

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00473149 3

HANDBOUND
AT THE

UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

MPH
T.
43
17
A. JOS. TESTA, PHIL. ET M. D.

IN MAGNO FERRARIENSIVM NOSOCOMIO

MED. ET CHIR. PROF. ORD.

DE

VITALIBUS PERIODIS

Ægrotantium et Sanorum:

SEU

E L E M E N T A

D Y N A M I C Æ A N I M A L I S.

V O L. I.

Ad docendum parvum, satis ad impellendum.

L O N D I N I:

EX TYPOGRAPH. J. DAVIS, CHANCERY-LANE.

PROSTANT APUD J. JOHNSON, ST. PAUL'S CHURCH-YARD;
G. G. J. ET J. ROBINSON, PATERNOSTER-ROW; ET
MOLINI, No. 45, LEICESTER-SQUARE.

M. DCC. LXXXVII.

81166
13/12/06

R
128
.7

T47

V.1

JOH. MARIÆ RIMINALDO,

S. ROM. ECCL.

CARDINALI AMPLISSIMO

PATRIÆ FERRARIENSIS PONTIFICIÆ

ACADEMIÆ,

RESTITUTORI, AMPLIFICATORI, CURATORI,

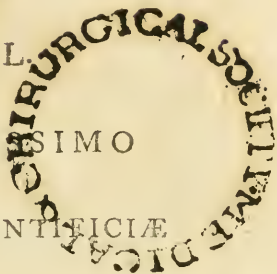
A. JOS. TESTA,

VIRO DE LIBERAL. ITAL. ART. ET SCIENT.

○ BENE MERENTISSIMO,

GRATI ANIMI SIGNUM

LUB. D. D. D.

M Æ C E N A S

INDULGENTISSIME

QUOD tuum est, ad te mitto, RIMINALDE, CARDINALIS AMPLISSIME. Si quid enim in disciplinis, quas complures jamque annos tracto, profeci vel post multos, quod DEUS det annos, quasi profecturus sum, tua juvante munificentia, et gravissimo hortante consilio, quicquid cum honore egerim, exegi.

Quare quos nuper de Medicina libros confeci, eos tibi, Ferrariensium quotquot sumus, studiorumque nostrorum PATER SPLENDIDISSIME, ex animo dono: nobilissimo, de quo scriberem, argumenti genere delecto, ut si minus rerum tractatio, di-

cendi faltem propositum aliquam officii, quod volo, partem impleret.

Jam enim, cum præstantes omnis generis scientia viros ex Italia univerſa in Patriam Univerſitatem recepiffes, id maxime curavi, ut ſi quid exterarum, quas adii, Gentium doctrina augerer, pro Patria imprimis, cujus vehementi feror ſtudio, aliquid auctus, pro Patria etiam, quidquid ſcriberem, ſcripſiſſe viderer, non æmulatione, ſed alienæ virtutis exemplo, cujus egregia vis eſt, et potentiffima, commotus. Cum etenim multa perpetuo a Romanis Pontificibus et ab ampliffimis Cardinalitii ordinis Viris pro Scientiis, et Artibus, præclare ſint geſta, tum iſtud nuperæ ætatis Pontificiæ Ditioni beneficium ſolidiffimum acceſſit, ut Ferrarienſem Academiam tua erga Patriam intercedente charitate, magno titulorum, et cenſus additamento nobilitaret, PIUS VI. PONT. OPT. MAX; quem
 Auguſto

Augusto dignissima laudis testimonia undique efferre, magna per Europam pervulgata fama est.

Quamquam, ut ad scribendum liberali quam quod animo conferrer, me summorum in Romana Aula Principum, nullo meo merito, favor impulit, ob quem invidiosissima sæpe opportunitatis copia nobis facta est. Scis etenim quanta nos animi magnitudine, cum superioribus annis Parisiis moraremur, complexus sit antiquissimæ, et vix non regiæ Stirpis Ornamentum JOS. S. R. ECCL. CARDINALIS AB AURIA, qui cum multa strenue PONTIFICIS ad CHRISTIANISSIMUM REGEM Legatus gessisset, multo is etiam in honore a Sapientibus Viris habitus est: quam ob causam aliquid nos etiam apud eos, interposita ejus gratia valuimus. Accessit etiam nuper, ut Celsissimus URBIS SENATOR et S. R. ECCL. VEXILLIFER AB. REZZONICO,

nico, me ejus sanitati præfectum in itinerum suorum comitem, adhibuerit: cumque is, generosus ubique Italici Nominis assertor, omne quidquid apud Exteros laudis pretio abundat, in Italiam conferre suam enixe peroptaret, amplius nos etiam incendit, ut nulla plane re inaudita aut invisita, quæ nostra aleret studia, et continuo scriberem, et mihi, et cæteris, quantum esset in me, prodessem.

Neque postremas inter scribendum vires addidit Gentis nostræ amor, quod et multum in Patria immerentes amemur, multaque in nos et speciosissima benevolentia testimonia, ab ineunte fere ætate, conlata fuerint, ut nec dulcior ulli, quam mihi, Patriæ recordatio esse queat, neque optimatum Hominum præclara voluntas in alterum, plusquam in memetipsum ceciderit.

Quas

Quas cum cæteris palam referre grates jucundissima beneficiorum memoria exigat, ecquid verborum pro Te, tuoque ingentissimo erga Patriam, et nos animo, RIMINALDE CARDINALIS AMPLISSIME, in magna veritatis ubertate sumpsero. Neque enim Patrius Amor tuus fineret ornari dicendo, si quidem eum includere verbis facile esset. Cætera namque, quibus animo locupletaris, et ad laudandum aptissima, et ad imitandum dignissima, ab una tua Patriæ charitatis virtute, quantum in se præstant, superantur tamen, quod et cæteras virtutes singulas, postrema hæc complectatur, easque in humani generis communitate frugiferas sola fere efficiat. Cum etenim bonorum omnium, quæ ad homines pertinent, rerum Naturæ investigatio et cognitio unicus fit fons, hunc Tu uberri- mum Patriæ tuæ, hunc finitimis Gentibus aperuisti: Tu hominum animos ad Vir- tutem incendiisti: Tu nobilissima Virtuti

præmia constituisti: Tu, quæ emmolliunt animos ignaræ gentis otia, fugavisti: Tu veterum, Tu recentium Hominum famæ prospexisti: Tu præsentis consulens ætati, plus adhuc venturæ, consuluisti: nempe quod Sapientiam Sapientia excipiat, et splendida Veritas traduce, et crescente lumine, quod subsequitur, ævum illustret.

Quare Tu nostra hæc mitissimo vultu accipe: vota quidem pro Immortalitate tua perfolvere scribendo voluisssem: sed non respondente ingenio, quod potui, lubentissimo dedi animo. Quod reliquum est, vale diu, Teque sospitem et virtute tua beatissimum, feri etiam Nepotes, quasi Patrii Amoris miraculum ad impellendum cæteros videant. Vale iterum.

Londini: Kal. Jan. MDCCLXXXVII.

L E C T.

L E C T. S A L.

I. **Q**UID et quale fit dicendi propositum, quæ scribendi ratio fit et ordo, paucis præloquar.

II. De Vita in univèrsùm scribimus: eaque cum datis quibusdam Motuum Seriebus omnis intertexta, et composita fit, in ejus Motuum regulas, successiones, et circuitus, et fere etiam Principia inquirimus: ad quorum postremum, antehabita præcedentium investigatione descendimus.

III. Verum enim cum Vitæ Motus, perstante Morbo, irregulares impetus suscipiant, quantumque alicubi debilitantur, intensius exerantur alibi, visum est eos, priusquam in sanis, in ægrotantibus contemplari: quod fecit ante nos fortassis nemo. Id profecto integræ valetudinis proprium est, ut debita
 reactione

reactione contemperatæ actiones omnes, Motuum, quibus Vita constat, conscientiam fere nobis auferant. Similia in latente corporum gravitate extant : neque etiam electricæ virtutis, quæ late in Natura dominatur, signum alicubi se prodit, priusquam inordinatæ Electrici Fluidi transmissiones ab uno in alterum fiant corpus.

IV. Ergo quæ sint in Morbis Motuum regularitates, quæ manifesta eorum tempora, periodi, et commiffiones Primo Libro expendimus, et quidquid Hippocrates in id ipsum scripferat, in illius priore parte subjungimus, et in multis etiam defendimus.

V. Hippocrates enim, multorum iudicio, vix gravi culpa caruit, quod trinos, quatinos, et septenos dierum circuitus, vana numerorum fide deceptus, in morbis interposuiffet. Sed veriffimiffima in convertendis nonnullis Hippocraticis locis castigatio, culpam facile omnem ei adimit, eumque non Pythagora, fed Natura magiffra fcripiffisse, partium studio vacui iudicamus.

VI. Post quæ, ordinatissima Morborum tempora, accessiones, circuitus, et fines, latius quo potuimus, ex Medica Historia omni describimus: hisque cum Hippocratis doctrina collatis, alterutrorum fidem, alterutrius auctoritate confirmamus. Neque enim ab Hippocratis ætate, quod multi scribunt, Morborum incessus mutatus est, neque a vario regionum positu, aut usitatore medendi ratione, quæ propria Morborum sunt, multum aliquid delentur.

VII. Præterea cum nonnulla de Principio morbum faciente, unde tanta Nuperorum controversia exarsit, præfari non unus inter scribendum locus postularet, rem paucis attingimus, contractaque Pathologiæ omnia fundamenta dedimus: hisque alteram Libri Primi partem absolvimus.

VIII. Igitur quod certa constet in Morbis periodorum lex, iique stas circuitibus et finibus coerceantur, quæ istorum similia in sano homine eveniant, subsequente Libro quæsimus. Quare diurnos Motuum Vitæ circuitus, menstruos, et annuos, et qui illoru

illorum dimidiata aut multiplicata ratione fiunt, consideravimus: multaque ea propter de diurnis, et mensuris utriusque sexus consuetudinibus, earumque automatica potestate, de Anni tempestatibus, Annorum conversionibus, de variis Annorum periculis, et Naturali Vitæ termino, Hominumque varia vivendi spe, scripsimus. Quorum cuncta omnium esse similiter Hominum, Gentiumque, ab antiquissimis Medicæ Historiæ in hunc usque diem regeſtis, facile mihi videor probaviſſe.

IX. His de Vitalibus Periodis Ægrotantium et Sanorum expoſitis, ecquid eæ cauſarum habeant, ſaltem vero aliquid ſimile interponere curavimus.

X. Et ejuſmodi quidem alias extra Hominem, aliasque ruruſus in Homine cauſas ſumpſimus. De utriſque ſingillatim ſcripſimus.

XI. Prioris generis ſunt circumpoſiti aeris actiones, eaque propterea quæ ipſum ordinate et inſigniter mutant. Jamque enim cum ea, quæ de Solis, et Lunæ in humanum corpus imperio,

imperio, ab antiquissima verosimiliter inter homines observatione profecta, tum ab Hippocrate plusque adhuc feracissimo Galeni iudicio exornata, nupera etiamnum aliquorum industria inclaruerunt, cum ea, inquam, multum adhuc dubietatis in se habeant, manet tamen Aerem Vitam animalium custodire, tantamque ab eorum nativitate Aeris potestatem pro tuenda Vita interesse, five ea Vitam cum Aere ducant, five in Aerem, quod Vitæ nocet, emmittant, ut five istorum alterutrum, five utrumque simul eveniat, vix dubium sit Vitam cum Aere communi nexu consociari.

XII. Annon ergo sub gravi Aeris commutatione, simul et gravis in Vita commutatio instabit? Hoc quidem videndum est: verum etenim dato etiam communi isto Aeris, et Vitæ nexu, supereft adhuc Aliquid in vivente animali, quod Aeri consimilem in ejus Vita mutabilitatem arceat. Illud quidem multi Hypermechanicum, et cum nullo perspectarum in Phisica virium genere, comparabile judicant. Nec certe aliquis in hunc usque diem illud accurate circumscripsit. Sed,

tot tantaque ejus exempla in Animalibus, nedum Plantis, et Mineralibus, sed et in universo adspectabilis Telluris Mechanismo, et positu, extant, ut vix credibile sit fingulare Aliquid, quidquid ad organicos Animalium Vitæ Motus pertinet, efformare: nisi quod Motuum, fereque Electivarum Attractionum ingens adeo numerus et series in homine fit, ut potius virium suarum præstantia et numero, quam novo earum genere Homo unus, quidquid in Mundo est, facile vincere videatur.

XIII. Præterea cum cætera quæcumque quibus cum vivimus, et connutrimur, Aer mutabilitate sua longe singula antecellat, fitque fere mutationum omnium, quæ in reliquis corporibus fiunt, veluti conspiratio una, pariter atque rudimentorum universæ Naturæ congeries una et centrum, quærendum est quæ demum in Aere mutationum genera, propter proximum ejus cum Vita consensum consimiles in animalibus mutationes efficiant: quod feræ Posteritatis difficile judicium anticipare Auguris adhuc, plusquam Philosophi munus est.

XIV. Anno

XIV. Annon etenim variata Fixi, Dephlogifici, Vitiati, et Inflammabilis Aeris, quibus communis Atmosphæricus constare creditur, proportio, ejusmodi mutationis in Vitæ Motibus necessitatem, Animalibus inferat, pariter atque in Eudiometro : an vaporum, qui in Aere resoluti sunt, quantitas major, aut minor, atque in Hygrometro : an commutatæ Aeris pressiones, ut in Barometro : an soli ventorum impetus, ut in Anemometro ; vel demum similiter, atque in Thermometro, instabilis in Aere Caloris aut Electricitatis, ut in Electrometro, copia, tenorem Vitæ commutet, istaque sive conjunctim, sive singulariter, quod vivum est, mutabilitate afficiant, consimiliter atque in Physicorum Machinis, puto adhuc neminem expedite dicturum.

XV. Præterquam quod, multa etiam, quæ rite Instrumentorum sensu explorata feruntur, vix tamen eorum judicia in Hominibus verificantur, ut acriore adhuc industria opus sit, antequam consimilis Instrumentorum, et Vitæ constet ratio, unaque fiat effectuum utrobique consensus. Certe vix tuta sunt, quæ de communi salubritatis in Aere mensura circum-

b

feruntur,

feruntur, aut quæ de propria, et specifica sic dicti Vitalis Aeris natura, perpetuo experimentorum apparatu prodeunt : ut non inverosimiliter judicaverint multi, id quod proprie respirabilem Aerem, aptissimumque efficit ad vivendum, potius in certa ejus contemperatione fundari, quam in singulari, et proprio sic dicti Vitalis Aeris elemento.

XVI. Vix tamen dubium est illorum, quæ diximus, singula, in viventibus Animalibus actiones suas edere, ut magna propterea istorum pars futuras tempestatum conversiones, et Aeris procellas nedum præsentiat, sed priusquam acciderint, certis quibusdam signis constanti ordine ante significet. Ad certas enim humiditatis, caloris, ponderis, &c. in Aere proportionales, plerorumque Animalium Vita, natura sua efformata est, ut si quid a certa discefferint eorum omnium mensura, vix non aliquid in Vitæ integritate lædantur. Cujusmodi cum in sano Homine paullo obscuriora inditia compareant, nullaque etiam omnino in egregie valentibus, vix cæterum is integræ sanitatis normam amisit, jamque, sub quibus ejus Vita stet Dominis, monstratur, eoque

eoque plus, quo internorum Vitæ Motuum certa in eo perit proportio, et regula. Quantum enim interna ejus Motuum Vitæ elementa debilitantur, tantum potestatis externis causis, cum Vita conspirantibus, adjungitur. Propter quæ puto eos magnam partem verum vidisse, qui perpetuam debilitatem in morbis considerant: quamquam hos quidem intueri necesse est, ne quæ virium additamenta Ægrotantibus parant, cum æquabiliter per omne corpus distribuuntur, parum omnino debilitati subveniant, nempe quod si inæqualibus addantur æqualia, quæ remanent, erunt perpetuo inæqualia.

XVII. Dixi in rite valente Homine, manifesta minus, nullaque etiam, a circumflui Aeris mutationibus inditia extare, minimamque universim ejus Vitæ, propter eas, mutabilitatem incurrere. In isto enim maxime, nobilissima Hominis Natura fundatur, ut nedum inoffense, insignem in circumposito Aere mobilitatem sustineat, sed tantum insuper sibi ab illa temperet, ut circumfusus Aere, proxime ebullientis aquæ calorem æquante, ille vix minimum a naturali suo caloris gradu discedat;

b 2

contra,

contra, quam in magno faltem cæterorum Animalium numero, quorum calor facile augetur finit, neque eum, quem natura sua habent, ita fimiliter aduerfus extrinseci caloris incrementum custodiunt. Quam ob cauffam facile læduntur, crebraque in eorum Vita mutationis neceffitas extat.

XVIII. Quam arbitror rationem esse, propter quam, cum pleræque Animalium, et Plantarum species suis quæque terræ regionibus alligari videantur, eorumque magna pars mutato cælo intereat, vel faltem propagari recuset, folus Homo late per omnem Mundum dominetur: ille agros, nemora, et filvas habitet: imis vallibus, altiffimisque montibus infideat: ille super lacus, et flumina, et maria innocua Vita confiftat: et nuperrimo etiam aufu, vix ferendos avibus volatus fufineat: ille demum cum in Oriente diem viderit, mitiffimo confectus fenio in Occidente moriatur, postquam cœnosos Aufri flatus, Boreanque penetrabilem circumiuerit.

XIX. Attamen cum multiplex ille Aëris et Vitæ confensus nil non dubitabile finat, quando
ifo-

isochronas alterutrius mutationes, si quæ, et unde fiant, quærimus, nulla fere ex causis, quibus cum in Aere mutationes eveniunt, constantissimæ plus habet activitatis in sano Homine pariter atque ægrotante, veluti diurnæ Lucis affusio. Verum namque diei, noctisque tempora distinctissimo Vitæ modo labuntur, tum propter variantes die ac nocte Hominum habitudines, cum propter ingentes natura sua præsentis, deficientisque Luminis, erga Aerem effectus. Quam ob causam invalentibus jamque inter Homines ejus generis consuetudinibus, hisque per traducem jam dudum transmissis, vero est simillimum taliter eorum Vitæ motus comparari, ut diurno et nocturno quodam circuitu distinctim ferantur: utque omnis eorum impetus, certa incrementi, et decrementi ratione constans, singulis quattuor et viginti horarum intervallis, definitam actionum seriem, et summam, perpetua referat successione.

XX. Quamquam in ipsa etiam Aeris, ab exorto Sole, illustratione, quidquid in Atmosphæra mutatur, et consimiles in Animalibus mutationes cogit, non omne in unica Luce fundatur. Cum Luce etenim, præter propriam

ejus, sic dictam, coruscationem, unde non minima stimuli vis in Animalia transit, calor etiam, et cum calore vaporatio, cumque his conjunctim humiditatis proportio, pressiones insuper, stratorumque Aeris, non in omnibus pares, impetus, in omni collustratæ Atmosphæræ tractu mutantur. Adde et singularum Aeris specierum, unde Atmosphæricus communis efficitur, miscellam et temperiem pro Lucis gradu variare, corporumque aliquid perspirantium emissiones et effluvia, non solum juxta Lucis motum incitari, et minui, sed diversissima etiam aerearum substantiarum, *Gas*, genera emitti. Cujusmodi locupletissimo exemplo, sunt Plantæ.

XXI. Verum autem in tanta Lucis, et Ignæ materiei affinitate, rursusque in summa Ignei principii per omnem Naturam activitate, id maxime inter scribendum curavimus, ut si qui cum Lucis accessione et duratione, Aerisque exinde ortis mutationibus, consentanei Vitæ motus fierent, subjungeremus; cumque vix aliquid nobis proficiendum esset, si quidem in tanta simul causarum communitate, earum singularem aliquam, summe difficili, et dubia analisi, sanciremus;

mus; propterea universim dici noctisque tempora sumpſimus, cum hiſque ſanorum, et ægro- tantium Hominum univerſaliores conſenſus ſubdidimus.

XXII. Poſt quæ, multa de Lunaris luminis erga Homines poteſtate, id poſtulante loco, ſequuntur. Quamquam in magna rei dubietate, alienas potius opiniones narrare, quam noſtram interponere ſategimus. Ea tamen in re ſic nos præſtitimus, ut in uberiores, quo fieri a nobis poſſet, dubiorum explanationes incubuiſſe videremur, cunctaque ea, quæ ad menſtruas Animalium periodos pertinent, quidque his commune cum Lunæ circuitu intereſſet, quaſi in unum, ſermone noſtro, collata prodirent. Præclarum iterum, et magnum Humana Vitæ præſtantiffimæ exemplum, nempe quod maria commovente Luna, tantillus tamen Homo, cum integre valet, ſolo ſuæ Vitæ impetu, ſeſe ab omni ejus ſervitio eximat, quod nequit immenſum Pelagus, tanta undique aquarum gravitatione nihilum contra obſtante.

XXIII. Cum vero non omnes Morbi omnium ſimiliter ætatum ſint, Vitaque omnis

cum ætate mutetur, ventum nobis erat ad alterum illud cauffarum cum Vita conspirantium genus, quod intus in Homine, initio constitue-ramus.

XXIV. Ergo quid varias Morborum origines incitet, et quæ sint juxta ætates, Motuum præportiones, et in quas partes, fere præhabito loci delectu, Principium Impetum faciens feratur, postrema Secundi Voluminis parte quæfivimus. In quo maxime loco, si quidquam a consuetâ judicandi via, aut scribendi norma, neminem læsurus discessi, quidquid intellexerim, id perspicue reddere curavi; ut etiam quidquid errarem, perspicue errare adlaborarem. Perpetua etenim a notissimis ad ignota, progressionem, a Morborum finibus ad eorum cauffas, et a Morbis ad Sanitatem transivimus, cunctaque utrobique ad ejusdem Principii unitatem, et potestatem conformantes, eximium in hoc maxime, Veritatis inditium fundavimus, in uno videlicet Hominis cum univèrsa Natura consensu, iisdemque in Ægrotante, et Sano, Impetus Vitæ cauffis et elementis.

XXV. Sed

XXV. Sed Homine late adeo cum externis, Igne, Aere, Aqua, &c. consentiente, rursusque omnibus ejus corporis punctis, invicem consensu uno colligatis, dicere, quæ prima in eo Motuum elementa interfint, effectusque a causarum vicinitate sejungere, neque in nostra erat, neque in aliorum, quoad vidimus, potestate fuit unquam. Nullum enim est rerum in Vita genus, quod, aut avulsum a cæteris, per se ipsum constare, aut quo cætera si careant, vim suam, et certam consensionis legem conservare possint. Non minimum tamen in operosissima re profecisse videbamus, si quod Majores nostros, qui diutissime ante nos vixerunt, curavisse percepimus, id denuo curantes, unica fere in tabula, omnem Artis nostræ majestatem exprimeremus. Ii etenim, cum omnia ista quæ supra et subter in Mundo sunt, unum esse, et una vi, et una consensione Naturæ constricta esse putarent, facile multos judicio vicerunt, iique de universæ Medicinæ incremento solliciti, et ipsi quoque egregie meriti, Medicum universæ Naturæ sapientem virum, aut effecisse, aut saltem voluisse videntur.

XXVI. Quæ

XXVI. Quæ Medici studii norma, Posteriorum judicio, in omnem fere repudiata partem, cecidit, neque plerofque, qui sic egerunt, aut facile est arguere, aut etiam decet. Verum namque in arduo modum fervare vix pauci perpetuo potuerunt, inque operofiffima univerfæ Naturæ contemplatione, aut rei magnitudo multos deterruit, ab eaque abstinere coegit, aut, fi qui fiducia pleniffimi de his, quæ ignorabant, vaticinia edixerunt, poftera dies eorum commenta delevit. Quamobrem, cum rerum ubertate feraciffimum, id genus ftudium, multos in utramque partem oppreffiffet, certis jam tandem limitibus Medica Ars muniri cœpit, fereque in folo Homine, cujus valetudinem curat, fundari: eoque in finem eft deventum, ut quafi vix aliquid univerfæ, in qua vivit, rerum Naturæ Homo particeps haberetur, cæterarumque rerum comitatu pulcherrimo fegregatus, propria fua, et fingulari fcientia a Medicis tractaretur.

XXVII. Quare, cum in Homine omnium, quæ ad ejus Vitam pertinent, rerum ratio quæfita effer, cumque fingulis quibusque

morbis certæ in eo cauffæ præpositæ fuiffent, inde plurima excrevit morbifici fomitis, morborumque farrago, Arfque omnis in multiplices fanationis regulas eft deducta. Præterea perpetuæ humorum acrimoniæ cœptæ funt incufari, fixaque plerorumque morborum in certo viscere fedes ftatuta eft, unde sæpe totidem, et sæpe plane fupervacua Ægrotantium, et Medicorum lamentationes. Quantum etenim in magno morborum numero, viscus aliquod fingulariter compatiatur, vix tamen morbum fanare poffibile eft, ea tantummodo curata parte, quæ præcipue dolet. Invalente namque una, cæteræ omnes invalent, quod Hippocrates dixerat, neque una fanari in integrum poteft, nifi cæteræ quoque fanentur. Cætera quid memorem, quæ ex avulfo Philofophiæ a Medicina ftudio, malorum in Arte genera nata funt.

XXVIII. Hanc tamen Medicinæ a Sapientiæ ftudio feperationem, Hippocratem ante alios, effeciffe, multi ex notiffimo Celfi loco judicant, quafi rationalem difciplinam vix morborum fanationibus conferre poffe is exifti-

existimaverit. Eos cæterum, qui ita credunt, facile est refutare: neque enim de Aere, Aquis, et Locis tanta sollicitus Hippocrates quæsiisset, aut de Morbo Sacro tractatum, aliaque ejus census Philosophiæ plenissima conscripisset, nisi universas naturalium rerum rationes, non utiles modo, sed necessarias ad apposite curandum judicavisset. Quare si quid in veteri Majorum suorum instituto, Hippocrates innovavit, fereque duo, ex uno Sapientiæ et Medicinæ studio, effecit, id unum fortasse præstitit, ut ille omnium primus, eam Sapientiæ partem, quam Medicinam vocamus, singulariter professus sit, quod neque Pythagoras, neque Empedocles ante egerant, pluraque de morborum curationibus speciatim tradiderit, quæ Sapientiæ Professores antea utiliter cogitavisse, et Ægris inculcavisse perceperat.

XXIX. Cujusmodi consimilia post eum, multorum merita laudantur, eorumque imprimis, per quos salutaris ista Professio nobis increvit. Quorum non postremus ætate hac nostra Wilh. Cullen, multa accurate ex antiquissimo Philosophiæ et Medicinæ confortio

fortio primus restituit, suumque his iudicium præclare adjunxit. Nec certe ejusmodi rerum memoria, perpetuo non auspicato, interval-
latis temporibus in Arte renovatur. Quan-
tum etenim eæ res, non adhuc fortassis sana-
biliores morbos efficiant, quod saltem plurimi
affirmant, in id tamen maxime juvant, ut
quidquid in Arte didicimus, plus perspicue
alieno iudicio profit, neque necesse sit, nimi-
um adeo inter ærumnas et pericula, feram
Artis cognitionem differre. Aliud namque cu-
rare est, aliud alios edocere, ut hi similiter ap-
posite curent; iique, si fieri potest, quæ non
adhuc patuerunt sanandi viæ, ejusmodi stu-
diis eorum spem, et ingenia foventibus, re-
periant.

XXX. Verum namque cum omnis sanandi
ratio, temporis, et remedii opportunitate, tota
constet, valet enim temporibus Medicina, et sola
quæ tempore dantur, Medicamenta sanant; rur-
susque cum Medicorum prædictiones, fere di-
vinam Artis nostræ partem, omnes in Occa-
sione, ejusque scientia, fundentur, totaque
Ars, nil nisi sapientissima Hominum pruden-
tia sit, in id unum elucubratione hac nostra
colline-

collineavimus, ut quidquid ad Medicam Opportunitatem conferret, non omnem in partem, quod vix a nobis fieri potuisset, sed raptim summatimque monstraremus. Verum enim cum a minimis sæpe rebus ominatissimæ morborum sanationes incipiant, et verosimilimæ prædictiones constant; earum omnium, si quæ extare poterat, communitatem complexi sumus, in eumque fere modum scripsimus, non ut eos, qui ægrotant, scribendo sanare velle videremur, quod nullum adhuc fortassis scriptum præstitit, sed ut continua Ægri, externarumque rerum ad eum pertinentium consideratione, aptior ad prædicendum, et sanandum, ista ferente morbo, Medicus redderetur.

XXXI. Est porro aliquid in morbis, præter ea, quæ morbi sunt, novisse, quæ traduces in Ægrotantis Familia, Vitæ habitudines constant, quid ejus ætas, quid animus, quid corpus ferant; quæ fuerint civiles ejus Vitæ necessitates, et officia: quis diætæ modus, et reliqui in regimine habitus: quæ propria Natalis soli sunt, alteriusque in quo ægrotavit: quod idem, si quid antea, et si qua morbi commissio certa interfuerit, cognoscere: denique quid agens anni tempus ferat,

plusque

plurique adhuc, quæ antea tempeſtatis ratio conſtiterit. Quorum omnium complexus unus effert, quaſi totidem ignotiſſimi problematis data, unde pleniffima aleæ ſolutio, sæpe obtutu in uno, Medici animo occurſat. Sic integras Familias, cum ad certam ætatem earum nati pervenerint, omnes eodem conſimiliter fato cadere videmus, et sæpiſſime, propter idem morbi genus: ſic multis plerarumque Artium Profeſſoribus ſua conſtant et propria ægritudinum genera, ſuaque etiam Vitæ tempora: ſic morborum exordia juxta ætates variantur, eorumque pericula, et fines aliter, atque aliter juxta Vitæ annos incidunt: ſic internarum Fluxionum impetus, aliquid perpetuo ab Anni tempore, in quod comparent, ſumunt, earumque reditus certis ante periodis, sæpe præmonſtrare poſſibile eſt: ſic denique videmus propria morborum tempora, magnam ſaltem partem, certis perpetim intervallis fluere.

XXXII. In his cæterum nos “ nullam aut vim aut inſidiam Hominum judiciis fecimus, aut paramus, verum eos ad res ipſas et rerum fœdera adducimus, ut ipſi videant, quid habeant, quid arguant, quid addant, atque in com-
mune

mune conferant. Quare, si qua in re vel male credidimus, vel obdormivimus, vel minus attendimus, vel defecimus in via, et inquisitionem abruptimus, nihilominus iis modis res nudas et apertas exhibemus, ut errores nostri, antequam Scientiæ massam altius inficiant, notari et separari possint*.”

XXXIII. Hæc quæ præfärer, et antequam reliqua, Lector Humanissime, legeres, habui. Vale.

* Bacon *N. Org. Sc.*

DE
VITALIBUS PERIODIS
ÆGROT. ET SAN.

SEU
Elem. Dynamicæ Animalis.

LIB. I. PARS I.

1

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1000 S. EAST ASIAN BLDG.
CHICAGO, ILL. 60607

U. CHICAGO LIBRARY

VIRO NOBILISSIMO

T H. A C A L U S O,

Generoso Taurinensi, ex Comit. Max. et Walpergii S. Hyerosol. Rel. Equ. et Reg. Scient. Acad. Aug. Taur. a Secretis.

A. J. TESTA, S. P. D.

QUOD de re medica Commentarium ad te scribere aggrediar, Vir Cl. haud equidem mireris. Quanquam enim Medicinæ sacris haudquaquam animum devoveris, ut qui Mathematica imprimis studia eximia prorsus cum laude prosequutus sis, tum et in humaniores, quas vocant, litteras mira ingenii tui fœcunditate deflectens, Antiquariam et dulcia litteratorum hominum oblectamenta, Latinas Italicasque musas colueris; id tamen pene familiare Artium et Scientiarum quarumcumque cultoribus accidit, ut nullam Sapientiæ partem a se alienam esse putantes, alia etiam disciplinarum genera, et diligant et in honore habeant, ut si non earum professores, cultores saltem, et partem etiam gnari, dici mereantur.

tur. Cum enim ea tuorum in me meritorum summa fit, ut nullum plane officii genus tibi a me deesse queat, non postremum hoc fore arbitratus sum, si palam de tuis in me meritis differendi occasionem ex his, quæ nuperime exegimus de Medicina Commentariis, nanciscerer, nonnullumque ex iis benevolentiae erga me tuæ committens, Sodalium tuorum subactissimo ingenio traderem; quos inter nullo meo merito superioribus annis cooptatus, exinde me illis mearum virium periculum aliquod inscribere statui. Adde et dicendarum in hoc libro rerum non minimam esse cum studiis, quibus animum jamque addixisti propinquitatem, ut litteratum hominem pariter atque medicum afficere videantur. Magnam profecto industriæ nostræ laudis accessionem eventuram esse scias, modo quæ scripsimus cum tibi, Vir Clar. et Nobilissime, cum Commilitonibus tuis haudquaquam displicuisse intelligam. Vale.

LIBRI PRIMI PARS I.

CONSPECTUS et DEFENSIO HIPPOCRATICÆ DOCTRINÆ de PERIODIS VITALIBUS ÆGROTANTIUM.

CAPUT I.

PROEMIUM.

1: **N**ULLIBI illaudatam antiquissimorum medicorum in condendis morborum historiis fidem, non est cur denuo vindicare aggrediar: cum etenim parem sagacitati et diligentiae simplicitatem adjunxissent, eo plus Artis incremento contulere quo minus cadere in eos suspicio poterat, aut luxurianti ingenio paruisse; aut magnifico experimentorum apparatu, et pompa inanem prorsus rem portentosis jocis luisse.

2. Ejusmodi siquidem prima Medicinæ exempla, quibus aucta impostero Ars adolevit, fuere,

ut simplices morborum curationes totidem tabellis distinctæ in Æsculapii cæterorumque salutarium Deorum fanis prostarent, apposito dumtaxat ægrotantis nomine, morbi, et remedii genere: cujusmodi nonnullæ H. Mercuriali et B. Mont-fauconio memorantur: præterea morbi diem, in quem sanatio cecidit, viamque quam evanescens morbus tenuit, in iisdem describi consuevisse non improbabilis conjectura suadet.

3. Hippocrates saltem cum ejusmodi votivis tabellis ad Artis incrementum usus esset¹, exindeque primas Medicinæ leges comparavisset, plurimam dierum, quibus morbi cessarent, rationem innuit: ad id vero suspensa pro salute vota, quemadmodum in reliquis, quæ ad sanandi rationem pertinebant, plurimum contulisse, vero simile est.

¹ An præter ejusmodi votivas tabellas, quarum plurima antiquis scriptoribus mentio fit, ab exaratis jam ante ipsum de medicina libris Hippocrates etiam profecerit merito dubitari potest. Custos revera bibliothecæ in patria constitutus apud Tzezem dicitur, eamque cum in ea conditis vetustissimorum medicorum libris integram exussisse, Olimp. lxxvi vertente, ætatis vero suæ anno xxxi apud Cit. Auçt. refertur. Conf. *Deçr. Athen.* apud Lind. et Mercur. *Var. Lect.* Propius de tabellis et templo cremato apud Plinium, *Lib. XXIX. cap. i.* — *Is cum fuisset mos liberatos morbis scribere in templo ejus Dei quid auxiliatum esset ut postea ea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur atque jam templo cremato instituisse medicinam hanc, quæ chynice vocatur.* Cujus incendii cum fortassis in patriâ tumultus fieret in Thessaliam venit. Conf. Fabr. *Bibl. Græc. Lib. II. cap. xxiv.*

4. Neque enim cæteræ Medicinæ partes, quantum quidem ex Hippocrate profectæ sunt, ante crîsum criticarumque periodorum doctrinam extiterunt, simulque de morborum principis, circuitibus, et finibus ab Hippocrate actum est: dierumque morbi observationes ab hinc summa cura medicis commendatæ sunt.

5. Subsequentis ævi medici cum nec inane ejusmodi studium duxissent, contra valde illud ad ægrotantium bonum Artisque existimationem facere judicantes, incredibili industria in id vel maxime incubuerunt, ut morborum conversiones quibus præcipue diebus expectandæ forent, præclara in luce ponerent. Cl. Galenus in Hippocrate totus, medicorum quotquot extiterunt facile ingeniosissimus, et eruditissimus Hippocraticam doctrinam auxit, pariter et plurimorum judicio contaminavit. Hippocrate et Galeno ducibus earum rerum investigatio ab Italis exornata primum, mox a Gallis et Germanis medicis, Anglis et Hispanis nulla ætate prorsus periit:

6. Antiquissimæ tamen extant in hanc Medicinæ partem criminationes: Aesclepiades, qui-que eo præceptore Medicinam exercuere, dierum quorumlibet rationem, vanam prorsus eorum consilio rem, repudiaverunt. Neque postremus in illorum hæresi A. Corn. Celsus plurima sine ratione ea de re antiquiores excogitavisse et coluisse tenuit. Apparet cæterum neque Aesclepiadis neque Celsi adversum ea in re Hippocrati studium,

plurimum subsequēntis ævi medicos ab religione erga vitales circuitus, et criticas morborum periodos deflexisse.

7. Primi quorum recepta placita, quidquid de morborum finibus Antiquiores dixerant, magna in dubitatione posuerunt, sublimiores Chemiæ Professores omnino videntur. In Galenum potissimum, et Galenicæ doctrinæ exardentes, principe inter ipsos Helmontio, crises omnes criticosque dies imperiosum hominum genus sustulit; ita tamen ut potius inconsideratum ejusmodi studium medicis esse vellent, quam suo reapse tempore illas defecturas esse dicerent.² Magna eorum cohorte undique per clariores urbes excitata, Hippocraticæ medendi rationes convulsæ ferme perierunt. Neque plurimum pro antiquorum doctrina stantes Arn. Villanovanus, et Paracelsus, quanquam et iidem inter chemicorum primores, ad Hippocraticæ causæ patrocinium valuerunt.

8. Chemicorum oraculis in profanas profus circulatorum, vilissimorumque hominum manus delapsis, summoque exinde medicinæ damno impendente, rursusque apud Hippocratem veritate conquisita, vitalium circuituum et periodorum doctrina denuo in honore fuit: qua in re strenue præ cæteris Baglivium³ se gessisse, tam-etsi æta-

² Conf. Helm. in cap. de *Temp.* sect. 12. et alibi in lib. de *Feb.* Item Jo. Joach. Beccher. *Phis. Subterr.* Lib. I. sect. v. cap. ii.

³ Conf. Bagl. *Prax. Med.* cap. xii. Lib. II.

tis suæ genio, quod omnibus commune est, aliquid litantem, egregia ejus scripta probant. Plurimæ tamen exinde inter medicos dissentiones, litesque adhuc multæ sub judice. Verum enim qua ratione ejusmodi circuitus, et periodorum præstantissima ea, quam Crisem signato nomine Hippocrates dixerat, in morbis obtinerent, disputari cœptum est: fierent ne in singulis morbis: anne medicos die critico impendente otuari præstaret in naturæ contemplatione totos: an non similiter ubique locorum obtinerent, statisque diebus, et consimili ordine, atque Hippocrates dixerat, adhuc dum evenirent: De quibus omnibus singulatim suo loco dicere expedit.

C A P. II.

De potissima in Morbis Periodo, quam Crisem Græce dicimus.

1. **E**ST porro cæterarum quarumcunque maxime observabilis in morbis periodus, quam Crisem cum Græcis nominamus: quam obrem sub ipso dicendi limine quid criseos nomine proprie veniat, ipseque Hippocrates ante alios intellexerit, definire necesse est: arbitror enim natam de nomine litem obscuritatis plurimum universo hujus rei subjecto tribuisse.

2. Princeps in hujus nominis definitione Galenus plurima de criseos significatione scite et erudite

erudite scripsit: nos Hippocratem sequi malumus eo maxime libro, qui de iudicationibus, sive crifibus infcribitur: qui liber etfi fortaffis ad Hippocratem haud omnis pertineat¹, omnis tamen ex gravi Cl. virorum cenfura Hippocraticam doctri nam continet.

3. Iudicationes itaque, sive crifes, mutationes quafcunque in morbis confpicuas complectuntur: sive hæ in melius sive in deterius vergant, utrafque designant. Sanitatem pariter atque mortem inferunt. Hac ratione febres eisdem numero diebus iudicantur, quibus fuperviventes evadunt homines, et intereunt. Alibi etiam Hippocrates crifeos vocabulum ad designandum partum convertit: cujufmodi effatum appofite in fuum tranfultit nuperrimus auctor². Sed et offa ex chronicis ulceribus prodeuntia crifim inferre is dixit.

4. Est igitur crifis, iudice Hippocrate, converfio morbi quælubet, quæ feu morbum mutat, vel omnino finiat: ita tamen ut eo potiffimum nomine hi morborum tranfitus intelligantur, in quibus *αξυρροπος μεταβολη* *repentina mutatio quædam*, et aliquid proprie *αξιολογον* *effatu dignum* ex ægro-

¹ Ex Prognoficis, aliifque genuinis Hippocratis libris, confarcinatum eum iudicavit Foesius: neque fortaffis integer liber est, neque Erotiano memoratur.

² *L'Accouchement—Voilà une image parfaite de la crife. De Sauv. Nofol. Meth. IX.* Similia extant apud Hippocratem in *Prænot.*

tantium corpore prodiens, locum habeant³: quorum tamen utraque Galeno plusquam Hippocrati recepta sunt: Hippocrates namque iudicatos morbos, seu crisi absolutos non semel eos dixit, quibus neutrum ex illis plane competeret.

5. Certe latius, ut Cl. Galeno visum est, acceptam ab Hippocrate vocem, is ante alios signato quasi limite coercuit. Quam ob causam, cum ille crism propius morbi finem esse interpretaretur, salutarem atque excellentem eam posuit in subito quodam morbi ad sanitatem transita, insigni evacuatione aliqua apparente⁴. Qui namque paullatim solvuntur morbi, neque effatu dignas mutationes habent, eorum exitus crisis includere vetuit.

6. Est et mors ex Galeni sententia crisis adnumeranda: non vero semper: veluti in morborum principio. Tunc etenim Natura quasi intempestive ad congressum irritatur, et fere nihilum obsistens subita frangitur morbi vi, neque propterea legitimæ conversioni locus est⁵.

³ Conf. Anut. Foel. *Æcon. Hipp.* voc. *κρίσις*. Item Gal. *de Dieb. decret.* *Omnis velox mutatio crisis appellatur.* Op. cit. Lib. III. cap. iii.

⁴ Conf. Gal. loc. cit.

⁵ *Considera jam mihi tale quid in natura accidisse, quod hominibus infirmis contingit, qui a fortioribus quibusdam intempestive ad congressum irritati pugnando superantur.* Virtus enim expultrix facit crismem, ut in ventriculo, cum jam omnia in animantis corpore concocta fuerunt. Gal. Lib. cit. cap. viii.

7. A. Corn. Celsus nomen crifeos nullibi, quod viderim, retinuit, morbique finem aut procedens tempus, crifeos aut iudicii loco usurpavit: seu quod Latinis auribus male sonaret dictio⁶, seu potius quod magis verosimile est, quod initam ejusmodi ab Hippocrate iudiciorum et crifium rationem cum Asclepiade repudiavisset: scripsit tamen Græcis litteris *κρίσιμος* dies⁷. Celsum secutus est Cæl. Aurelianus, qui tamen *iudicium properare* diserte ex antiquorum lectione retinuit.

C A P. III.

De Hippocratica Crifium et Periodorum in Morbis Doctrina.

1. **M**IRUM profecto quantum ab Hippocratis simplici fractaque dictione, in locis sat multis, sed hac summopere in re, Galeni sermo absit. Non ille luctantem Naturam, non extremos vitæ labores, perpetuos criticorum circuituum nuntios, ornamenta denique nulla, quorum impatiens suo quodam jure veritas est, gravissimis immiscuit in Medicina rebus. Siquidem id unum Hippocratis scripta monstrant, ut

⁶ Conf. Foef. loc. cit.

⁷ *De Med. Lib. III. cap. iv.* Scripsit et Gellius *criticos dies*, sed Græcis litteris. *Lib. III. cap. x.*

in morbis conversionem aliquam continuo expectemus, sub qua morbus vel in salutem vel in mortem desinat: tempus vero, in quod illorum alterutrum cadat, ex ægrotantis ætate, corpore, vitæ proposito, anni tempestate, grassantibus morbis, affidentibus et externis non raro conjici, et ita quidem plerumque, ut *indices* quidam dies ab indicando morbi decursu, et eventu sic dicti, illud præmonstrare consueverint

2. Similiter hanc morborum mutationem vergente in excretorium organum aliquod morbi impetu, plerumque se prodere is dixit: sive ad vesicam vergeret, sive ad intestina, ad cutem denique universam, ab eaque sudores eliceret seu exanthemata: cujusmodi miliaceas aspredines fuisse videntur, culicum moribus similes, haud multum pruriginosæ[†], quas in constitutione quadam, mulieres præsertim obfidentes, in summa cute is vidit, nemine ex iis, quibus talia efflorescerent, pereunte: sive denique morbi impetus in bronchiales vias contenderet, exindeque sputa moveret: seu postremum prodeunte alicubi sanguine fere cum isto simul morbus aufugeret. Neque unica persæpe sanationis via constat, cujusmodi rara est etiam in Hippocrate observatio; sæpissime namque multiplici quasi ostio morbus funditur. Salutare præterea aliquando morbi impetus in reliquas fiunt partes, exindeque cri-

[†] *Epid. Lib. II. sect. iii.*

tici tumores et abscessus : sub quibus sanatio perficitur.

3. Præterea qua die singulæ evacuationes, frequentiore saltem subsequente ægrotantium emolumento, in variis morbis expectandæ sint, vel earum saltem pleræque, is sedulo descripsit : qua tamen in re is ante alios sapientissime se gessit, quod nihil, quod constans et perpetuum in morbis esset, auctoritatis plenissimus affirmaverit : cuncta vero anni tempestatibus, grassantibusque popularibus morbis prudentissime contemperanda sumeret. Quamobrem absint eorum iudicia, qui ex prolato uno, aut altero Hippocratis textu immutabiles sibi condere canones adnituntur, eosque si quando fallaces adinvenerint, fallaciæ simul Hippocraticas leges incusant : non peculiare dijudicandi textus, integrum perlustrari et conferre Hippocratis opus oportet : alias de injustis in ipsum latis sententiis plurima incurrat suspicio necesse est.

4. Neque etenim excretorum iudicatorio die humorum quantitatem, sat magnam, neque legitima die abeuntem morbum recidivis modum imposuisse, ex ejus lectione intelligitur. Alii namque ex ægrotantibus, quos nominat, quibus paucissima iudicatorio die, humoris excretio facta est, perfecte sanati sunt, veluti Epicratis uxori contigit, contra illud evulgatum fati inter medicos adagium, *nil modicum criticum*; alii vero, e contra, qui pluries diebus criticis riguerunt,

2

plurima

plurima vomuerunt, sudaverunt, fluente iudicatorio die e naribus sanguine, occubuerunt tamen, quemadmodum mulieri accidit, quæ decumbebat in Foro Mendacii. Morborum quoque ea iudicia, quæ ad *lism* seu solutionem technica voce Practici referunt, tum quæ ad acrisiam omnino spectant, vidit sæpe, et descripsit: de his omnibus singillatim suo loco dicam.

5. Sed et statâ quædam morborum tempora, quæ ordinatissime natura custodire solet, non ultimam Hippocraticæ industriæ operam præbuere. Hac ratione tertianam exquisitam septennis ad summum circuitibus absolvi scripsit, tetano correptos intra quartum diem plerumque mori: ab angina liberatos, converso ad pulmones morbo, septem dierum intervallo sæpissime perire, eumque si effugerint terminum, purulentos evadere: empiematicos a pleuritide a ruptione intra quadraginta dies sursum purgatos liberari, alioquin tabe marcescere: quibus cerebrum sideratum est intra tres dies interire, ultra vero sanari: quorum pleraque etsi sæpe similiter etiamnum fiant, sub ea tamen universa cadunt Hippocraticorum scriptorum lege, quam (3) supra inuimus.

6. Modo quoniam ex historiis Epidemicorum Hippocraticas criticorum dierum periodos, tamquam ex antiquiori, qui ex hominum memoria superfit, et cæterorum quorumcumque præstantissimo

tissimo Medicinæ codice, describere præcipue visum est, aliqua de illis in univèrsum præfari, nimis dudum vexata eorum auctoritas postulat.

C A P. IV.

De Epidemicorum Librorum Auctoritate.

1. **E**X Epidemiæ libris septem, quorum inter Hippocratis opera, vetustissimorum exemplarium recensio extat, primum et tertium proprie ad Hippocratem pertinere, cæteros omnino parum genuinos, longe ab Hippocratis sapientia abesse, veterem a Galeni ævo opinionem, novis dubitationibus subsequente ætate auxit Marsilius Cagnatus. Corruptos siquidem perpetuo in eorum plerisque textus ii, quibus comunis cum Galeno sententia est, nec certe valde injuria, incusant, promiscua plurima, indigestamque rerum molem; monita item medica non satis vera, imperfectas morborum historias, sæpe etiam ingrata repetitione mendosè interpositas, earumque alias tenebricosas, et Œdipo dignissimas, aliasque rursus leves, insipidas, et pene jocosas: præterea contradicentes textus memorant, aliaque insuper in iis reprehendunt, quæ vix Hippocratis ætatem affectisse creduntur. Consensit nuper cum Galeno Freindius; ejusque judicio, ut videtur, permoti alii pene plurimi, qui proxime elapsis annis

nis¹ in ejusmodi argumento versati sunt, primum et tertium dumtaxat Epidemiōn, tamquam Hippocraticæ veritatis vindices adlegerunt, cæterorum vix ullam habentes rationem.

2. Ea nihilominus ejusmodi librorum omnium conditio est, ut et Hippocrate dignissima, et cum Hippocraticis scriptis aliis perquam consentientia plura in se habeant, iique antiquioribus Galeno scriptoribus, Erotiano imprimis² tamquam genuini Hippocratis fœtus memorentur. Sed et Galenus, tametsi quartum et sextum a Theffalo, Hippocratis filio, exaratos fuisse scripserit, (postquam iste magnam eorum partem ex Parentis³ commentariis, ad privatum usum exscriptis deprompsisset) quintum autem et septimum spurii omnino adjudicaverit, tametsi, inquam, Galenus longe ejusmodi librorum, quos citavimus, auctoritatem minuisset, accurate tamen eos omnes legit, et plurima ad doctrinæ suæ confirmationem exempla, adhibita etiam tacita nonnullarum⁴ vocum quæ in eisdem occurrunt, usurpatione⁵, sumpsit: In sextum præterea commentatus est,

¹ Conf. *Les Epid. d'Hippocr. par M. Demarf. Les Prognost. dans les Mal. aig. par M. Le Roy. Les Oracl. de Cos, par M. Aubry.* Neque simul omnes in eodem volumine nuper prodierunt in Lausann. editione; tum proximioribus annis consimile de illis judicium tenuit Car. Grimm, in nova Hipp. edit. German. Altemberg. 1781.

² Conf. Fabr. *Bibl. Græc. Lib. IV. part. II. cap. xxxvi. Erot. Exist. Vind. contra Marsf. Cagn.*

³ Conf. *Gloss. Hippocr. Item Comm. in Lib. de Humor. Class. III.*

et de quinto, in quo locus de futurarum, et fissurarum affinitate extat, quem Hippocratis locum eximie laudavit Celsus, jamque etiam Foessio, tametsi Galeni amatissimo visum fuerat, duriter nimis in eum librum Galenum animatum fuisse. Præterea quicumque accurate septimum legerit, nullus dubito, quin contra Foessii judicium, qui eum justissima de causa æquioribus judicibus omnibus displicuisse ait, Hippocratica dictione propria contextas in illo morborum historias non reperiat, sub libri initio præsertim, ut et febrium, quæ cum sudoribus fiunt, uberrima tractatio in eo sit, et Hippocraticam operam proxime, magnam saltem partem omnis redoleat: quam ob causam quintum et septimum cæteris, quorum dubia superest ex Galeno fides, facile præstare judico: quod tenuit etiam Hallerus. Cæterum de quinto extat similiter Cæl. Aureliani testimonium eum Hippocrati accensens⁴, pro eaque sententia stetit criticorum peritissimus Jul. Cæs. Scaliger⁵. Quartum vero et sextum quod attinet, scire præstat, neque Galenum quidquam ad opinionis suæ confirmationem attulisse⁶ præterquam, ut ipse scripsit omnium ea in re consensum; neque ante Galenum quempiam simile quidquam de illis du-

⁴ *De Morb. chron. Lib. I. cap. iv.*

⁵ *Conf. ejusd. Comm. in Lib. Hipp. de Insomn.*

⁶ *Eandem quoque rationem esse eorum quæ in quarto sextoque habentur, demonstrandum est; quos sane libros a Thessalo Hippocratis filio compositos fuisse constat inter omnes. Gal. loc. cit. De Hum. ex Vers. Joh. Bapt. Rasarii.*

bitavisse.

bitavisse. Vix certe dubium est gravioresejusmodi adversus D. Senis libros censuras compares Galeni ævo fuisse; tametsi fuissent ante Galenum, qui præclare Hippocraticis libris animum adverterant, eorumque nonnullos, quorum suspecta fides jure fuerat, apposita emendatione castigaverant; quod Erotianum imprimis fuisse scimus, Zeusim item et Heraclidem, qui in omnia Hippocratis opera diligentissime commentaria conscripserunt: item Glauciam, et Artemidorum, cognomento *Capitonem*, quorum in veterum scriptis investigandis industria non semel Galeno laudatur. Ecur ergo ex iis nonnullos, quorum de Epidemicis judicia sequi malluit, is memoriæ non prodidit, universorumque consensum, quem solus ipse citat, usurpare satius duxit, quam scientis viri, apposito nomine, iudicium? Quæ in causa fuere, cur *dubii impatientem* virum in hac, atque in rebus aliis plane plurimis incusaverint multi, vixque aliquid ad ejus iudicium accederent, putantes multa ea propter a Galeno adversus hos Hippocratis libros proposita fuisse, quomagis se, suaque extolleret: quod a nonnullis scriptum est.

III. Est quidem in Epidemion plerisque obscura dictio, aliquando etiam ænigmatica: nonnulla præterea iis vana fide adjuncta fuisse credibile est. Præter enim scribarum avaritiam,

¹ Conf. Dan. Wilh. Trilleri *Opusc. Med. Vol. II. Comm. super i. et iii. Epid.*

quos antiquissima, eaque cæterorum præstantissima exemplaria corrupisse⁸ constat, verosimile etiam est antiquiores Medicos plurima Hippocratis loca ex propria sententia interpolavisse; additionesque ejusmodi a scribis inconsiderate sumptas, et perperam Hippocraticis sententiis immixtas, simul tandem exinde in lucem prodiisse. Quapropter eo usque Hippocratica lectio contaminata est, ut si is modo revivisceret, vix suamet se intellecturum fore, jamdiu non absque veritatis specie dictum nonnullis⁹ exciderit. Ea tamen locorum obscuritas vix quidquam iis libris in universum detrahit: quandoquidem compares ænigmate dictiones Hippocratis

⁸ Ejusmodi culpa in Memnonem Seditam, dolosum virum, imprimis cadit, qui audita Ptolemæi Evergetis, seu quod aliis placuit, Philadelphi erga autographos Æschylæ, Sophoclis, et Euripidis, cæterosque æstimationes codices voluntate, Hippocratis etiam libros, mendoso prius conficto exemplari, Alexandrinis Regibus obtulisse dicitur, quo pinguius eos argento emungerent. Tanto etenim ii amore scientiarum ferebantur, ut Tragicorum quos nominavimus exemplaria sibi quindecim talentorum pretio ab Atheniensibus commodari impetraverint. Apparet etiam ex Galeni narratione in *Lib. de Humor.* Pergamenos, Alexandrinosque Reges certavisse aliquando inter se, utri eorum quæ artium et scientiarum pretiosissima essent monumenta, possiderent: ex quibus factum est, ut Notarii et Scribæ inscriptiones, et confectioes librorum turpiter, quæstus majoris gratia, depravarent: quod in *Lib. De Nat. Hum. et De Rat. Viciis in Acutis*, aliisque proprio jure ad Hippocratem pertinentibus accidisse Galenus suspicatur.

⁹ Dolendum, mehercle, non adhuc satis de Hippocrate consultum esse, seu mendis expurgatam ejus operum editionem,

eratis loca alia perquam genuina¹⁰ jamque infecerant, et etiamnum inficiant; nec desperandum

tionem, seu edendi modum respicias. Utinam quemadmodum specimen Hippocratici libelli *De Anatome*, anno 1766, emiserat Dan. Wilh. Trillerus cæteri Hippocratis libri pari fide et castigati, pariter suis quibusque locis adnotationibus adjectis prodiiissent; et utinam ipsiusmet Trilleri opera prodiiissent. Erat enim præter singularem in eo Græcæ linguæ peritiam plurimarum omnino rerum scientia, tum et acre iudicium, criticæque Artis, et Medicinæ peritissimus idem erat. Accesserat xl annorum in evolvendo Hippocrate studium, itinera item in remotas urbes suscepta ad conferendos perlustrandosque celebriores codices, variasque addiscendas lectiones; item latæ ad ipsum eruditorum virorum de Hippocraticis libris symbolæ. In id etenim res prorsus devenit, ut cum omnes quotquot Medicinæ operam navant, Hippocrate imprimis auctore utantur, ob incredibile exemplarium tum editorum, tum manuscriptorum differentiam, neque in unum eorum studia conveniant, neque uno omnes auctore sententiam dicere videantur. Utinam et Ill. Hallerus, cujus totidem erga medicam rem præclare gesta extant, non postremum illud addidisset, cum de rursus emmittendis in lucem M. A. P. P. consilium vel dedisset ipse, vel symbolam saltem conferre suam Laufannensibus Editoribus non recusavisset; utinam, inquam, in exactas antea in edita D. Senis exemplaria ab industriis viris emendationes animadvertens, loca plurima emendavisset, neque antiquis erroribus locum rursus ab Editoribus dari passus fuisset; quamquam miror etiam commentitia totidem et Hippocrate et quibusvis M. A. P. P. indignissima denuo in Laufannensi Editione prodiiisse: quæ et si remotissima ab Hippocratis scientia Hallerus cordate judicaverit, fatius tamen fuisset ea temporum incuria intercidere, quam tanto curante viro in hominum memoriam venire rursus, interque Medicæ Artis Parentes insigni loco stare.

¹⁰ Ea profecto Laufannensium Editorum in edendo Hippocrate incuria fuit, ut non iis subirascei medico difficile sit,

dum est clarissimorum virorum et interpretum
opera adjuvante suum rursus obscurissimis locis
restitui

cum totidem mendorum exempla, quæ jamdiu eruditorum
virorum opera castigaverat, ii quasi in unum contulerint:
proindeque cæterarum mendosissimam editionem ii facile
dederint: neque enim interpunctiones verborum, et clausulas,
seu deficientes, seu non suo appositas loco, quæ obscuriorem
sensum, et sæpe etiam inintelligibilem faciant, dampnamus,
sed maculatos omnino Hippocratis textus, jamque antea
restitutos et denuo editos, aliosque etiam perperam omnino
conversos: quandoquidem illi nec quidem cum Foesiana
versione editionem suam contulerunt, quamquam Foesium
ante alios optime de Hippocrate meruisse, unus eruditorum
omnium consensus fit. At quoque post Foesium emendata
plurima sunt, tum præcipue in Epidemicis, quæ non tan-
tum Lausannenses Editores neglexerunt, sed quæ loca jam-
que antea Foesius restituerat, corrupta denuo ii in lucem em-
miserunt: quorum utrorumque inter cætera exemplum
lubenti animo subjecimus. Extat primum in *Popul.* Lib. V.
p. 309, et septimo, *Seç.* ii. p. 350, *Lausan. Edit.* Utrobique
enim Coci Acanthini mentio fit. Hunc Hippocratis locum
quem ad septimum Epidemion retulit Foesius, omnes ferme
interpretes Calvus, Cornarius, Mercurialis, Foesius ipse, et
Charterius ita ex Græco convertunt—*Coco in spina gibbositas ex
phrenitide facta est*—ex Græco textu quem sic evulgaverunt—
τω μαγειρω εν ακαιδω το κυφωμα εκ φρενιτιδος εναντιο—Emenda-
verat hunc locum postea Th. Reinesius in *Epit.* 38 ad
Nest. pro *κυφωμα*, *gibbositas*—*κωφωμα*, *surditas* scribens: sur-
ditatem namque acutis morbis non raro accedere notissimum
est, Phylistæque continua febre laboranti, et phrenitico sur-
ditatem contigisse, *Epid.* Lib. iii. *Seç.* ii. *Ægr.* iv. alibique
την κωφωσιν mentis emotionem minari, in *Porrh.* Hippocrates
memoravit. Quæro nunc, apposite ait Reinesius, si quis ex isto
Hippocratis textu asseruisset, tibi futurum ut ægrotus phre-
niticus fieret ex morbo gibbosus, nam et istud Coci Hippo-
cratico contigit, ane risum teneres—*usque adco enim incredibile
est istud quod sic prædiceret, fore.* Similiter et illud *εν ακαιδω*
quod

restitui posse nitorem, quod quidem, quoad loca plurima

quod in *spina* verterant, pro Acantho urbe Macedonia, Reinesius suspenderit, ibidemque Cocum ægrotasse, verosimile dixerat; nisi forte Acanthus peculiaris in Coö insula locus fuisset: spinam namque Græci *ακανθαν* non *ακανθων* appellant, unde apparet Urbem in spinam facili errore ab interpretibus omnibus transformatam fuisse. Ex Reinesio citatum textum ante Laufannensem editionem emendaverat Steph. Mackius in *Hipp. Edit. Vienn.* quæ prodiit anno MDCCXLIII; quam tamen editionem Trillerus improbavit pariter ac Charterianam, quam omnium mendosissimam, editoris non inscientia fortassis, sed incuria, Joh. Freind damnaverat: tametsi de Epidemicis ab ipso etiam Freindio emissis non injustæ Trilleri lamentationes extent. Sed contra Reinesianam textus emendationem plurimas rursus dubitationes Trillerus excitavit, antiquum *κωφωμα* pro *κωφωμα* Reinesii legens. Neque etenim *κωφωμα*, quam vocem Reinesius substituit, ab Hippocrate probari potuisse iudicat, neque apposita morbo ab Hippocrate remedia phrenitico, qui fuisset, homini prodesse potuisse; fuerunt namque vinum nigrum, et panis esus, balneorum abstinentia, et frictiones. Quamobrem illapsum Hippocratico textui mendum rectius in morbi genere inquiri, et ex phrenitide nephritidem facit. Præter enim quam quod, frequentissima scribarum incuria, *φρεων* pro *νεφρων*, item *νεφριτικων* pro *φρενιτικων* scriptum sit, et e contra, cujusmodi similes cognatarum litterarum permutationes sive metatheses Scaliger, Casaubonus, et Salmasius, sæpe in Græcis exemplaribus corripuerunt; præter hanc, aiebam, verosimilissimam erroris causam, est profecto dorsi gibber, affinis nephritidi morbus: quare *uncatos* nephriticos propria voce et signata dixit Cæl. Aurel. *Morb. chron.* Lib. V. cap. iii. Multum etiam cum ejusmodi morbo, gibbo nempe a nephritide orto, proposita medendi ratio, quadrabat, corroborantes videlicet fofus et institutæ inunctiones, consimili plane methodo ex Theophili Bonetti, et Kerkringii fide, in aliis quoque ægrotantibus proficiente. Jam vero cum alterutra Trilleri

plurima Foefius¹¹ exegit; postque eum ab aliis similiter non sine summa laude factitatum fuisse vidimus.

4. Est et facilis altera minus perspicuæ dictionis in Hippocraticis scriptis causa, propria quædam

aut Reinesii emendatio, recepta diu ejus loci versione præstaret, vetus nihilominus error in Lauf. editione prodiit. Præterea, quod supra diximus, nescio etiam quo fato Foefiana versio Laufannensibus Editoribus minime placuit in his maxime locis, in quibus cæteris castigatior plurimum placere debuisset. Extat locus in fine Lib. VII. *Epid.* cujus exacta jamdiu ab H. Mercuriali et Lindano versio obscurissima, et ænigmati compar fuerat: *Leonidæ filix natura concitata aversa est; aversa in iram excanduit; ubi ira excanduit, reconciliata est: Medicus non intellexit: puella mortua est.*—Cujusmodi præhabita versione Hippocratis mentem non Oedipus alter divinare potuisset: solus An. Foefius locum extricaverat, citatum textum sequentibus reddens verbis: *Leonidæ filix natura ad impetum concitata se avertit, atque ubi aversa est, sanguinem ex naribus effudit; quo effuso permutata est, quod non vidit Medicus: puella mortua est.*—Nempe quod Natura in consueta menstruationis via aberraverat, et alibi, ad nares impetum fecerat: quandoquidem faciles præ cæteris eo loco adolescentularum hemorrhagiæ incurrere consueverunt: cujusmodi Naturæ aberrationem cum Medicus non intellexisset, eamque intempestivis fortasse remediis coercuisset, puella mortua est. Vix certe dubium est Foefianam versionem hoc in loco cæteris anteponendam: contra vero, Foefiana posthabita, versio Mercurialis et Lindani in Laufann. editione denuo evulgata est.

¹¹ Extant ubique Foefianæ diligentix in Hippocratis versione præclara testimonia, proque eo stant insigniorum criticorum judicia; inter quæ non postremum P. Dan. Huetii *De Claris Interpretibus*—*Præclare enim cum Hippocrate actum est, quem Latine*

quædam Hippocratici stili conformatio, quæ peritissimorum interpretum et Helenistarum iudicio præclare animadversa est. Quamvis is etenim patria Doricus esset, in scriptis vero Ionica mallet dialecto uti, sive in Democriti gratiam, quod Ælianus voluit¹², sive ob majorem Ionicæ linguæ mollietatem et suavitatem¹³, quandoquidem jam prope senescens ad Democritum accessit, est sane universim Hippocratica dialectus mixta, in eaque Attica plura sunt, quæ licet cum Ionica scribendi ratione consentiant (conspirabat namque Attica prisca cum Ionica, ut promiscue a nonnullis¹⁴ sumptæ fuerint, licet fortassis injuria¹⁵), eum tamen Hippocratici proprii stili modum efficiunt, ut ex utrisque plurima in suos libros transfuisse perspicue appareat. Quod idem dubius potissimum caussis Hippocratem fecisse verosimile est, tum quod peregrinationibus per Græciam deditus varias ex variis locis voces reportaverit, quod viatoribus frequens fit, tum etiam quod plurima ex mixta poetarum dialecto

Latine eum loquentem induxit An. Foefius, interpret, proximus optimis numerandus, et reliquis longe superior, qui in eodem Hippocratis convertendi labore claruerunt.—Nil etiam luculentius et accuratius Foefiana versione se legisse professus est limati iudicii criticus Fabricius, ex eaque ipsum Græcum Hippocratis textum emendare potuisse testatus est Ill. Trillerus.

¹² *Var. Hist. Lib. IV. cap. x.*

¹³ *Pluth. in Cat. Maj. et Fabr. Bibl. Græc. loc. cit.*

¹⁴ *Conf. Fabr. loc. cit. De Hippocr. Dial.*

¹⁵ *Conf. Jud. De Thucid. apud Dion. Halicarn.*

quos sæpe legerat, Homero præ cæteris in deliciis habito ¹⁶, sensim hauferit, propriumque exinde stilum cum iis conformaverit. Jam enim de mixta Homeri, Æschili, Sophoclis, aliorumque poetarum dictione liquido inter eruditos constat, pluraque etiam de Hippocratico Homerismo apud criticos allegantur. Accedunt siquidem præter mixtas dialectorum voces, constructiones singulares, propriique quidam particularum usus, modorumque et casuum enalages, frequentesque synchifes: quorum omnium cum poetis maxime communis usus Hippocrati fuit. Quamobrem vix certe audiendi, qui ex ea quam citavimus mixta Hippocratis dialecto, non unum propterea Hippocraticorum librorum auctorem esse putaverunt; verum quasi et pluribus simul coagmentatum opus, ejus universim libros esse censuerunt, quod nuper etiam ¹⁷ iteratum est: omnino etenim in iis etiam, qui rite ei tribuuntur, libris, mixta ejusmodi dialectus reperitur; ita tamen ut Ionica princeps sit.

5. Ejusmodi profecto dictionis modum in Epidemicis prorsus omnibus servari, et perspicue in iis, qui integri supersunt, locis elucescere nuper judicavit inter cæteros Hippocraticæ dialecti peritissimus, D. Trillerus. Post quæ maxime dubia Halleri judicia de Epidemicis facile

¹⁶ Conf. *De Hippocratico Homerismo*, H. Mercur. *Cens. Op. Hippocr.*

¹⁷ Conf. Aubry, *Op. cit.*

plerisque

plerisque videbuntur, qui aut in Galeno totus fuit, aut levissima prorsus ad minuendam eorum librorum auctoritatem adjunxit. Ejusmodi illud est, quod a *Cinico*, cujus in quarto *Epidemiōn* libro memoria extat, argumentum petivit, ut eum librum illegitimis accenseret; nempe quod Cynicorum secta post Hippocratem nata sit¹⁸. Mos enim Hippocratis is fuit, ut ægrotantium historias traditurus, singulos suo quosque nomine designaret: neque enim Democritæos, Pithagoræos, aut Heraclitæos aliquos nominat; sed Hipostenem, Antigenem, Silenum, &c. sique alicujus nomen eum aliquando latuit, plerumque nomen illius, apud quem alter degebat, aut locum quem habitabat, subjunxit. Cum vero alibi rursus alterius ægrotantis meminerit, ad quem a quodam is ductus fuerat, iisdem plane verbis, quibus in quarto *Epidemiōn* usus est, eam denuo historiam profert, mutato tantum *Cinici* nomine in *Ciniscum*. Quam ob causam suspicor repetitam utrinque de eodem ægrotante narrationem, cujusmodi repetitionum exempla alia in iisdem libris prostant, emendari in quarto libro oportere, restituendumque¹⁹ in isto etiam pro *Cinico Ciniscum*.

6. Neque

¹⁸ Conf. *Præf. in IV. Epid. Tom. II. edit. Lausan.*

¹⁹ Cæterum vix etiam Ill. Hallero dederim Cynicos Hippocratis ætate nullos extitisse, quibus is facere medicinam potuisset. Sive etenim Cynicam sectam ad Anthistenem referas, qui cum disputaret in Gimnasio, quod erat ad Cinosarges, paulo procul a portis, Cynicæ sectæ conditor a nonnullis habetur,

6. Neque ii plus etiam me movent, quibus cum curta nonnihil Hippocratis in Medicina suppellex approbata sit, saltem quoad Artem universam pertinet, eo plus acre adjungere judicium, quo minus eos libros Hippocrati adscriberent, qui vel ea prorsus efferrent, in quibus ejus posterius primum claruisse feruntur, vel egregia saltem earum rerum specimina in se haberent. Hujus generis sunt exagitatae diu de pulsuum notitia D. Seni²⁰ tribuenda controversiæ, aliæque plane similes,

betur, quod tenuisse videtur inter cæteros Diog. Laertius de *Vit. Philos. Antist. Vit.* five Cynicæ sectæ origo ad Diogenem, quem proprie Cynicum dixere, pertineat, quem tamen Anthisthenem audivisse, ex eoque perturbationum vacuitatem primum didicisse ex Laertio similiter constat, uterque eorum in eandem cum Hippocrate ætatem prope incidit. Fuit nempe Anthisthenes coetaneus Democriti, et Socratem audivit, emenso quotidie xxxv stadiorum intervallo, ut ejus scholam adiret: Democritum vero Socratem novisse non obscure ex eodem Laertio in *Vita Democriti* intelligitur.

²⁰ Certe pulsantium vasorum, et pulsus crebra incidit in Hippocratis scriptis memoria, inter quæ illud *σχυγμοί: πρὸς χεῖρα ψασσόντες* ab Erotiano citatum, quod *pulsus ad manum accelerantes* vertit Germanus interpres, Calvus vero *venarum pulsus lenes*, alii *pulsus per intervalla et imbecilliter pulsantes*: quarum postrema versio placuit Barth. Eustachio: Conf. ejusdem *Onomast. Erotiani*: Locus Hippocratis existat in libro *De Morbis Mul.* Verum de pulsu observationes maxime in Epidemicis prostant, veluti in Epid. II. — *Cui vena in cubiti flexu conspicuam habet pulsationem, furibundus in acerbam iracundiam præceps est*, juxta Foef. Conf. in *Æcon.* Hippocr. vocem *Σφυγμός*: item rursus in eodem libro, et in IV. Epid. *In gravissimis febribus pulsus πυκνότεροι, και μεγιστοι, celerrimi, et maximi*; et rursus ibidem, *pulsus τρομαδεις, και ωθροι*, pulsus videlicet, *tremuli, et tardi* memorantur: Extat etiam in Coacis,

miles, quarum nonnullas alibi quasi per transfenam memorabimus. Probe etenim cavendum est, ne antea de inconspectis D. Seni rebus plurimis judicemus, quam plane constet de maxime dubia eorum librorum auctoritate, quibus contradictarum rerum inditia allegantur. Nec quod infruc-

et Lib. de *Rat. Vitis in Acutis*, præclara pulsuum mentio. Quamobrem cum Galenus vix pulsuum scientiam Hippocrati denegare auderet, eam tamen valde imperfectam D. Seni tribuit; eumque secutus Foësius notabiliores tantum pulsuum variationes, oculisque etiam absque tactu conspicuas in morbis signi loco ab Hippocrate habitas fuisse judicavit, tum et confuse, quicquid in corpore pulsaret, pulsus nomine designavisse. Quare hoc prognoseos genus Hippocratem neglexisse, aut frigide excoluisse a plerisque medicorum iteratum est, et nuper ab erudito in Medicina viro Cl. Zimmermanno: Conf. *L'Art des Exper.* Sed jamque multam in vindicanda Hippocrati sphigmica arte, ut cæteros missos faciam, P. Martianus operam contulerat: cum enim II. *Præd.* librum luculentus commentario ornavisset, plus adhuc ea in re Hippocratis studium commendavit, quod multo ille nostris Medicis diligentior non in carpo tantum, ut ii et nos facimus, sed in universo pene corpore arteriarum motum observaverit. Verum etiam plurima de pulsu Hippocrates a Democrito audivisse fertur, cum ad hunc quasi insanientem, civibus id opinantibus, medendi causa accessisset: fertur namque Democritum pulsuum investigationi, Pythagoræis auditis, plurimam dedisse operam. Conf. Boeth. *De Musica.* Apparet, nihilominus, quod *vix credibile esse* dixerat Eustachius, *Onom.* loc. cit. Hippocratem plerumque vitalis facultatis tenorem cognovisse, ad alia prorsus quam ad pulsuum animadversione adhibita. Omnino is etenim ex omnium Phænomenorum Syndrome de Morborum Natura et exitu prædicere solitus fuerat, ea conjunctim sumendo: qua in re ante alios verum cum paucis mihi vidisse videtur. Quam

infructuosæ diu, et quasi vix umquam quæsitæ res, diutissime post in abscondito fere latuerint, eas propterea Hippocrati, et antiquioribus ante Galenum Medicis incompertas dicere præstat. At enim, quæ nobilissimæ in rerum natura Veritates existunt, quæque cæterarum omnium primordia et veluti elementa sunt, eas nusquam rite philosophantium oculos effugisse verosimile est; partim quidem quod eas conspicuas fatis, magnumque de se omni tempore lumen emmittentes ii viderint; partim etiam, quod eas cæterarum, quas noverant, nexu et vicinitate ducti fere divinaverint: cujusmodi sublimis in cernendo quam longissime, et divina quasi humanæ mentis acies ad sapientes solos pertinet, pertinet autem ad omnes, cunctarumque gentium et ætatum: sed quod eas perpaucis videre datum fuerit, eas cæterorum hominum turba nocte iterum merfit, ut pluries et earum rerum memoria interciderit, et renovata sit, mutato tamen sæpissime quo evulgaretur, vocabulo. Verum enim experiri, et una philosophari simul, durius perpetuo fuit, quam insolenti rerum omnium dubitatione injussam a

ob causam si pulsuum observationes in Artem haudquam redegit, vix credendum Galeno est rei ignorantiam silentio causam dedisse, verum potius ab eorum fallacia perterritum, haud plurimam his solis in se spectatis auctoritatem dedisse, ut stabile morbi, et eventuri judicii signum ab illis argueret. Non ille certe *tremulos* pulsus, *tardos*, *celerissimos*, *maximos* dixisset, et veluti dignam observatione rem adnotavisset, si vel numquam, vel rarissimo exemplo ægrotantium pulsibus manum admovisset.

Natura ignorantiam excusare, omnemque pene humanam rationem contere.

7. Quantum porro ad contradicentes textus, quos ex Epidemicis et Aphorismis facile quisquis proferet, satis impræfens monuisse sit, eos ex primo Epid. potissimum excitari, quem librum, nemo, arbitror, Hippocrati derogavit umquam. Quamobrem haud plurimum adversus universam eorum auctoritatem valent. Ii certe libri omnes, tacito medicorum omnium consensu, superioribus saltem huic nostro sæculis, probati sunt, nec repudiati apud idoneos rerum æstimatores ceciderunt umquam; eaque universam fuit eorum auctoritas, Galeni iudicio minimum adversus eos proficiente, ut principes in Arte viri²¹ eos et sæpe legerint, multaque ab illis comparandæ Arti præsidia undique quæsierint.

8. Satius quidem dubitare est, an non cunctis, quotquot Hippocrati in Epidemicis memorantur, ægrotantibus is reapse medicinam fecerit, verum an non potius aliquos ex aliorum medicorum fide descripserit. Ea siquidem diffitarum

²¹ Narratur de A. Musa Brasavola, Medicorum sui ævi facile principe, ei Epidemicorum libros Ferrariæ in patria universitate publice interpretanti nuntiatum esse ades ipsius ardere et incendio cremari: mox etiam campanarum sonitus auditus est, magna in frequentissima discipulorum cohorte exinde suborta agitatione. At ille nihil permotus, inque Hippocrate omnis, *Comburantur sane*, inquit vehementi animo, *nam hinc discessurus non sum priusquam integram lectionem absolverim.* Conf. Fabr. *Bibl. Græc.* II. cap. xxiv.

urbium,

urbium, quas in Epidemicis memorat, conditio est, ut eadem perstante morbi constitutione, singulos adiisse ægrotantes, longissimisque in morbis, quales in Pario Thasiensi, et Herophito Abderitano memoravit, eum continuo opem præstitisse difficile sit: vel si fortassis neque Thasiensi, neque Abderitano defuit umquam, qui Larissæis idem et Melibœis in auxilium venire poterat? Ex his namque aliisque locis distincte ægrotantes nominat²². Vim etiam dubitationi nostræ addunt nonnulli ex eodem auctore loci, in quibus modo se vidisse, modo vero ex aliena potius narratione, quæ scribit ipse, accepisse profiteretur²³. Quæ de Epidemicis libris in universum adnotavisse fatis sit.

²² Vix tamen dubium est Hippocratem per Thraciæ et Thessaliæ finitimas urbes profectum aliquando esse. Earum certe nobiliores non uno in loco laudavit, Larissam, Cranonem, Ænum, Æniadem, Pheram, Elidem, Perinthum, Thasum, Abderam, Olinthum. Inter Smirneenses quoque versatum fuisse Galenus scripsit: tum vero Mercurialis, *Var. Lect. Lib. II. cap. xviii.* per Scithiam et Libiam peregrinatum esse, et ad Delum contendisse censuit. Quæ fortassis itinera suscepit, ut varias locorum ægritudines, variumque medendi genus, constantemque sibi ubique locorum Naturam agnosceret.

²³ Eiusmodi sunt, quæ in i. *Epid.* habet: *Nullaque quod sciam ex his, quibus horum quid factum esset, interiit—atque haud scio an eorum cuique qui super fuerunt, rite factæ morborum reversiones non recurrerint—omnesque quod sciam servabantur quibus hoc recidivæ genus contigit:* et alia alibi. Certe etenim Hippocratis ætate alios per Græciam Medicinæ Professores extitisse vix dubitandum est.

C A P. V.

Conspectus Dierum Criticorum ex Hippocrate, et potissimum ex Epidemion Libris: Accesserunt nonnullæ ex nuperioris Ævi Scriptoribus depromptæ Judiciorum Historiæ.

I. **E**XEMPLUM ejusmodi tabulæ dederat inter primos G. Martine¹, postque ipsum Ill. De Haen, eorumque vestigia pone secutus est,

¹ *An Essay on the Periods and Crises of Diseases. London, 1740.* Serius certe postea Cl. Haenii investigationes prodire. *In Rat. Med. cap. iv. part. i. ann. 1757. Edit. Vindob.* et Lucupletius in ejus *Prælect. quas collegit Fr. Wassen Berg. Sect. 931. Vindob. ann. 1779, et Col. Altobr. ann. 1784.* Ita tamen ejusmodi tabulam A. De Haen utrinque confecit, ut eam delineavisse potius, quam absolvisse videatur. Accesserunt etiam Cl. Le Roy (*Prog. dans les Mal. aig. pag. 206, et sequ.*) in Haenianum opus criminationes, adversus quas Vindobonensis Professoris vindicias pro parte saltem sumpsisse, et argumenti et veritatis ratio suavit. Præter enim quam quod magnam ubique nuperrimus auctor contra plerosque Epidemion libros dubitationem moveat, in Galeni et Halleri judicio totus, vix etiam totidem ex Hippocrate observationes, quas in tabula sua Haenius citaverat, sumi potuisse, vel etiam, si quando ille ex cunctis Epidemion libris ægritudinum singularium exempla omnia percensuisset, subjungit. Neque enim dissimulandum est plerasque ex allatis ab Haenio historiis, absque ulla allegata Hippocratici textus citatione proferri, aliaque etiam incuriosius, quam par fuisset tractata, non omnem in Haeniana tabula effugere reprehensionem facile posse. Est etiam altera Galli scriptoris hac in re adversus Haenium criminatio, nimirum, quod frustra ex singularium ægritudinum apud Hippocratem recensione cri-

est, superioribus annis Cl. Le Roy. Si qua etenim ulla, ista expedite via, quicquid de spectatissima quorundam dierum in judicando efficacia, rursusque de aliorum, quasi dixerim, in hoc ipso, impotentia, Hippocrates dixisset, palam proferri poterat. Præterea, quæ genuina Hippocratis doctrina de vitalibus in ægrotanti homine peri-

ticorum dierum ordo inquiri poterat; quandoquidem verosimile est, errantes Scribas in cæteris Hippocratis locis excribendis, facilius in percensendis dierum notis erravisse. Cujusmodi dubitationis genus quisquis considerate probaverit, jamque ejus judicio, perpetuo de Hippocrate actum est. Ecur enim erraverint illi in numerorum recensione dumtaxat, castigatiores cæterum in reliquis textibus exarandis? Perfecto quod in nonnullis erraverint, justissima scriptorum omnium ante Haenium suspicio fuerat, eamque satis codicum varietas et dissimilitudo in universonum declaraverat: quod tamen idcirco in omnibus, aut pene omnibus, qui singularibus quibusvis morbis numeri adponuntur, similiter ii erraverint, nemo facile, viro Cl. alias de phisicis rebus optime merito, dederit. Simile etenim criticorum dierum ex Hippocrate, aliisque diarium, utque videtur, ante Haenium, exegerat Cl. Aimen. *Dissert. dans la quelle on examine si les jours critiques sont les memes dans nos climats, qu'ils estoient dans ceux, ou Hippocrate les a observés. Paris, 1782.* Dies morbi omnes ad xx usque diem maxime observabiles, et omnes pene criticis periodis constantes, sistit: fortassis et in hoc laboris genere claruerunt alii, quos non vidimus. Confidimus tamen non inane profus operam nos in ea tabula postremum exornanda impendisse, quod et cæterarum copiosissima nunc tandem prodeat, omnisque Hippocratis, plurimorumque qui in Arte præstiterunt, Medicorum de criticis morborum periodis doctrina, obtutu quasi uno, in ea elucescat. Lausannensis quidem editionis loca plerumque retinimus, ob frequentiore illius usum: loca tamen dubia, et paullo obscuriora cum Foesiana versione contulimus.

odis

odis sit rite tenenda, hoc maxime modo declaratur, præcipue cum Medicorum plerique eam ex Galeno, potius quam ab Hippocrate sibi met sumpsisse videantur : argumenti profecto genere late in Medicina divite, et feracissimo.

D I E S I.

A. Aliquibus die sexto morbus decrevit, atque ubi dies sex intermisset, tribus diebusprehendit : quos etiam ubi uno die reliquisset, altero rursusprehendit ¹, et morbus judicatus est.

B. Quibus quotidie rigores fiunt, quotidie febres solvuntur ².

C. Si febre detentum, convulsioprehendat, febris eodem die, aut postero, aut tertio desinit ³.

D. Pestilenciales morbi atrocissimi, et pestis ipsa intra diem aliquando jugulant : hucque verosimiliter pertinet sævissima illa Ægyptiorum pestis, quæ una nocte omnes primogenitos familiarum

¹ *Epid. Lib. I. sect. ii. stat. iii. Foef.* Ejusmodi quidem decimæ septimæ diei judicia magnam indubitate partem ad coctiones, quem in modum scribitur, in antecedentibus paroxifinis exactas referri possunt : cum tamen die uno intermisset morbus, et postea denuo recruduisset, apparet morbofi aliquid adhuc superfuisse : quod denique subsequente paroxifimo unius diei ex integro ablatum est. Conf. Litt. D.

² *Aph. LXIII. sect. iv.*

³ *Ex Lib. de Jud. cap. vii. M. A. P. P.*

exterminavit. Acutissimæ febres in Epidemia, quam descripsit Pareira⁴, excitato in femore abscessu, non raro primo die desinebant: similiter, quæ Europam ferme totam funerum frequentia vastavit pestilentialis lues Anno 1565, sæpe primo die læthalis Mercuriali memoratur⁵: item et Epidemicum quodam Synanches genus, Anno 1517⁶: similia extant apud Sennertum⁷ de populari morbo Anni 1564. In Pago Stanz Helveticorum Febris tertiana maligna Anni 1717, primo aut secundo paroxismo sæpe necabat⁸. Huc facit etiam Ephemera maligna in cujus censu fudor Anglicus nonnullis venit. Ejusmodi nihilominus absolutissimos natura sua primæ diei circuitus Medicorum plane multi negant, quod fecisse Galenum diximus. Etenim, eorum judicio, verosimile est morbum jamque superioribus diebus, laneo velut pede, ægrum obsedisse, nec certe, tam brevi morbifica principia superari posse putant. Verum cum oporteat morborum omnium descriptiones in easdem accurate leges cadere omnes, ut rite eorum periodi, et durationis tempora constent, et cum manifestum morbi principium, cujusmodi in reliquis sumimus, noctihemero aliquando includatur, nil vetat, quominus, absolutissima quoque morborum judicia in primam cadere

⁴ In Epid. Camp. *Nova vera Med. Exper.* cap. xxvii.

⁵ *De Pest.* I.

⁶ *Forest. Obs. Med. Lib. VI. Obs. 2.*

⁷ *De Feb. Lib. IV.*

⁸ Zimmerman. *Op. cit. Tom. II. Air. Caus. El.*

posse diem dicantur: quare vix similiter recu-
savero posse durationis morborum intervalla
longa serie decrefcere, ut una vel altera hora
concludi queant, sua nihilominus subfequente
crife. Propterea hujus loci sunt horarii morbi
multi, erraticæ febres, nocturnæ et diurnæ, pa-
roxifimi hystericæ, item acutiffima alia ægritudinum
genera, veluti inteflinorum fpasmus, quem suc-
cedente inflammatoria colica intra horam ali-
quando læthalem vidit Boerhavius, morsque pau-
cis ab infolatu horis, cujus exemplum dedit
Zimmermannus: fere etiam hujus census sunt
mefmerianæ feu magneticæ crifes famofæ, qua-
rum tantus in Gallia rumor fuperioribus annis
invaluit, invito fapientium hominum judicio.
In fine, plerique morbi ab ebrietate et ingluvie
in diariorum numerum facile cadunt, et diei
aut noctis circuitu terminantur. Sunt et apud
Hippocratem fingularia ægrotantium exempla, qui
recidivi in morbo, unico poft febris circuitu in-
tegre fanati funt ⁹.

1. Evagon, Diatharfis fil. recidivus in morbo,
poftquam die uno febris intermiffet, altero rurfus
febre correptus, judicatus eft ¹⁰.

2. Cleonactis poft judicia trigefimæ diei, qua-
dragesimæ et feptuagesimæ, riguit rurfus octua-
gefima die: Febris eum corripuit acuta: urina

⁹ De maxime obfervabili in morbis et fanitate integra diei
periodo. Conf. *Lib. II.*

¹⁰ Conf. *loc. cit.* in *Litt. A.*

habuit sedimentum rubrum: perfecte judicatus est ¹¹.

3. Quidam juxta Pleiadum occasum sexta judicatus est: septima die eum rursus febris invasit: dimisit eadem die cum tremore ¹².

D I E S II.

A. Convulsiones febribus supervenientes, hac aliquando die a febribus liberant ¹. Extant et Anginarum in hanc diem termini ².

B. Febris Epidemica Edimburgensis intra bidduum aut triduum terminabatur ³: Morbus Hungaricus, quem descripsit A. Loew. intra bidduum plerumque absolutus est. Pestis item, de qua Mercurialis, item et Epidemica Synanches, cujus supra ex Foresto, et Sennerto meminimus; itemque tertiana maligna in quodam Helveticorum pago, secundo plerumque paroxismo judicabantur. Febris catharralis Russa, quæ quatuor ante annis per totam ferme Europam contendit, duobus aut tribus non raro diebus fiebat. Pertinent præterea ad secundæ diei judi-

¹¹ *Ægr. vi. sect. iii. Epid. I.*

¹² *Conf. Epid. Lib. IV.*

¹ *Conf. loc. cit. in Litt. C. D. I.*

² *In Prænot. Conf. Aymen, Diff. cit.*

³ *Ess. d'Edimburg. Tom. II.*

cia pleraque morborum genera, quæ sub fine diei primæ subjunximus. Sequentia ex Hippocrate huc facile spectant.

1. Coi foror, ad instar splenis intumescente jecore obiit secunda die ⁴.

2. Androphanes diu cum pertinaci morbo luctatus, tandem hieme decubuit: mente motus est: vox peripneumonica: secunda aut tertia decubitus die obiit ⁵.

3. Crito in Thaso mortuus est a principio secunda die ⁶.

4. Larissæam puerperam febris duobus diebus ac totidem noctibus tenuit ⁷.

5. Antander a medicamento accepto, cætera sanus erat: in posterum diem strangulatio, et desperatio: postridie vero egerebat multum et postea sanguinem: et mortuus est ⁸.

⁴ *Epid. Lib. II. sect. ii.*

⁵ *Epid. VII. sect. ii. text. 48.* Confimilis, et eadem fortassis historia extat in *Epid. V.*

⁶ *Epid. I. sect. iii. Ægr. ix.*

⁷ *Epid. V. text. xi.*

⁸ *Epid. Lib. cit.* Hujus quidem incertum est an ad secundæ aut tertix diei judicia ejus mors pertineat: Confer. quæ de Bilis motu, tertia quavis die, ex Veterum doctrina scripsimus in *Lib. II.*

D I E S III.

A. Circuituum autem, qui diebus imparibus judicant primus est tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, decimus septimus, vigesimus primus, vigesimus septimus, et trigessimus primus¹.

B. Sudores febricitantibus boni, qui cœperint tertio die, quinto, septimo, nono, undecimo, decimo quarto, decimo septimo, vigesimo primo, vigesimo septimo, trigesimo primo, trigesimo quarto²: ii enim sudores morbos judicant.

C. Sudores febricitantibus, si tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, decimo quarto, vigesimo primo, et trigesimo die contingant ejusmodi sudores, morbos judicant: qui vero non sic contingunt, labores portendunt³.

D. Quibusdam etiam septima die decrevit, diebus septem intermisit, et ex recidiva die tertia judicatio facta est⁴.

E. In quadam febrium Constitutione, judicabantur tertia, quædam quinta, quædam septima

¹ *Epid. I. sect. iii.*

² *Aph. XXXVI. sect. iv.*

³ *Ex Lib. de Indic. cap. iii.*

⁴ *Epid. I. sect. ii. stat. iii. Foef.*

die⁵: hac item die convulsio aliquando morbum solvit.

F. Tertiam diem judiciorum feracem, et maxime in morbis observabilem dixit Fr. Hoffmannus⁶. Tertianæ soporosæ tertio aut quarto die mortales memorantur Tortio et Werlosio; item et A. de Haen. Variolæ tertio plerumque die apud Groenlandos, læthales⁷. Acutæ fenum peripneumonix sæpissime ante quartam terminantur: sæpe tertio febris circuitu: aliquando etiam secundo: cujusmodi exempla non raro vidimus, et nuper Parisiis in ferrariensi viro Citharædo⁸.

1. In Thaso mulier morosa circa tertiam diem prodeuntibus mensibus judicata est⁹.

2. Famulæ Onesidemi in Larissa, debili, dato pharmaco deorsum purgante, mors contigit tertia die¹⁰.

3. Timocharis hyeme destillatione laborans, tertia die sanatus est¹¹.

⁵ *Lib. IV. Epid.*

⁶ *Med. Rat. Vol. III.*

⁷ *Conf. Zimmermann. Op. cit. Alim. Caus. El. Tom. III.*

⁸ *Conf. quæ, inferius, de tertianæ periodi potestate in morbis, et sanitate diximus.*

⁹ *Epid. III. sect. iii. Ægr. xi.*

¹⁰ *Epid. V.*

¹¹ *Lib. cit.*

4. Quidam

4. Quidam homo Euboeus potu pharmaco deorsum purgante, per tres dies purgabatur, et mortuus est ¹².

5. Herophon nona die sudavit : iudicatus est : intermisit morbus : quinta die repetiit : post recidivam tertia splen subsedit, iudicatus est circa Decimam septimam ¹³.

6. Mulieri, quæ decumbebat in littore ¹⁴, undecima die febris rediit : quarta decima iudicata est.

7. Abderitana virgo, post vigesimæ diei iudicium, rursus vigesima quarta correpta est febre : vigesima septimam sudabat multum : a febre liberata est ¹⁵.

8. Larissææ puerperæ tertia die, noctu, eadem hora qua puer prodiit, secundæ ac purgamenta alba deciderunt, ac deinceps tribus diebus ac noctibus multa prodierunt ¹⁶.

9. Ctesiphontem, qui e prægressa jamdiu febre ardente, aqua intercute laboraverat, tribus aut quatuor ante mortem diebus, rigor ac febris corri-

¹² *Lib. cit.*

¹³ *Epid. I. sect. iii. Ægr. iii.*

¹⁴ *Loc. cit. Ægr. xiii.*

¹⁵ *Epid. III. sect. iii. Ægr. vii.*

¹⁶ *Epid. V.*

puerunt : ad femur dextrum ex parte interna collectio velut ex igne agresti ¹⁷.

10. Chartadis febris ardens, postquam sanguinis recentis plusquam congii mensuram alvum exonerando is emisisset, die tertio, eadem nocte, quantum ex historiae contextu apparet, eum jugulavit ¹⁸.

11. Polemarchi fil. tertia a recidiva die mortuus est ¹⁹.

12. Stheneus in Abderis Palestræ custos post frigiditatem extremarum partium excalesfactus su-
davit, et mortuus est ²⁰.

D I E S. IV.

A. Quartus septennariorum index est : octavus alterius septimanæ principium : undecima etiam spectanda dies, siquidem alterius septimanæ quarta est : rursus quoque spectanda dies decima septima : ea siquidem a decima quarta quarta est, et ab undecima, septima ¹.

B. Circuituum autem, qui diebus paribus judicant, primus est decretorius quartus, sextus,

¹⁷ *Epid.* VII. *sect.* i.

¹⁸ *Epid.* VI.

¹⁹ *Epid.* VII. *sect.* II.

²⁰ *Epid.* VI. *sect.* viii.

¹ *Aph.* XXIV. *sect.* ii.

octavus, decimus, decimus quartus, vigesimus octavus, trigesimus, quadragesimus octavus, sexagesimus, octogesimus, et centesimus ².

C. Quibus capitis dolor incœperit primis diebus, quique quarta, et quinta die, magis vexantur, ii sub septimam febre liberantur ³.

D. Mitissimæ febres . . . quarta die, aut prius desinunt: maxime autem læthales quarta die, aut prius interficiunt ⁴.

E. Judicantur autem febres quarta die, septima, undecima, decima quarta, decima septima, prima et vigesima ⁵.

F. Similia extant in Prognosticis, nisi quod primæ et vigesimæ diei loco, vigesima in plerisque Hippocratis exemplaribus scribatur dies: de qua re inferius. Additur etiam, quod ad quartæ circuitus pertinet, febrium insultus in acutis morbis per quattuor ad viginti additione, vigesimo die terminari: neque horum quidquam integris diebus exacte numerari posse: proindeque a prima die animo advertendum esse, et prout singuli quaternarii adduntur, consideran-

² *Epid. I. sect. iii.*

³ *In Lib. de Judic. cap. ii.*

⁴ *Loc. cit.*

⁵ *Lib. cit. cap. v.*

dum :

dum : Quartanarum etiam conditio eundem servat ordinem ⁶.

G. Plurimis autem quarta die dolores maximi et sudores plerumque subfrigidi, et extremitates non amplius recalescentes Neque sanguis ex naribus erupit ulli ex illis, quibus ista accidissent, sed parum stillavit : neque ad recidivam ulli horum res devenit : sed sexta die mortui sunt cum sudore ⁷.

H. Aliis sexto die morbus decrevit, septem intermisit, et ex repetitione die quarta judicatus est ⁸.

K. Nonnullis vero morbus die septima decrevit : novem intermisit diebus, et ex recidiva quarta die judicatus est ⁹.

L. Quartanæ sanguinis e naribus eruptiones ægre judicant ¹⁰.

M. Urina crassa alba, qualis Archigeni familiaris erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, et liberat ab abscessu ¹¹.

⁶ *Progn. sect. iii. cap. xiii.* Confer. quæ de hujus textus explanatione, et quartanæ periodi cum Lunæ motibus consensu, inferius dicentur in Lib. II.

⁷ *Epid. I. sect. ii. stat. iii.*

⁸ *Loc. cit.*

⁹ *Loc. cit.*

¹⁰ *Epid. VI. sect. ii.*

¹¹ *Lib. cit. sect. iv.*

N. Quartum diem, et quartanam periodum, ante undecimam, criticis proprio suo jure circuitibus nuper ablegavit G. Cullen¹²: tertianam siquidem periodum in acutis in undecimam usque diem valere judicavit, post undecimam vere quartanæ locum dari, tertiana jamque abeunte: eam ob causam, quæ allegantur hujus diei judicia, cæteris accenset morborum irregularitatibus, quarum ratio vix quidquam in flatos Medicinæ canones cadere potest. Proxime cum Edimburgensi Medico facit Galeni judicium, qui tertio quoque die accessiones in acutis, in chronicis, vero vel quotidie, vel quarto quoque die fieri scripsit, cujusmodi se rationem nescire profitebatur¹³. Ego vero cum nullum natura sua proprie acriticum diem, quantum quidem ex Hippocrate, aliorumque Medicorum lectione, et observationibus profeci, incurrere censeam, cur Quartæ judicia repudiarem, nil quidquam repperi. Eam profecto inter criticas observabilem, dixit inter cæteros Fr. Hoffmannus, ejusque crises in sanitatem et mortem desinentes memoravit Forestus¹⁴. Similiter ex lxxiii ægrotantibus, quorum in Epidemicis judicia et morbos nuper percensuit Cl. Pecq, la Cloture¹⁵, quarto die eorum octo judicati sunt. Præterea puerperarum febris in hanc aliquando

¹² *Pract. of Phys.* CXXI.

¹³ *De Diebus Decret.* Lib. III. cap. viii.

¹⁴ *Obs. et Curat. Med. Roth.*

¹⁵ *Coll. d'Obs. sur les Mal. et Const. Epid. par M. Lepageq. De la Clot. Rouen, 1778.*

diem

diem cadit, facilius tamen in tertiam. A variarum infitiore sæpe quarta die morbus primo prodit¹⁶: sequentia ex Hippocrate huc pertinent.

1. Aglaidæ fil. ex morbi repetitione die quarta judicata est¹⁷.

2. Phreniticus quidam mortuus est quarta die¹⁸.

3. Calvus in Larissa quarta die circa meridiem est mortuus¹⁹.

4. Abderæ Pericles quarta die per totum corpus sudavit, et febre judicatus est, nec morbus rediit²⁰. In Phrenitico, Calvo, et Pericle, exacerbationes secundæ diei gravissimæ.

5. Apollonius Abderæ post vigesimæ quartæ judicium, trigesima die rursus acuta febre corripitur: trigesima et quarta mortuus est²¹.

6. Sutor quidam Septima judicatus: una intermissa altera rediit; rursus Quarta judicatus est²².

¹⁶ Conf. quæ de consensu Periodorum vitalium in Morbis cum Pithagoreorum doctrina in II. Par. Lib. I. diximus.

¹⁷ *Epid.* I. *sect.* ii. *st.* iii.

¹⁸ *Epid.* III. *sect.* ii. *Ægr.* iv.

¹⁹ *Loc. cit.* *Ægr.* v.

²⁰ *Loc. cit.* *Ægr.* vi.

²¹ *Loc. cit.* *Ægr.* xiii.

²² *Epid.* IV.

7. Rurfus alius Quarta judicatus est²³.
8. Tenedia post abortum judicata est quarta die²⁴.
9. Aristæus ex pago Amphiloichi quarta die mente motus est: alvus subviridia egerebat²⁵.
10. Pisistratus lateris dolore affectus, et cruenta sputans, circa Quartam aut Quintam sanus fuit²⁶.
11. Quædam, quæ pharmacum biberat ad perdendum foetum, Quarta mortua est²⁷.
12. Epicharmi fil. Quarta vigil. mortuus est²⁸.
13. Cleomenis uxori prodeuntibus ad quartæ diei noctem mensibus cessavit et tussis, et excretatio²⁹.

D I E S V.

A. Judicat in circuitibus imparibus: sudores criticos movet.

²³ *Loc. cit.*

²⁴ *Loc. cit.*

²⁵ *Loc. cit.*

²⁶ *Epid. VII. sect. ii.*

²⁷ *Loc. cit.*

²⁸ *Loc. cit.*

²⁹ *Loc. cit.*

B. Plu-

B. Pluribus autem quinta die morbus decrevit, septem intermisit, et post reditum die quinto judicatio facta est.¹

C. Sub hyemem vero circa brumale solstitium, . . . pluribus ab initio quinta die decrevit: quatuor intermisit: et ex recidiva judicatio quinta die facta est².

D. Quæ quinta die judicabantur, intermissa una, repetebant in Constitutione quadam³.

E. Tusses hyeme, maxime in Auftrinis, crassa et multa alba excreantibus, et febres succedebant leniter, et quinta die cessabant⁴.

F. A cholericæ bilis motibus, febres aliquando malignæ prodeunt, quas cavere oportet. Judicat autem tales morbos maxime quinta, et septima, et nona dies: melius tamen est cavere usque ad decimam quintam⁵.

G. Plerique ex destillatione secundum dimidiam capitis partem dolebant. febricitabant leniter, et in quinque dies perfrigerabantur⁶.

¹ *Epid. I. sect. ii. §. iii.*

² *Loc. cit.*

³ *Epid. IV.*

⁴ *Epid. V.*

⁵ *Epid. VII. sect. ii.*

⁶ *Epid. V. in fine.*

H. Alia apud alios quintanæ periodi exempla extant. Fœminæ quinto quovis die vomitu correptæ meminit Zimmermannus, item alterius quæ quinto quovis die, paroxisum histericum⁷ patiebatur. *Lienosa* etiam ad quintam usque diem fluentia cum judicatione, alibi Hippocrates memoravit⁸.

1. Erasinus, qui prope torrentem habitabat, mortuus est sub quintæ diei occasu⁹.

2. Metoni quinta die copiose sanguis fluxit sincerus ex nare sinistra: sudavit: judicatus est: sanguis fluxit sæpe post recidivam, nec morbus rediit¹⁰.

3. Philistes in Thaso quinta mane mortuus est¹¹.

4. Anginosa apud Aristonem quinta die est mortua¹².

5. Anginosa quædam mortua est quinta aut sexta die¹³.

⁷ Conf. Op. cit. *de la Obs. du Corps*. Tom. ii.

⁸ *Epid.* IV.

⁹ *Epid.* I. *sect.* iii. *Ægr.* vii.

¹⁰ Loc. cit. *Ægr.* viii.

¹¹ *Epid.* III. *sect.* ii. *Ægr.* iv.

¹² Loc. cit. *Ægr.* vii.

¹³ *Epid.* V. in fine.

6. Illi in Plinthio, cui sanguis ex sinistra nare erupit, solutus est morbus quinta ¹⁴ die.

D I E S VI.

A. Judicat in circuitibus paribus: decrevit in multis in quadam Constitutione, subsequente recidiva.

B. Quibusdam morbus regius accidit sexta die ¹.

C. Moriebantur plurimi ex his morbis ² sexta die,

D. Omnia iis temporibus judicabantur sexta et octava ³.

E. Dies proprie decretoria in popularibus morbis nonnullis, veluti in Edimburgensium febre, Anno 1731 ⁴: item Anno 1702, sextus tertianarum accessus constanter in Epidemia Hungarica judicatorius visus est A. Loewio. Quartanas febres sexta accessione constanter decernentes memoraverunt Platerus ⁵, et Genselius ⁶: similiter et Anginæ Anni 1734, quarum meminit Huxa-

¹⁴ *Epid. VI. sect. vi.*

¹ *Epid. I. sect. ii.*

² *Loc. cit.*

³ *Epid. IV.*

⁴ *Ess. d' Edimb. Tom. I.*

⁵ *Obs. Lib. II.*

⁶ *In Const. Epid Hung.*

mius in vernali Constitutione, hac frequentissime die decernebant: Sextam præterea diem universim in pestilentibus morbis fatalem, prolato exemplo Constitutionis Anni 1528, dixit A. M. Brasavola⁷. Revera in pleuritide pestilentiali Anni 1565, item in peste Ann. 1635, 1636, et 1637, sæpissime sexta dies *fato perdebat acerbo*⁸: diarrhœam sextæ, et septimæ diei similiter fatalem in pestilente febre vidit Pareira: quibus cum similia forte exempla Galenus vidisset, eam diris profecutus est diem, quæ nusquam non inauspicato morbis finem portenderet. Cæterum me ab ejus sententia remouent ominatissima alia hujus diei judicia Hippocrati satis, aliisque Medicis descripta, quos inter de continuis febribus in sextam feliciter diem desinentibus nuper testatus est Ill. Zimmermannus⁹. Nuperrime in Galeni sententiam proxime concessisse videtur Ill. Cullen, nullamque criticam propriam hujus diei potestatem esse censuit, cujus in lævam partem, vel imperfecta saltem perpetuo essent criseos exempla.

1. Thelebuli Fil. sexta a partu die¹⁰ interiit.

2. Proveciori ex Fratribus, qui ad theatrum Epigenis erant, sexta die decrevit morbus, subsequente recidiva¹¹.

⁷ *Comm. in Aph. Hipp.*

⁸ *Conf. Diemerbr. de Peste, I. cap. xv.*

⁹ *Op. cit. Alim. Caus. El. Tom. III.*

¹⁰ *Epid. I. sect. ii. stat. iii.*

¹¹ *Loc. cit.*

3. Evagon Sexta judicatus est, subsequente recidiva ¹².

4. Aglaidæ Fil. Sexta judicata est, subsequente recidiva ¹³.

5. Epaminondas mortuus est hac die ¹⁴.

6. Silenus mortuus est ¹⁵.

7. Philiscus Antagoræ Fil. similiter mortuus est ¹⁶.

8. Drömeadæ Uxor post capitis convulsiones subito mortua est sexta die ¹⁷.

9. Eurianactis Fil. sexta die libera : non sudavit : judicata est : quod autem circa sedem, parum suppuratum est, et exivit cum judicatione ; recidit tamen in morbum ¹⁸.

10. Larissæ Virgo sanguinem ex naribus copiosum, et multum habuit : horrore correpta est, et sudore copioso calido perfusa per totum corpus : Febre liberata est, et judicata : Per febres autem, et etiam perfecta judicatione, muliebria

¹² Conf. *Ægr.* i. D. I.

¹³ Conf. *Ægr.* i. D. IV.

¹⁴ *Loc. cit.*

¹⁵ *Loc. cit.*

¹⁶ *Loc. cit.*

¹⁷ *Lib. et sect. cit. Ægr.* xi.

¹⁸ *Epid.* III. *sect.* ii. *Ægr.* vi.

tunc primum fluxerunt. Hæc non passa est recidivam, sed est judicata ¹⁹.

11. Sexta die Virgo quædam judicata est : sexta die reversus morbus : judicata vero sunt omnia per Sextam ²⁰.

12. Famula ex vicinis Thestoris sexta die judicata apparuit ²¹.

13. Item alter Sexta judicatus est, et in morbum recidit ²².

14. Philistidæ Uxori morbus in sexta judicatus apparuit ²³.

15. Anecheti Fil. in comitiales convulsiones incidit : Quinta loqui non poterat : Sexta abstinere ab omnibus et forbitione et potu, et nulla amplius affectione corripiebatur ²⁴.

D I E S VII.

A. Tertius ex circuitibus, qui judicant imparibus diebus : criticos sudores movet : Recidivæ in Thasi Constitutione hac die plurimæ : judicia

¹⁹ *Epid.* III. *sect.* iii. *Ægr.* xii.

²⁰ *Epid.* IV.

²¹ *Loc. cit.*

²² *Conf.* *Ægr.* iii. D. I.

²³ *Epid.* VII. *sect.* ii.

²⁴ *Loc. cit.*

hujus diei plurima cum recidivis: judicatoria dies maxime in febribus: morbi a bile hac sæpe die judicantur.

B. At vero plures tertianæ quam ardentes febres erant, et graviores: verum ordinate in his omnibus a prima accessione quatuor circuitus habebant: in septem autem perfecte judicabantur, neque ulli horum reversæ sunt ¹.

C. Quibus non statim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartam diem, sed moderate habebant primo tempore, his circa Septimam morbus ad acmen ² transit.

D. Tuffientes et insuper febrientes tubercula ad aures habebant, erumpentia circa septimam, et octavam diem ³.

E. Febres sudoriferæ post Canem paucis in Septima, et Nona desinebant, aliis Undecima, Decima quarta, et Decima septima ⁴.

F. In quadam Constitutione paucis in septem et novem diebus morbi cessabant ⁵.

G. Præterea alibi de fatali Septimæ judicio in stranguria illeo superveniente, item de frequenti

¹ *Epid.* I. *sect.* II.

² *Loc. cit. stat.* III.

³ *Epid.* IV.

⁴ *Epid.* VII. *sect.* I.

⁵ *Epid.* V.

pleuriticorum hac die judicatione, deque exquisitarum tertianarum termino, præclara extant⁶ apud Hippocratem testimonia. Hanc propterea in morborum finibus maxime spectabilem diem dixerunt Fr. Hoffmannus, et nuper Ill. Cullen. Ex quadraginta et octo ægrotantibus, quorum morbos accurate percensuit, et descripsit Forestus, decem et novem septima die, superveniente crise, sanati sunt, tresque morte mulctati: terdecim similiter hoc die judicati inter sexaginta tres, quorum supra ex Cl. Pecq la Cloture meminimus. Nescio quam ob causam erga diem hunc atque tertium dubia Bellinus moverit⁷. Hanc diem summe periculofam in recens natis apud Americanos, quod trisimum, sæpissime mortalem afferat, egregio scripto nuper dixit Ill. Carrere⁸.

1. Ille, de quo alibi⁹, in integrum hoc die judicatus est.

2. Philonis Fil. septima die mortua est, cum intempestive cœnasset¹⁰.

3. Juniori ex Fratribus, qui ad theatrum Epigenis erant, judicatus est morbus subsequente recidiva¹¹.

⁶ Conf. *Præn. Coac.*

⁷ *De Sang. Miss.*, xi. Conf. G. Mart. *op. cit.*

⁸ *Mal de Machoire*, Conf. *Proj. d'Instr. sur une Mal. Con-*
gulf. par la S. R. de Med. de Paris.

⁹ Conf. *Ægr.* iii. Diei I.

¹⁰ *Epid.* I, *sect* ii.

¹¹ *Loc. cit.*

4. Phanocritus, qui apud Gnathonem pictorem decumbebat, septima die iudicatus est: recidit in morbum ¹².

5. Mulierem, quæ decumbebat in littore, post Septimam, eam febris reliquit: rediit in morbum ¹³.

6. Cherio Septima supereriguit: eum febris acuta corripuit: toto corpore sudavit: iudicatus est: recidit in morbum ¹⁴.

7. Adolescens, qui decumbebat in Foro Mendacium, Septima mortuus est ¹⁵.

8. Quædam ex his, quæ apud Pantimedem degebat, Septima mortua est ¹⁶.

9. Altera ex abortu Septima ¹⁷ mortua est.

10. Qui in Sutrina decumbebat, iudicatus est Septima cum rigore ¹⁸.

11. Sutor, de quo alibi, iudicatus est Septima, subsequente recidiva ¹⁹.

¹² *Loc. cit.*

¹³ *Loc. cit. sect. iii. Ægr. xiii.*

¹⁴ *Epid. III. sect. ii. Ægr. v.*

¹⁵ *Loc. cit. Ægr. viii.*

¹⁶ *Loc. cit. Ægr. x.*

¹⁷ *Loc. cit. Ægr. xi.*

¹⁸ *Epid. IV.*

¹⁹ *Conf. Ægr. vi. Diei IV.*

12 Alter ex his, qui a Leocide venerant, Septima judicatus est ²⁰.

13. Quæ erat apud Themenem judicata est primum septima die ²¹.

14. Menandri vinitor similiter hac die judicatus est ²².

15. Mulier, cui sanguis erupit a naribus quarta, et sexta die, septima judicata ²³ est.

16. Vir quidam Septima ²⁴ judicatus fuit.

17 Servus in Hippolochi villa, circa Septimam a decubitu, nam et antea chronico morbo ægrotaverat, aquam multam bibens jactabatur, convellebatur; desinente convulsione, citra animadversionem extinctus est ²⁵.

18. Uxor Leschi ejecit septimestrem femellam septima die ²⁶.

19. Apemanti Uxor, septima, quantum ex his

²⁰ *Epid. IV.*

²¹ *Loc. cit.*

²² *Loc. cit.*

²³ *Loc. cit.*

²⁴ *Loc. cit.*

²⁵ *Loc. cit.*

²⁶ *Loc. cit.*

torix contextu apparet, morbi die abortum passa est ¹⁷.

20. Scomphus in Cœniadis phrenitide correptus, mortuus est Septima ¹⁸.

21. Alter similiter in Cœniadis, et ex Andrea Fratribus, mortuus est Septima ¹⁹.

22. Quæ in partu concussa fuit, circa septimam diem mortua est ²⁰.

23. Quæ superne habitabat, Theoclis cognata, febre acuta correpta, in integrum septima die restituta est ²¹.

24. Theodori Uxor ab alio morbo recidiva, alterius morbi septima die mortua est ²².

25. Euxeni Uxor, post remissionem, mortua est die septima ²³.

26. Hyppiæ Soror, hieme phrenitica, Septima mortua est ²⁴.

¹⁷ *Loc. cit.*

¹⁸ *Epid. V.*

¹⁹ *Loc. cit.*

²⁰ *Loc. cit.*

²¹ *Epid. VII. sect. i.*

²² *Epid. VII. sect. ii.*

²³ *Loc. cit.*

²⁴ *Loc. cit.*

27. Nicolai Fil. post sudorem tertiæ diei, qui cessavit, Septima mortuus est ³⁵.

28. Qui lateris mollitudine tabuit, mortuus est die septima ³⁶.

29. Simonis Uxori post febres sex mensium, alvus sublitit, et post septem dies mortua est ³⁷.

30. Ctesiphonti sub Arcturum, tubercula juxta aurem, fere circa ³⁸ Septimam.

D I E S VIII.

A. Tertius ex circuitibus paribus decernentibus: hunc tamen diem in eo, quem citavimus, Hippocratis textu percensendo ommisit Galenus, eumque imitatus est Cornarius ¹. Frequentia hujus diei judicia Hippocrati visa in quadam februm Constitutione, item tubercula ad aures hæc die erumpentia.

B. Extat etiam non unus apud Epidemiarum scriptores de hujus diei judiciis locus. Anginæ gangrænosæ Parisiensis cœnobii cujusdam ², item

³⁵ *Loc. cit.*

³⁶ *Loc. cit.* Extat eadem historia etiam in *Epid. V.* manca tamen et erronea interpunctiōe edita in *Coll. Lausann.*

³⁷ *Loc. cit. sect. ii.*

³⁸ *Loc. cit.*

¹ Conf. Foef. *Com.* in *Epid. I. sect. iii.*

² *Chomel. Diff. Hist. Malad.* 2, 4, 5, 6.

regii cujusdam oppidi³, octava sæpissime die decreverunt: alia etiam hujus diei judicia memoravit F. Baile⁴, eique inter criticas periodos locum dedit Fr. Hoffmannus.

1. Illi, qui asinum ex pacto sustulit, tertia, quarta, et quinta, et septima et octava die, sanguis erupit, et judicatus est⁵.

2. Leschus, Maritus puerperæ apud Sithodochum, arquato morbo correptus, Octava moriebatur⁶.

3. Polemarchi Uxor Anginosa, prorumpente alvo, et liquida multa acervata et graveolentia egerente, intercepta voce, circa Octavam aut Nonam mortua est⁷.

4. Larissææ puerperæ, de qua alibi, octava a fœtu mortuo expulso, die salus obtigisse videtur⁸.

D I E S IX.

A. Quartus ex circuitibus, qui imparibus diebus judicant: sudores criticos affert: sæpe hac

³ *Merc. d'Octobr. Ann. 1749.*

⁴ *Probl. 108.*

⁵ *Epid. IV.*

⁶ *Loc. cit.*

⁷ *Epid. VII. sect. i.* Hæc historia alibi rursus *Epid. V.* legitur, ibidemque inter Septimam et Nonam, intercepta voce, mortua esse dicitur: inter octavæ diei judicia retulit Ill. De Haen.

⁸ *Conf. Ægr. viii. Diei III.*

die morbi a bile judicati : febres sudorificæ paucis nona die desinebant : Pleuritici similiter quibus in morbi principio *variæ Dureto, purulentæ* Foefio, sunt expuitiones, si tertiam aut quintam diem effugerint, eorum plerosque Septima aut Nona in suppurationem incidere Hippocrates memoravit in Coacis ¹.

B. Hujus diei pariter atque undecimæ judicia propter tristem, quam sæpe afferunt, phænomenorum syndromen ab aliis diebus accurate distinxit Frid. Hoffmannus. Apparet cæterum ex Epidemiarum historiis, eam plerumque septimæ diei supplemento esse, morbosque qui ex Constitutionis caractere proprio septima sæpe desinere solent, si eam absque judicio exigant, nona plerumque judicari die. Huc pertinet prodigiosus ille crifum numerus, quas omnes ætate una, absolutas septima aut nona die Galenus vidit ². Similiter in Epidemica febre Anni 1626, Gallicam provinciam depopulante, Septimam aut saltem Nonam universim decretoriam vidit Borellus ³. Fluentem naribus sanguinem hac die cum ægrorum levamine adnotavit A. Loew in morbo Epidemico Anni 1707 : septem hac die crifes ex Foresto descriptæ, quinque ægris peruntibus. Hippocratica exempla hæc sunt.

¹ *De Pleurit. et Peripneum.*

² *De Dieb. Decret. Lib. II. cap. vii.*

³ *Hist. Cent. 4. Obs. 42.*

1. Moschus judicatus est nona die ⁴.
2. Quidam judicatus est circa Nonam ⁵.
3. Balis Fil. circa Nonam ⁶ est mortuus.
4. Biliosus quidam ad insaniam usque, cui judicatio aliqua obtigisse apparet, supervixit circa nonam diem absque sudore ⁷.
5. Nona crux Fulloni torpidum: tussis cessavit ⁸.
6. Theodori Uxori, de qua alibi, febris primo desit juxta Nonam ⁹.
7. Hierophonti, de quo alibi, iudicium primum obvenit nona die ¹⁰.
8. Tubercula juxta aurem Aniculæ a tussi vexatæ circa Nonam ¹¹.
9. Tubercula item juxta aurem adolescenti splenico ancillæ Fil. circa hanc diem ¹².

⁴ *Epid.* IV.

⁵ *Loc. cit.*

⁶ *Epid.* VII. *sect.* ii.

⁷ *Epid.* IV.

⁸ *Loc. cit.*

⁹ *Conf. Ægr.* xxi. *Diei* VII.

¹⁰ *Conf. Ægr.* V. *Diei* III.

¹¹ *Epid.* VII. *sect.* II.

¹² *Loc. cit.*

10. Pherecida hac die mortuus apparet : huic lateris dolore correpto nona die fudor mane obortus in pectore, ad mortem usque perseverabat . . . Octava die veluti culicum morsus in eo apparuerant ¹³.

D I E S X.

A. Quarta ex periodis decretoriis paribus.

B. Parotides nona aut decima die prodeuntes in Epidemia Monspeliensi vidit Riverius ¹. Quibus neque delirium neque graviora symptomata procedente morbo insurrexerant in purpurata febre Anni 1729 Uthrecti, ii decima die sanati sunt ². In febre Edimburgensium Anni 1731, quorum morbus perversa methodo tractabatur, ii plerumque decima aut duodecima die moriebantur ³. Hac die plerumque infantilis convulsio, cujus supra meminimus, morte finitur, ex eaque magna Natorum pars interit.

1. Scopus decima die primo judicatus est ⁴.

¹³ Conf. Foef. *Ægr.* xlc. in *Epid.* VII. Ejusmodi historiam eum subsequenti conjunctam, obscurissimam idcirco et inextricabilem, quem in modum rursus in *Lausann. Edit.* prodiit, *Epid.* VII. *sect.* ii. antea rite emendaverat, et a subsequenti distinxerat An. Foefius.

¹ *Obs.* 19. *Cent.* 1.

² *Muschembr. Transf. Phil. sect.* ccccxxv.

³ *Ess. d'Edim. Tom.* I.

⁴ *Epid.* II. *sect.* iii.

2. Pithion

2. Pithion, qui habitabat juxta Telluris ædem, Decima sudavit: sputa concocta: judicatus est: altero nihilominus morbi judicio longe ferius obveniente ⁵.

¶ 3. Hermocrates decima, a recidiva, die, quæ tribus a decima quarta, in qua sine febre fuit, diebus subsecuta est, die nimirum vigesima, et septima interiit ⁶.

4. Pithio in Thaso, qui decumbebat juxta Herculis fanum, decima mane, deficiente voce, frigido sudore perfusus, acuta febre ereptus est. Labores patiebatur diebus paribus: Tertiam et Quintam quietas habuit: Septimam tamen cum inquiete transegit: Octava adhuc rursus in pejus ruente. Sudavit, ut apparet, die non critica, Decimæ siquidem sudores nullibi Hippocrati laudantur: cum sudoribus revera occubuit, alterque Pithion, cujus supra meminimus, licet sudaverit, recidit tamen in morbum ⁷.

⁵ *Epid. III. sect. i. Ægr. i.*

⁶ *Loc. cit. Ægr. ii.*

⁷ *Lib. cit. sect. iii. Ægr. iii.* Suspectum nihilominus hujus diei læthale judicium Galeno fuit: adhibitoque præ cæteris hujus ægrotantis exemplo notarios, sive antigraphos similitudine litterarum numeros designantes, erravisse confirmavit: quare Pithionis morbum in undecimam distraxit: consensit nuperrime cum Galeno A. de Haen, *Rat. Med. p. i. cap. iv.* Cur tamen de scribarum errore in hoc morbo suspicio incurrat, non facile video: certe non alia decimæ diei judicia apud Hippocratem desunt.

5. Uxorem Gorgiæ febris usque ad decem primos dies tenuit¹.

6. Fullones decima die judicati, tertio aut quarto mense, colliquefactis ventribus, deorsum maligna egerentibus, mortui sunt².

D I E S XI.

A. Quintus ex circuitibus imparibus judicantibus: crism sudoribus infert: spectanda item dies, quod alterius septimanæ quarta sit: ex quo item Hippocratis loco patet, quartanam periodum, quam proprie nuperiores vocant, ejus saltem judicio observabilem esse ante Undecimam. Febres sudoriferæ Hippocrati visæ, nonnullis hac die cessabant.

B. Phreniticis autem non omnia præscripta accidebant: judicabantur plerumque die undecima: quidam vigesima¹.

C. Quibusdam vero morbus judicabatur die undecima: revertebatur decima quarta: judicabatur perfecte vigesima².

¹ *Epid.* V.

² *Epid.* VII. *sect.* ii.

¹ *Epid.* I. *sect.* ii. *stat.* iii

² *Lec. cit.*

D. Multi

D. Multi circa Arcturum undecima die judicati sunt : neque his, quæ ob justam causam fieri solent, morborum reversiones recurrerunt : sub hoc autem tempus sudore opprimebantur atque inter hos plures pueri, qui omnes vel maxime morte exempti sunt ³.

E. In Constitutione quadam judicabatur morbi Undecima, Decima quarta, Decima septima, et Vigesima ⁴.

F. Hanc inter cæteras sæpe læthalem diem dixit Fr. Hoffmannus : Binas hac die crises ex alibi laudata ægrotantium cohorte descripsit Forestus : item et ex ea, quam dinumeravit Cl. Pecq la Cloture decem et octo, undecima die, judicatione absoluti sunt.

1. Silenus, qui in Platamone habitabat juxta Eualcidis ædes, undecima morbi die obiit ⁵.

2. Homo, qui incalescens cœnavit, undecima die mortuus est ⁶.

3. Melidia, quæ decubuit juxta fanum Junonis, judicata est perfecte undecima ⁷ die.

³ *Loc. cit.*

⁴ *Epid. V.*

⁵ *Epid. I. sect. iii. Ægr. ii.*

⁶ *Loc. cit. Ægr. xii.*

⁷ *Loc. cit. Ægr. xiv.*

4. Scopus, de quo alibi ⁸, postridie a judicatione Decimæ, ex sanguine aquoso et pauco a sinistra nare prodeunte, et urina subsidentiam habente, in qua subalbidum quid inerat tenuæ genituræ simile, leve, et matulæ adhærens, a febre omnino liberatus est.

5. Qui decumbebat in horto Dealcis, Undecima intelligebat omnia, febre liberatus erat. Dormivit: urinæ tenues circa judicationem: recidit tamen in morbum ⁹.

6. Qui primum delatus est, post sudorem in Octava, quem judicatorium putabant nonnulli, brevi mortuus est undecima ¹⁰ die.

7. Hippostenes in Larissa post sanguinis e naribus ad quatuor hæminarum mensuram in Sexta profluvium, Undecima moritur ¹¹.

D I E S XII.

A. Incertum prorsus an non hujus diei judicia viderit Hippocrates: quæ etenim Sileni et Pithionis judicia in hanc diem distraxit A. De Haen, non minimum in se dubietatis habent. Ea nihilominus die judicati apparent Sutor ille, cujus supra

⁸ Conf. *Ægr.* i. *Diei* X.

⁹ *Epid.* III. *sect.* i. *Ægr.* iii.

¹⁰ *Epid.* IV.

¹¹ *Epid.* V.

meminimus ¹, item Anginosa quædam apud Me-
tronem, quæ quinta, aut sexta die a convulsione,
quæ in septimam cecidit, ² mortua est.

B. Ejus tamen diei judicia viderunt Riverius,
Potterius, A. Lusitanus, Tulpius, Taurus, et
M. Cattinaria, quos omnes laudat Cl. Aymen.
Duodecima die incredibilem a podagra dolorem
et stomachi anxietatem, subsequente critico vo-
mitu, memoravit Zimmermannus ³. In hanc simi-
liter diem plerumque, aut in quintam decimam
cadit proprius is puerperarum morbus, quem ad
lactis metastasim retulit Levretus ⁴.

D I E S XIII.

A. Diem hanc criticorum censu nuper ablegavit
Ill. Cullen : ejus tamen crises viderunt et descrip-
serunt Loewius, Hoccheſter, Riverius, A Lusita-
nus, pluraque adproperante decima quarta die æ-
grotantium funera Epidemiarum historicis memo-
rata proſtant, quorum appoſita recenſione Ter-
tiæ Decimæ judicationes facile confirmavit G.

¹ Conf. *Ægr.* vi. *Diei* IV.

² *Epid.* VII. *ſect.* i. Ejus mortem sextæ diei judiciis in-
tulit Ill. De Haen : Hippocratis verba hæc ſunt—*Suffocatio*
die tertia ſeptima convulſa hæc non longe vitam
protraxit : quinta aut ſexta mortua eſt—

³ Op. cit. vol. II. *De la Obſ. du Corps.*

⁴ *Engorgement lacteux.*

Martine. Pluribus hac die morbum feliciter de-
fuisse vidimus Parisiis, in elapsi Anni vernali Con-
stitutione, tum præcipue in Nobili Virgine,
quam percuravimus: febre liberata est decima
tertia accurate die, cum in Undecima copiose su-
davisset. Recidivas hac die plurimas vidit Hip-
pocrates, in Thasi Constitutione: incerta tamen,
quæ in hunc diem transferas ex ipso sanationum
exempla, quorum nulla propterea memoravit A.
De Haen¹.

D I E S XIV.

A. Quintus circuituum, qui diebus paribus
judicant: sudores decretorios portendit: plurimi
in Thasi Constitutione denuo in morbum hac die
inciderunt: judicatoria dies maxime in febribus:
plures hieme quodam hac die judicati: confert
ejus observatio in morbis a bile. Febres sudori-
feræ nonnullis hac die decreverunt.

B. Judicabantur autem omnia ut plurimum

¹ Pertinet fortassis aliquo modo ad hujus diei judicia
Eurianactis Fil. mors, cujus supra meminimus, (Conf.
Ægr. vii. Diei VI.), quamque Cl. De Haen ad Vigésimam
secundam, aut ad Vigésimam sextam distulit. Illa etenim
cum in Sexta judicata fuisset, Septima rursus riguit, circa
Decimam deliravit: duodecima die rursus deliravit: septima
qua postremum deliraverat die mortua est: quamobrem de-
cima tertia a recidiva, die vita excessisse apparet, Decima nona
autem a prima morbi accessione.

Decima

Decima quarta, partim cum sudore, partim vero cum rigore, neque nisi admodum paucis morbus revertebatur¹.

C. In quadam Constitutione, decima quarta die ventres resistentes erant, et in medicationibus non² obedientes.

D. Observabilis profecto Clinicorum omnium iudicio dies, quam distincte propterea nominavit Hoffmannus. Famosa in Constitutione febrium, quas proprie *Romanas mesentericas* dixit Baglivius³: in cæteris quoque popularibus morbis frequentissimo exemplo iudicatoria et læthalis, veluti in Epidemica ardente febre Utrechtii, Anni 1729, de qua Forestus; benignior tamen morbis popularibus aliis universim fuisse dicitur. Ex citata ægrotantium cohorte, quorum ex Foresto meminimus, septem hac die iudicati memorantur: quatuor et viginti ex altera, cujus ex Cl. Pecq la Cloture mentionem fecimus.

1. Mulier, de qua alibi, Decima quarta integrum iudicata est⁴.

2. Zoilo iudicatus est morbus decima quarta die, postquam die nona ex aure pus emmisisset:

¹ In Const. Perinth. *Epid.* II. *sect.* ii.

² *Epid.* IV.

³ *Prax. Med. Lib.* I.

⁴ Const. *Ægrot.* vi. *Diei* III.

sputum concoctum et copiosum magis procedebat, ubi pus ex aure liberius effluxit⁵.

3. Hermocrates, de quo alibi, Decima quarta sine febre fuit⁶.

4. Mulier, quæ decumbebat in Foro Mendacium, post multa plurium dierum judicia, Decima quarta, fluente naribus sanguine, mortua est: hæc pluries riguerat diebus criticis: vomuerat pluries amara, biliosa, sudore etiam aliquando intercedente⁷.

5. Mulier in Cyrisco decima quarta die convulsionibus vexata moritur⁸.

6. Qui juxta Medosadæ ædes habitabat, judicatus est circa Decimam quartam⁹.

7. Ille, ad quem a Cynico ductus est Hippocrates, circa Decimam quartam judicatus est¹⁰.

8. Quidam post cœnam per somnum horrore correptus, Decima quarta restitutus apparet: post Duodecimam, siquidem unam aut duas dies

⁵ *Epid.* II. *sect.* iii.

⁶ *Conf. Aegr.* iii. *Diei* X.

⁷ *Epid.* III. *sect.* ii. *Aegr.* xii.

⁸ *Lib. cit. sect.* iii. *Aegr.* xiv.

⁹ *Epid.* IV.

¹⁰ *Loc. cit.*

adhuc recaluisse dicitur, ab eoque tempore morbus ¹¹ desisse.

9. Parmenisco circa Decimam quartam morbus remississe videtur ¹².

10. Caupo peripneumonicus, decima quarta die sanus fuit ¹³.

11. Acheloi Uxori, quæ masculum die sexta abortu enixa est, judicatio facta est decima quarta die ¹⁴.

12. Chalcidonium, auspicato fudore in Septima, rursus Decima quarta judicatus est, supervenientibus circa quadragesimam diem, circa utramque aurem tuberculis ¹⁵.

13. Clinia Sorori vomitus quatuordecim dierum, quidquid accepisset ¹⁶ citra febrem.

¹¹ Conf. Foef. *Ægr.* xcii. in *Epid.* VII.

¹² *Epid.* VII. *sect.* ii. Horum postremi quatuor, duodecima aut tertia decima die judicati sunt, nempe quod non in quarta decima accurate, sed circa hanc diem eorum judicia ex Hippocratis historiarum contextu ceciderint.

¹³ *Lib. cit. sect.* i.

¹⁴ *Epid.* IV.

¹⁵ *Loc. cit.*

¹⁶ *Epid.* VII. *sect.* ii.

14. Lariffæa mulier prægnans, de qua alibi, sanguinem copiosum dimisit quatuordecim diebus, quo die puer mortuus utero excidit ¹⁷.

D I E S XV.

A. Nullibi circuitus hujus diei proprii Hippocrati memorantur: in ejus tamen judicia aliquando incidit, eaque percensuit.

B. Nuperiore ævo exempla judicationum quintæ decimæ diei vidit in Epidemia Hungarica A. Loewius. Febres siquidem continuæ Anni 1688, Decima quinta, aut Prima et Vigesima frequentiore judicio desinebant: similiter malignæ febres Anni 1707, copioso naribus manante sanguine, decima quinta diè sæpissime judicabantur. Vidit etiam Cl. Molineux Epidemicas febres, quas descripsit ¹, Anni 1693, sæpe stata quindecim dierum periodo circumscribi. Hippocratica hæc sunt.

1. Hieroni judicatio ad decimam quintam diem facta est ².

2. Hermoptolemus post sudorem, et alvi ex-

¹⁷ Conf. *Ægr.* iv. *Dici* II.

¹ Conf. G. Mart. *op. cit.*

² *Epid.* II. *scd.* ii.

cretiones

cretiones biliofas in undecima die, mortuus est
Decima quinta³.

3. Quæ in Bulagoræ vico perpurgata est, decima quinta die sudavit cum rigore: non judicabatur ante rigorem: pallida facta est valde: faciei circumtenfio⁴ et contractio.

D I E S XVI.

A. Defunt apud Hippocratem, quæ tuto ad Decimam sextam transferas: vidit tamen Cl. Wintheringham⁵ in Epidemica febre Anni 1719: ea nempe die soluta alvo febres judicabantur: plurimas similiter ea die recidivas vidit in Constitutione Anni 1703 A. Loewius.

D I E S XVII.

A. Sextus in circuitibus, qui judicant diebus imparibus; sudores criticos affert: ægrotantes plerique in Thasi Constitutione hac die restituti, postquam statis quibusdam periodis interpositis in morbum recidissent: sæpe decernit in febribus: spectanda etiam, quod Septima sit ab Undecima inclusive, et Quarta a Decima quarta: sudoriferæ febres nonnullis hac die judicabantur.

³ *Aph.* VII. *sect.* ii.

⁴ *Epid.* IV.

⁵ *Nesol.*

B. Delin-

B. Delinquentes circa edulia ad Decimam septimam, protracto ob ingluviem fortassis iudicii die, iudicabantur ¹.

C. Extant pro hac die clarissimorum Clinicorum ubique testimonia: in eam incidit una ex crisi- bus a Foresto descriptis: item octo ex iis, quarum ex Cl. Pecq la Cioture meminimus.

1. Evagon, de quo alibi, ter recidivus, hac die in integrum sanatus est ².

2. Aglaidæ Fil. de qua alibi, recidiva a Sextæ iudicio, hac die convaluit ³.

3 Herophon, de quo alibi, recidivus a iudicio nonæ diei, Decima septima sanatus est ⁴.

4. Cherio, de quo alibi, recidivus a iudicio Septimæ, hac die supereriguit: febris acuta: fudavit: a febre decretorie liberatus est: recidit tamen in morbum ⁵.

5. et 6. Duo Fratres, qui ad theatrum Epigenis erant, de quibus alibi, hac die simul convaluerunt ⁶.

¹ *Epid.* IV.

² Conf. *Ægr.* i. *Diei* I.

³ Conf. *Ægr.* iv. *Diei* VI.

⁴ Conf. *Ægr.* v. *Diei* III.

⁵ Conf. *Ægr.* vi. *Diei* VII.

⁶ Conf. *Ægr.* ii. *Diei* VI. et *Ægr.* iii. *Diei* VII.

7. Menon

7. Menon sub Arcturum hac die verosimiliter occubuit: post spiritum stertorosum, sudorem circa frontem, et cervicem, extremorum perfri-
gerationem in Decima septima, addit Hippocra-
tes, *somni soporosi noctem ac diem postremo tempore*:
neque ultra alterius diei meminit⁷.

D I E S XVIII.

A. Decretorius in circuitu parium juxta non-
nullos codices: deest tamen in aliis¹: Peripneu-
monias decima et octava die desinentes alibi
Hippocrates memoravit².

B. Viderunt etiam hujus die judicia C. Run-
ger in Epidemia Pofoniensi Anni 1691, Loe-
wius, alique.

1. Virgo, de qua alibi, recidiva a Sextæ ju-
dicio, hac verosimiliter die sanata est³.

2. Posidocreon mortuus est die decima oc-
tava⁴.

3. Fulloni in Siro, phrenitico, hac die morbus
remisit, evanescens citra sudorem⁵.

⁷ *Epid. VII. sect. i.*

¹ Conf. Foef. *Comm. in text. Hipp. de Jud. Par. Dierum.*

² *De Morb. Lib. II. item in Lib. de Affect.*

³ Conf. *Ægr. ii. Diei VI.*

⁴ *Epid. VII. sect. i.*

⁵ *Lib. cit. sect. ii.*

D I E S XIX.

A. Pertinent ad hunc fortassis diem nonnullæ ex morborum historiis, quibus circa Vigefimam iudicium obtigiffe fcribit Hippocrates: cujufmodi vagum, nec fibi conftans fcribendi genus is, Galeni iudicio, sæpe ufurpavit, poftquam morbus ultra Quartam decimam progressus fuiffet: quafi periodorum conftantia poft eam diem remiffius incidere confueverit: quæ Galeni obfervatio, an non fatiſ vera, nupero Auctori verofimiliter placuit.

B. Hanc diem sæpe in petechiali febre fatalem vidit Loewius.

1. Cherio, de quo alibi, poft Decimæ feptimæ iudicium, Decima octava incaleſcebat parum: inſuper fitiebat: circa Decimam nonam a febre liberatus eſt ¹.

2. Eurianactis Fil. recidiva a Sextæ iudicio, hac die verofimiliter occubuit ².

3. Alicui circa aurem in dextra parte, aliquid intus durum, foris parvum, laxum, doloroſum, nihil remittens, Decima nona noctu factum eſt ³.

¹ Conf. *Ægr.* vi. *Diei* VII.

² Conf. *Ægr.* ix. *Diei* VI.

³ *Epid.* IV.

D I E S XX.

A. Nonnulla Hippocratis exemplaria, quæ citat Foësius, vigesimam et vigesimam quartam diem circuitibus paribus judicantibus addunt: alia utrasque omittunt. Frequens apud Hippocratem judicationum hac die mentio ejusmodi additionem facile suadet. Cum vero hujus diei memoria in circuitibus, qui criticos sudores afferunt, similiter desit, hoc ideo factum plerique censent, quod ejus diei sudores inauspicato prodeant. Exemplum est in Epidemica Febre Anni 1720, quam descripsit Cl. Wintheringham. Ejusmodi nihilominus perpetua et propria jura dierum, ut alii quidem judicent, alii vero non, alii item salutares sudores cieant, alii mortales inferant, quod multi cum Galeno putant, neque satis cum Hippocratis doctrina, neque universim cum vero satis quadrant: quare auspicatissima hujus diei judicia cum sudoribus conjuncta viderunt alii, et ipse etiam perstante Vigesima vidit Hippocrates. Fuerunt profecto, qui eam universim in morbis diem execratam ducerent, quos inter Diocles et Archigenes: contra pro ea stetit acerrime Galenus, et Hippocrates ipse incorruptis certe in locis morborum fines quamplurimos in Vigesimam transtulit. Eam ob causam verosimile est transcriptores Hippocraticorum librorum considerate quidquid de Vigesimæ judicio in iis fuerat, præteruisse, in ejusdemque locum Primam et vigesimam

nam suffecisse. Vigesima profecto dies vel in eo etiam cum Hippocratis doctrina consentit, quod Tertia sit a Decima septima ¹. Ea quidem plurimis in Thasi Constitutione, judicia portendit, cum essent recidivi a Septimæ judicio: item phreniticorum plane plures hac die judicati: recidentes etiam in morbum decima quarta die in integrum judicati sunt in vigesimæ circuitu: quo in loco adnotare præstat Quartam decimam initium fuisse tertii septennarii, morbumque propterea in recidiva, septima accurate die desisse.

B. Quibus tubercula ad aures enascebantur, ea die vigesima decernebant ².

C. Dyfenterix cum sanguine, et ramentis desiverunt septima die, aut decima quarta, aut vigesima, aut quadragesima, aut intra hæc tempora ³.

D. Alibi etiam Vigesimæ circuitus memorantur, veluti in oculorum morbis, si namque lacrima procedit multa et calida, judicationem in his maxime expectare oportet, primam quidem vigesima die, sique hoc tempus superet, quadra-

¹ Conf. quæ de subducendorum dierum ratione ex Hippocrate et Galeno inferius dicentur, ubi de *Hippocr. Pythag. et Lib. II. de Vital. Consuet. in Sanitate et Morbis causa.*

² *Epid. I. sect. ii. stat. iii.*

³ *Ex Prædict. cap. xiii.*

gesima expectanda est; rursusque sexagesima, si in quadragesima injudicatus morbus 4 persistit. Ægrotantium, quos Cl. Pecq la Cloture contulit, sex intra hanc diem judicati sunt.

1. Heraclides, qui apud Aristocidem decumbebat, vigesima die judicatione est liberatus 5.

2 Cratistonacta, quæ apud Heraclæum decumbebat, hac verosimiliter die mortua est 6.

3. Scymni Fullonis Ancilla similiter 7.

4. In Thaso Philini Uxor vigesima die obiit 8.

5. Phanocritus recidivus in morbo post Septimæ judicium, Vigesima judicatus est 9.

6. Is, qui ab Alcibiade venerat, vigesima die judicatus est, post sinistri testis intumescentiam 10.

7. Cherion, postquam febre liberatus fuisset decima nona die, perfecte judicatus est vigesima, probabiliter ex urinarum 11 multitudine.

4 Conf. *Lib. cit. cap. xii.*

5 *Epid. I. sect. ii. stat. iii.*

6 *Loc. cit.*

7 *Loc. cit.*

8 *Loc. cit. Ægr. iv. sect. iii.*

9 Conf. *Ægr. iv. Diei VII.*

10 *Epid. II. sect. ii.*

11 Conf. *Ægr. vi. Diei VII.*

8. Abderæ Anaxion Vigesima sudavit : a febre liberatus est : recidit in morbum ¹².

9. Abderitana Virgo vigesima die pauxillum sanguinis ex naribus habuit : sudore a febre liberata est : recidit in morbum ¹³.

10. Mæandri cæci Uxor, circa vigesimam diem mortua est ¹⁴.

11. Thersandri Uxor circa Vigesimam non perfecte judicata est ¹⁵.

12. Post Pleiadum occasus is, qui aure doluit circa vigesimam diem, postea voce destitutus est, et dextra parte impotens : sine febre : sudavit ¹⁶.

13. Cuidam, Filio fortassis Apemanti Sororis, quam in eodem textu Hippocrates nominat, vigesima die ad pedes, et judicatio certe lassis ad articulos ¹⁷.

14. Olympiodori Famula profluente ex sinistra nare sanguine, vigesima die judicata est ¹⁸.

¹² *Epid. III. sect. iii. Ægr. viii.*

¹³ *Conf. Ægr. vii. Diei III.*

¹⁴ *Epid. IV.*

¹⁵ *Loc. cit.*

¹⁶ *Loc. cit.*

¹⁷ *Loc. cit.*

¹⁸ *Loc. cit.*

15. Nicolai Concubina mortua est circa diem vigesimam ¹⁹.

16. Nicoxenus in Olintho septima die videbatur morbo liber cum sudore: Decima septima ingressus est Hippocrates ad ipsum: intra vigesimum diem calor evanuit ²⁰.

17. Euridamus, aliis Pyridamus in Cœniadis mortuus est prope vigesimam diem ²¹.

18. Mulieri capite fortiter gravatæ judicatio obtigit circa Vigesimam ²².

19. Clazomenius vigesima die sine febre fuit, et judicatus est: recidit tamen in morbum ²³.

D I E S XXI.

A. Judicat in circuitibus imparibus: criticos item sudores movet: judicatoria dies in febribus: summopere Archigeni, et Diocli commendata, paucissimis cæterum apud Hippocratem judicationum exemplis instructa.

¹⁹ *Epid.* VII. *sect.* ii.

²⁰ *Loc. cit.*

²¹ *Epid.* V.

²² *Epid.* IV.

²³ *Epid.* I. *sect.* iii. *Ægr.* x.

B. Observabilis Hippocratis iudicio in Peripneumonia dies ¹.

C. Cadit in hunc diem una ex crisi- bus, quarum ex Foresto meminimus. Febris Epidemica Pettechialis, quæ Anno 1699 Uratislaviæ grassata est, hac frequentius die desinebat: raro exemplo in Quadragesimam usque porrigebatur ². Putrida Febris, quam Anno 1720 intercurrentem descripsit Cl. Wintheringham, ista præcipue vergente diei periodo ³ desinebat. Sæpe etiam cum Vigesima eam amice conjurasse, alteramque alterius vicem implevisse, eadem manente morbi Constitutione observatum est: quod sæpe fit in gastricis, aliisque consimilis census febribus: hæ siquidem si quando Quartæ decimæ periodos effugiant, his, quos diximus, diebus plerumque judicari solent: hosque si effugerint terminos sæpe in Quadragesimam, Octuagesimam, Centesimam, et ultra etiam excurrunt.

1. In Thaso Dealcis Uxor vigesima prima die mortua est ⁴.

2. Leophorbidæ desit febris vigesima prima dié ⁵.

¹ *De Dieb. Judic. cap. v. de Peripneum.*

² *Const. Epid. Uratisl. Ann. 1699.*

³ *Conf. Com. Nofol.*

⁴ *Epid. III. sect. iii. Ægr. xv.*

⁵ *Epid. VII. sect. i.*

D I E S XXII.

A. Plures hac die denatos vidit A. Loew in Constitutione Ann. 1705.

1. Policrati desit morbus vigesima et secunda die ¹.

2. Leophorbidæ morbus in integrum vigesima secunda die sublatus est ².

3. Cidis Fil. febre, ex auris dextræ et capitis dolore vexatus, postquam in Septima fuisset veluti sanus, egeffisset in Undecima pituitosa, mucosa, Decima quarta a mane usque ad meridiem sudavisset per totum corpus, Decima septima ei pus erupisset, cum vigesima die ad instar infani jaçtaretur, Vigesima prima vero sudavisset parum

¹ Policratis loco Cleocidem nominat A. De Haen. Ejus revera in *Epid.* VII. *sect.* i. quo loco Policratis historiam subjungit, similiter Hippocrates meminit, ita tamen, ut omnis historiæ contextus ad Policratem potius quam Cleocidem pertineat. Narrat enim ventris dolores juxta splenis regionem circa Decimam quintam Policrati exortos ex frigidorum potius, quam ex calidorum appositione remississe, plurimumque ad ægrotantis quietem infusum molle per clysterem contulisse, subjungitque idem remedii genus Cleocidi similiter profuisse: post quæ ad reliquos morbi dies Sextam decimam nimirum transit. Extat etiam hujus historiæ mentio, tamen manca in *Epid.* V; ob quam causam, puto, Cl. Aymen judicium Policratis in Quinta decima percensuit.

² Conf. *Ægr.* ii. *Diei* XXI.

circa latus dextrum, pectus et caput, tandem vigesima secunda die plurimo circa faciem sudore manavit, et quæ volebat, etsi non absque conatu loquebatur. Incertum ex historiæ contextu, an ex eo tempore adhuc vixerit ³.

4. Larissæa Puerpera, de qua alibi, Vigesima secunda ab Hemorrhagiæ principio, verosimiliter omni prorsus morbo evasit ⁴.

D I E S XXIII.

A. Extant apud Hippocratem fatales hujus diei exitus.

1. Theodori Fil. morte sublatus est hac die ¹.
2. Similiter et Hermoptolemi Uxor, quantum ex historiæ contextu apparet ².

D I E S XXIV.

A. Hanc diem nonnulli codices addunt circuitibus paribus decretoriis. Nullibi tamen critici sudores hujus diei, quod ego quidem viderim, Hippocrati laudantur, tametsi singularis ejusmodi apud D. Senem historia existet.

³ *Epid VII. sect v.*

⁴ *Conf. Ægr. iv. Diei II.*

¹ *Epid. VII. sect. i.*

² *Loc. cit.*

B. Nonnullos hac die iudicatos vidit Cl. Pecq
la Cloture in sæpe citata ægrotantium cohorte :
acutos similiter morbos in hunc feliciter diem
distractos, aut sub eo febris circuitu pereuntes
vidit sæpe, lecta Clinicorum manus. .

1. Abderæ Nicodemus vigesima quarta die
urinam reddidit copiosam, albam, in qua multa
subsdebant : sudore copioso et calido undique
toto corpore perfusus a febre liberatus est, et ju-
dicatus ¹.

2. Adolescens in Melibœa vigesima quarta die
mortuus est ².

3. Apollonius Abderæ circa Vigesimalam quar-
tam levius se habuit ³.

4. Circa Vigesimalam quartam abscessus ad san-
guinis eruptionem facti sunt Antiphonti Critobuli
Fil. ⁴.

D I E S XXVII.

A. Decernit in circuitu imparium : criticos su-
dore portendit : recidivæ nonnullis hac die fac-
tæ sunt, veluti Clazomenio.

¹ *Epid.* III. *sect.* iii. *Ægr.* ix;

² *Loc. cit.* *Ægr.* xvi.

³ *Conf.* *Ægr.* v. *Diei* IV.

⁴ *Epid.* I. *sect.* ii. *stat.* iii.

B. Judicatos hac subeunte morbi periodo ægro-
tantes percensuit Cl. Pecq la Cloture : aliis simi-
liter Medicis decretoria memoratur, et præ cæ-
teris God. Klaunick, qui singularis morbi hac
die fanati historiam accurate subjunxit ¹.

1. Epicratis Uxor circa Vigefimam septimam
fine febre fuit : recidit in morbum ².

2. Hermocrates recidivus a judicio Decimæ
quartæ, Vigefima feptima mortuus est ³.

3. Mulier in Thafò hac die a febre evafit :
recidit rurfus in morbum ⁴.

D I E S XXVIII.

A. Judicat inter pares circuitus : eam tamen
monuit Foefius in aliquot Hippocratis exemplari-
bus deeffe : complementum est quarti feptenna-
rii : incertum, quod huc transferas ab Hippocrate
judicium.

1. Amphiphradis Fil. circa Vigefimam oçta-
vam mortuus est ¹.

¹ *Nofoc. Hift. Med. Hift. v.*

² *Epid. I. fecl. iii. Ægr. v.*

³ *Conf. Ægr. iii. Dici X.*

⁴ *Epid. III. fecl. iii. Ægr. ii.*

⁵ *Epid. VII. fecl. i.*

D I E S XXIX. XXX. XXXI.

A. Vigesima nonæ diei recidivæ Hippocrati memorantur¹ : nec certe in regendis morborum periodis, hisque denuo restituendis observatione carere dies debuerat, Galeno iudice imprimis, quod ea proxime esset lunaris circuitus complementum : de qua re satis multa secundo libro scripsimus.

B. Trigesima decernit in circuitibus paribus, criticosque sudores affert : Similiter leucophlegmatia terminum intra trigesimum plerumque diem cadere scriptum est² : certe mensis periodus in utriusque sexus vita observabilis est : morbos. item constanti fatis ordine denuo renovat : de qua re alibi.

C. Trigesima prima dies decretoria in circuitu imparium, et sudores dat criticos.

D. Ex his vero acutis, trigesima die, deinde quadragesima, postea sexagesima judicia obveniunt³.

E. Nonnullis, quorum meminit Cl. Pecq la Cloture, judicatio hac die facta est. Febris his-

¹ Conf. *Epid. I. sect. ii. stat. iii.*

² *Hipp. de Int. Affect.*

³ *De Diebus Judic. cap. v.*

terica nervosa, quam descripsit Manninghamius, trigesima sæpe die, aut in salutem, aut stupiditatem, aut mortem desinit. Desunt propria horum dierum apud Hippocratem exempla: convulsiones dumtaxat trigesima verosimiliter die subortas, cum vocis interceptione, memoravit in Cononis Ancilla⁴: item de Cleonactide⁵ scripsit ei circa trigessimam diem sanguinem fluxisse ex utraque nare.

D I E S XXXIV.

A. Hanc diem in Epidemicis plurima Hippocratis exemplaria prætereunt in circuitu parium judicantium: alia addunt¹: extat inter decretorias in Prognosticis, sudoresque criticos portendere dicitur.

B. Postea vero eadem ratione juxta eandem additionem primus circuitus est quatuor et triginta dierum; secundus quadraginta; tertius sexaginta².

1. Abderæ Anaxion, recidivus a judicio Vigesimæ, simul sumpti morbi trigesima quarta die mortuus est³.

⁴ *Epid.* VII. *sect.* ii.

⁵ *Conf.* *Ægr.* ii. *Dici* I.

¹ *Conf.* *Foef.* *loc. cit.*

² *Pregn.* *sect.* iii. *cap.* xiii.

³ *Conf.* *Ægr.* viii. *Dici* XX.

2. Abderæ Apollonius, pluries recidivus, trigesima quarta die mortuus est ⁴.

D I E S XL.

A. Hanc similiter diem plura Epidemiarum exemplaria omittunt: alia addunt in circuitibus paribus judicantibus. Decretoria profecto arguitur non ex uno Hippocratis loco, pluraque in eam cadunt sumpta ex Epidemicis morborum judicia. Decretoriam in oculorum morbis, item in acutis, et in disenteriiis, tum vero universim in februm circuitu, eam ex Hippocrate alibi memoravimus,

B. Judicabantur autem quibus inter has brevissimæ essent febres, quæ juxta tertianæ morem exacerbationes patiebantur, circa vigesimam diem, pluribus circa quadragesimam, multis circa octuagesimam ¹: ex quo item Hippocratis loco facile conjicitur tertianam periodum ad longiora protrahi posse morborum intervalla: quod nonnulli cum Galeno in universum recusavisse videntur.

C. Si vero aliqui riguissent insuper circa Vigesimalam, his judicabatur morbus quadragesima die ².

⁴ Conf. *Ægr.* v. *Diei* IV.

¹ *Epid.* I. *sect.* i.

² *Lib. cit.* *sect.* ii. *stat.* iii.

D. Quod si insuper vigesima nona die rigore corripereantur, iis quadragesima die morbus decrevit³. Vix igitur Galeno dandum est, Hippocratem post Decimam quartam, quod non suis satis constantes periodis morborum incessus vidisset, proprium judiciorum diem, vaga temporis circumscriptione dumtaxat significavisse.

E. Alia similiter extant judicationum, in quadragesima die, prognostica, inter quæ de Nictalopia, et coxendicum doloribus sat noti textus: quam ob causam cæteris circuitibus paribus decernentibus, iste similiter non injuria conjungitur. Adduntur etiam in exemplaribus nonnullis circuitus quadragesimæ quartæ diei et quadragesimæ octavæ: cujusmodi tamen exempla propria nulla apud Hippocratem repperi.

F. Hujus diei judicia nuperioris ævi nosologica regeſta facile approbant. Quotidiana continua periodica, barbaris *Latica*, quam Bellinus descripsit, vix desinit ante diem quadragesimam: ad Sexagesimum autem et ulterius aliquando excurrit. Simili quoque periodo lenta febris sæpe solvitur, eaque quam supra ex Manninghamio descripsimus. Abscessus hepatis biliosis febribus aliquando supervenientes, sub isto dierum termino sæpe manifestantur.

³ *Loc. cit.*

1. Epicratis Uxor, recidiva a judicio Vigestimæ septimæ, circa trigessimam quartam diem rursus febre correpta est: quadragesima vomuit pauca biliosa: judicata ⁴ est.

2. Qui decumbebat in horto Dealcis, recidivus ab Undecimæ judicio, Decima quarta rursus ægrotavit: Quadragesima egeffit pituitosa: sudavit: judicatus est perfecte ⁵.

3. Parius in Thaso, pluries judicatus, quadragesima die sine febre fuit: recidit tamen adhuc in morbum ⁶.

4. Metoni, ab initio morbi, quadragesima die, tertia a medicamento dato, pus erupit ⁷.

5. Cleonaëtis, quadragesima die minxit subrubra, sedimentum multum subrubrum habentia: sublevatus est ⁸.

6. In Larissa, Gorgiæ Uxori, quadragesima die superfœtatio excidit ⁹.

⁴ Conf. *Ægr.* i. *Diei* XXVII.

⁵ Conf. *Ægr.* v. *Diei* XI.

⁶ *Epid.* III. *sect.* iii. *Ægr.* i.

⁷ *Epid.* VII. *sect.* ii.

⁸ Conf. *Ægr.* ii. *Diei* I.

⁹ *Epid.* V.

7. Cononis Ancilla circa quadragesimam diem mortua est ¹⁰.

8. Antiphonti Critobuli Fil. integre circa quadragesimam diem morbus judicatus est ¹¹.

D I E S L X . L X X . L X X X .

A. Dant quoque criticis circuitibus locum qui medii sunt dies inter quadragesimum et sexagesimum: exemplum est apud Hippocratem in Pithodori febre, quæ crebro judicata, atque iterum apprehendens, eum tenuit in primam et quinquagesimam usque diem: quo die remisit, neque amplius rediit ¹. Frequentiores nihilominus febrium exitus, quæ Quadragesimam jamque excefferunt, in Sexagesima fiunt: quare et hanc diem in circuitibus paribus distincte nominavit Hippocrates, eamque ultimam, saltem quantum ex ejus textu ² apparet, constituit in periodis acutorum. Post ea enim tempora, diuturna eorum constitutio evadit, morbosaque sensim consuetudo constat, de qua satis multa in secundo libro scripsimus. Nec vero qui chronici proprie morbi nominantur, perpetuo, quod dicitur, acritici et injudicati solvuntur, neque

¹⁰ Conf. *Diem XXX. E.*

¹¹ Conf. *Ægr. iv. Diei XXIV.*

¹ *Epid. VII. sect. i.*

² Conf. *Lib. de Dieb. Judic. cap. v.*

eorum subducere periodos, harum propter inconstantiam, impossibile est: eos certe, qui ita judicant, Hippocratis exemplis oppugnare facile possumus, eosque ad quotidianam Clinicorum praxim provocare. Chronicorum quidem morborum tempora non eadem atque acutorum sunt; sunt quoque et paulo obscuriora, ita tamen, ut potius quam in aberrantis Naturæ immethodicos conatus, maxima contra inscientiæ nostræ pars in minus accuratam eorum contemplationem cadat. Quamquam fatendum est diuturnos affectus incerta plerumque esse origine, eorumque plane plurimos fero nimium in medicorum manus venire: infuper, quod et sæpissime a temperamento, et invalente habitu nascantur, valde operosam periodorum subductionem habent. Criticæ nihilominus motiones, per stata eorum tempora fere ex abrupto prodeunt, neque fracta invalitudine Natura, non perpetuo sibi in his constat, pariter atque in acutis. Sunt etiam et acuti numero majores, quam chronici, ut maxima morborum pars, quantum ex Nosocomiis conjicere licet, vix mensem perduret. Verum ut ad Sexagesimæ judicia redeamus, hanc quam in Nictalopia observabilem periodum Hippocrates nunciaverat, quod sæpe ægrotantes sub ea die nocturnam visionem recuperent, nuper etiam confirmavit, et exempla nobiscum contulit Ill. Chamberü in Nictalopia Epidemica Pagi S. Martini. Contumax ille Gonorrhœæ fluxus, quem proprio nomine *Gleet* Angli nominant, sæpe, quod vidi,

sub

sub hac sponte die cessat. Læthalem hac similiter die morbi exitum, post Quadragesimæ iudicium, urinasque optimam coctionem præ se ferentes, exarata diligentur morbi historia, A. Spigelius memoravit ³.

B. Octuagesima similiter dies, decretoria in parium circuitu, plurimos in Thasi Constitutione ex integro liberavit.

1. Cleomenis Fil. hiemis initio cibum averfabatur: vomebat cibos ac pituitam: duobus autem mensibus cibi fastidium durabat ⁴.

2. Antiphanis Fil. prope Sexagesimam, sinistro oculo excæcatus, non longe post etiam dextro, septem a cæcitate diebus mortuus est ⁵.

3. Cleonactis, cum septuagesima die sine febre fuisset, recidit iterum in morbum; octuagesima denuo rigit et sudavit multum: perfecte iudicatus est ⁶.

4. Meton, cum quadragesima die ei pus erupisset, repurgabatur post, diebus circa quinque et triginta ⁷.

³ *Op. Tom. II.*

⁴ *Epid. VII. sect. ii.*

⁵ *Lib. cit. sect. i.*

⁶ *Conf. Ægr. ii. Diei I.*

⁷ *Conf. Ægr. iv. Diei XL.*

5. Policratis Uxor, septuagesima febris die extrinsecus valde frigit: dies ipsi accesserunt perfrigeratæ plusquam quinque: post primos autem purulentum excreare perseverabat 9.

6. Mulier in Thaso recidiva a Vigestimæ septimæ judicio pluries morbo tentata est: tandem octuagesima die est mortua 10.

D I E S XC. C. CXX. CC.

A. Præterquam quod trimestrium morborum exempla Hippocratis auctoritate constant, ejusmodi sunt conversiones et exitus morborum, quorum est proxima cum anni tempestate ratio.

B. Extat centesima dies inter circuitus pares judicantes in nonnullis Hippocratis exemplaribus a Foefio conlatis: omittunt alia. Ejusmodi periodi perspicue Hippocrates meminit in Herophito.

C. Addunt et nonnulli codices centesimum, et vigesimum diem, huncque cum centesimo decretorium esse censuit Galenus. Contra quæ, Sthalius eos omnes improbaverat, qui ex Hippocrate *lacernam aliquam* adducentes, morborum judicia in hunc usque diem extendi posse *stupido*

9 *Epid. VII. sect. i.*

10 *Conf. Ægr. iii. Diei XXVII.*

alicui litterato leſtori probarent ¹. Quamquam cur non adducerent, modo ea extaret ?

D. Ducentefimam fimiliter diem circuitibus paribus addidit Calvus : defunt tamen, quantum ego faltem vidi, quæ ad eam pertineant fingulares morborum judicationes. Ducentefimæ quidem et decimæ diei periodi, quibus menſes fere ſeptem abſolvuntur, ab Hippocrate laudantur, quod per id frequentiffime tempus ſpectabiles eveniant in infantibus vitæ, morborumque converſiones ² : quibus ea adjicienda ſunt, quæ ex libro de Septimeſtri Partu allegantur. Alii item morbi in annum porriguntur, quales ſunt coxendicum dolores, quos metuendum eſt, Hippocratis ſententia, ad annum ſæpe duraturos ³ : alii præterea longiori annorum periodo converſiones ſuas ſubeunt, et annorum, et ætatum converſionibus potiusquam medicamentis ſanantur. Quæ ad dictas periodos pertineant, Hippocratis iſta ſunt.

1. Fullonum nonnulli, decima die judicati, tertio menſe colliquefactis ventribus, deorſum maligna egerentibus mortui ſunt ⁴ : alii vero ex ipſis, quarto menſe perierunt.

¹ *Diſp. Med. de Acrif. in Febr. Hal. Magd.*

² *Aph. xxviii. ſect. iii.*

³ *Conf. Prædiã.*

⁴ *Conf. Aëgriv. Dici X.*

2. Larissæa Virgo post paucum sanguinem vomitione rejectum purulenta evasit, nec febre liberata est, antequam moreretur: tertio autem mense mortua est⁵.

3. Herophitus Abderæ pluries judicatus, post surditatem decimæ quartæ diei, narium hæmorrhagiam quadragesima die, fortem dextræ coxæ dolorem circa sexagesimam, tandem circa centesimam diem alvo multis biliosis turbata, centesima die perfecte judicatus est: febris erat ardens⁶.

4. Parius in Thaso post quadragesimæ diei judicium recidit pluries in morbum: demum die centesima et vigesima mortuus est: huic alvus ab initio ad finem usque lubrica erat, excernebatque biliosa liquida multa, aut si subsisteret, fervida et cruda: urinæ usque ad finem malæ.

C A P. VI.

*Animadversiones in Expositam Vitalium Periodorum
in Morbis ex Hippocrate Tabulam.*

1. **V**IDIMUS primum in morbo inensem ea periodorum perpetua successione constare, ut judicatorii circuitus vel in cunctos penitus

⁵ *Epid.* V.

⁶ *Epid.* III. *sect.* iii. *Ægr.* ix.

⁷ *Conf.* *Ægr.* iii. *Diei* XL.

dies cadere queant, vel quævis saltem dies quam proxima et pene contigua sit decernenti periodo.

2. Quod equidem judicia unius diei in alteram subsequenter, sive in antecedentem, contrahi possunt, ut Quartæ decimæ judicia in Tertia decima aut Quinta decima obveniant, et modo, et antiquitus dictum est: nempe quod morbi violentia ante Quartam decimam, die non suo ægrotantem confoderit, sive quod strenui vitæ conatus ad diem amplius, jamque morte multatum protraxerint. Inenarrabilis ubique possibilium ratio, vix quidquam ad Medici sermonem pertinet: satis sit morborum circuitus et fines proprios singulis fere in mense diebus competere, nullamque acriticam suapte natura diem, universim incurrere: quod Galenus etiam confessus est, postque ipsum ingeniosissimus ætatis suæ Medicus¹ Th. Gianninus.

3. Tametsi namque in singulares quosdam dies, morborum, uti scribitur, *tendentia* cadere videantur, prout tertianas aut quartanas, et quæ earum participes sunt, exacerbationes habent; est tamen verosimile nil quidquam, quod universim stabile sit, et firmum, proferri posse: verum cuncta ex Epidemiarum Constitutione propria et anni tempestate sumi oportere. Hac ratione frequentissima alioquin Septimæ judicia in

¹ *De Subst. Cæl. et Stell.*

Sextam potius aut Octavam aliquando incurrisse Hippocrates monuit, non morbi violentiam, aut egregias vitæ vires universim arguens, sed statum et proprium vigentis Constitutionis ingenium,

4. Vix igitur audiendi Galenistæ, quorum immoderata in morborum periodis, eorumque finibus describendis ratio ea ferme fuit, ut statos quosdam dierum ordines conderent; quorum alii, si quando judicarent in morbis, ineluctabili plecterent morte, cujusmodi sextam diem faciebant; alii vero indulgentissimi natura sua, et perquam clementes auspicata omnia ægrotantibus portenderent, quod de Septima dixerunt. Quæ postquam Galenus scripsisset, tum demum immortales Deos in testimonium vocabat, quod hi novissent, quanta esset eorum, quæ scripserat, veritas: cujusmodi animosi sermones mirum, quanto Medicinam damno infecerint, longe frugiferum in Arte observationum genus in fabulas quasi, et figmenta effingentes.

5. Verum enim eam maxime in scribendo rationem Hippocrates tenuit, ut quæ Naturæ usitata sunt, et in morborum periodis et finibus præ cæteris durabilia, supremas ab his Artis leges duceret: quare paulo infrequentiora castigatissimus suis amovit libris, laudis satis, præmiique sibi met propositurus, si quæ fere singulorum morborum essent, is scribendo traderet, non quæ facilem ab admiratione delectationem legentibus parerent, aut ab similibus exemplorum caritate

pretium sibi met omnino vindicarent. Quam erudienti in Medicina normam utinam complures post eum tenuissent: non is infirmi alicujus lecto astitit, qui rubri serpentis oculis obversi ad spectu perterritus, mox copiosam epistalam adventantem ei prænunciaret, ut instantem is crifem prænoscens multam exinde sibi existimationem, cæteris vero Medicis ridentibus de clam surrepto vase, quo effluxurum sanguinem exciperet, obbrobrium, postremum pareret: quod quidem Galenus vidit: Hippocrates vero aut non vidit, aut præterire fatius duxit². Verum namque, si quid umquam ad segnes in Medicina progressus, quod lamentabile est, contulit, ex sæpe prolatis consimilium portentorum historiis, non minimam profecto partem accidit, ut si minus aliquando plura scripta fuissent, plura minus pariter scribenda superfuissent.

6. Quamobrem, si quæ moventur de crifium defectu a nuperis quæstiones, hæc, plusquam ad Hippocratem, pertinent ad ea quæ de crifibus Galenus evulgavit, potissimum in his, quæ ad crifeos signa et apparenti modum spectant; altera vero quæstionis pars, quam in utramque partem agitant, de morborum videlicet periodis, constantique eorum apud nos, similiter atque Hippocratis ætate, incessu, et finibus, plus adhuc

² Similes tamen instantis crifeos apparentiæ aliis plane exemplis confirmantur. Insignis in Medicina Lommius, cum acuto morbo laborans jam mox critice sudaturus esset, se in mari versari somniabat, perque undas natando vagari.

difficultatis in se habet; nec injuriosa profecto sunt dubitationum loca plurima. Neque enim impræfens adverfus noviffimos quofdam Hippocratici nominis ofores luctandum est, qui contumelias jamdiu ab Afclepiade profectas nuperrimis fermonibus denuo adverfus eum evulgant. Si quid enim Hippocrates erravit, quod humaniffimum est, non, ædepol, sub his judicibus facile quis credat: quos fi necesse fuiffet inter judicandum in alteram errare partem, iis profecto omnia Hippocratis placere, quam multa displicere fatius fuiffet.

C A P. VII.

De Hippocratis Pithagoreifmo.

I. GRAVIORA omnino de Pithagoreorum doctrina, qua fcripta fua Hippocrates infeciffe dicitur, fupersunt. Pythagorici fi quidem numeri, Hippocratis ætate celebres, antiquos Celfi judicio fefellerunt¹, Medicis ad numerorum potestatem, judiciorum periodos et dies referentibus. Quam cum Celfo fententiam nemo non Medicorum in hunc ufque diem tenuit; et nuperrime III Cullen. Multa etiam in ejus confirmationem ab aliis conlata funt, de quorum nonnullis dicere expedit.

¹ *De Med. Lib. III. cap. iv.*

2. Primi in Pithagoreorum instituto tertius, quartus, septimus,³ et octavus numerus habiti sunt. Ternarius siquidem animam tribus suis partibus absolutam significabat, quaternarius vero absolutissimam animæ perfectionem tribuebat: exinde solemnitas in eorum juramentis formula, *Juro tibi per eum, qui dat animæ nostræ quaternarium numerum*: Hac ratione septimum ex ternario et quaternario constantem, plenum numerum perfectumque vocaverunt, eumque rerum omnium fere nodum esse M. T. Cic. * dixit: neque alterum tam varia majestate secundum se reperire Pithagorei profitebantur. Accedebat siquidem ad ejus præstantiam, ex mare et fœmina componi, pari nempe et impari, quod in numerorum ordine perfectum erat: quare etiam D. Platonis Timæus intertextas mundi partes ex pari et impari, duplari nempe, et triplari numero effecit. Antiquissimum profecto, medicæ religionis ea die argumentum, sacra esse origine multi judicant³: ex eoque septennarii legem quamdam universim Naturæ impositam, vel etiam morborum judicia ordinare, A. Laurentius, aliique⁴ dixerunt. De qua universim obtinente Septennariorum potestate, plurimi inter antiquos scripsisse per-

² *In Somm. Scip.*

³ Pythagoram ex Israelitarum dogmatibus et ritibus plurima hausisse, inque sua transfulisse præter Origenem, ex Clem. Alexandr. facile etiam asquitur. *Pythagoras etiam multa ex nostris transfulit, in suorum dogmatum traditionem. Strom. Lib. I.* Conf. item Huctium *Demonstr. Evang. Prop. iv.*

⁴ Conf. Bordeu *Rech. sur les Crises.*

hibentur,

hibentur, tum præ cæteris Varro, in primo librorum, qui inscribebantur *Hebdomades*, quo nomine septennariorum numerum Græci appellabant⁵. Octavus similiter numerus plurimo Pythagoreis in pretio habitus est, eumque *Iustitiam* vocaverunt, quia primus omnium ex numeris pariter paribus, hoc est in bina quaterna dividendis coalescit, ita tamen ut in numeros pariter pares divisio isthæc rursus solvi queat.

3. Modo quid his simile Hippocrates dixerit, quærendum est. Is certe Pythagoreas periodos, septennos nempe, quatrinos, trinosque circuitus in morborum accessionibus et finibus diligentissime recensuit, et ex additione quaternarii numeri febrium circuitus descripsit. Plenius vero ad Pythagoreorum Harmonias accessit in eo libro, qui de Septimestri Partu inscriptus est: Medicum namque, qui de ægrotorum salute rite prædicere velit, oportet, ex hujus libri consilio, ut *impares* omnes dies consideret, inter *pares* vero, eos maxime qui septennariis constant, tum præ cæteris, Quartum decimum, Vigefimum octavum, et Quadragesimum secundum: *hic enim terminus pro harmoniæ ratione, et integer perfectusque numerus a quibusdam ponitur*. Ibidem etiam ternarios copulari, quaternarios vero duobus duos connecti, et duobus ad unum conjugari, obscura lectione docetur. Quamquam hujus lectionis nodum omnem solvit

⁵ Conf. *A. Gell. Noct. Att. cap. x. Lib. III.*

P. Martianus: eos namque numeros ita copulandos esse monet, ut ultimus dies præcedentis periodi primus sit subsequens, ut v. g. tertia dies, quæ primum ternarium absolvit, si prima rursus secundi ternarii constituatur, inde quinta constabit quæ critica est: rursusque si tertius ternarius eadem ratione iis jungatur, septima fiet: similiter quaternarii duo conjuncti septimum dabant, hisque si duos rursus quaternarios adnectas, in decimam quartam diem evadent.

4. Reverfuram præterea febrem, si non desisset *impari*⁶ die, morborumque interceptiones vix aliq̄ fieri posse tempore judicabat, præterquam *imparibus*⁷ diebus: oportebat etiam morientes, die *impari*, ac mense *impari*, et anno *impari* mori⁸. Ea similiter, quæ morbi solutionem prænuntiarent, diebus maxime *imparibus* cum apparerent, fortunatissima esse; veluti vox, quæ *impari* die soluta in convulsionibus, a magnis morbis liberaret⁹. Alibi etiam sanitatem et mortem ab eadem dierum *imparitate* regi vult, *imparibusque* diebus morborum impetus irruere, Naturæque simul vires incitari, ut propterea in *impares* dies summum morbi judicium cadat: quandoquidem eodem simul foro mors et salus judicant, ægrique aut damnantur aut absolvuntur, quod dixerat in Prognosticis.

⁶ *Aph.* LXI. *sect.* iv.

⁷ *Epid.* II. *sect.* vi.

⁸ *Loc. cit.*

⁹ *Loc. cit.*

5. Eorum profecto pleraque, quisquis ad litera sumpserit, insulsa adeo iudicet necesse est, ut nedum Hippocrate, aut Pythagoræo universim homine indignissima, sed stupido etiam bardicujuspiam ingenio ea vix concedenda permittat. Quantum etenim Pythagoreorum instituta alta jamque nocte operiantur, solaque ad nos eorum verba provenerint, vana profus, quod res intercederint, quarum ea fuerant tamquam imagines, et conventionalia spectra; nihilominus vix credibile est ex eorum grege aliquem eo usque insanivisse, ut neminem nisi die, mense, et anno *imparibus* mori posse diceret: sique ejusmodi limphatæ mentis deliramenta ad aliquos fortassis pertinuerunt, vix certe aut Pythagoræ aut Hippocratis sunt, pro quorum virorum sapientia, invidiosissima stat, et ab omni ævo confessâ celebritas. Magis propterea miror Galenum, errantem in numerorum concursuionibus, et potestate Pythagoram, quasi sapientissimi delirii reum excusando, accusavisse: nempe quod fatius fuisset Pythagoram frivolæ ejusmodi accusationis, et defensionis culpa apud eum carere profus omni. Quamquam ei quidem consultius de Hippocrate actum est, cum cuncta, quæ de dierum *imparitatibus* et septimana periodo ex Hippocratis sententia circumferuntur, Lunæ motibus et conversionibus tribuisset; quam tamen a se *primum inventam veritatem*, quantum homini licet, Hippocratem ante eum cognovisse, vulgare autem Medicorum genus eam subticuisse, existimavit.

6. Quæ quidem tametsi facile excusabiliorem Hippocratis sententiam faciant, vix quidquam ad vitæ terminum, qui totus *imparitatibus* numerorum constabat, adque febris reditum, si quando *pari* die ejus solutio facta fuisset, pertinent, quod nulla eorum cum Lunæ circuitibus ratio extare in universoni queat. Quare aut Secundum Epidemiarum Librum, in quo eorum pleraque profstant, ab Hippocraticis eximere satius fuisset, aut alio quopiam modo, quidquid eo loco Hippocrates dixerit, interpretari. Verum etenim non is *περισσην*, *imparem* diem, quo maxime febris intercipi posset, et tutissime sanaretur, posuit, sed *γοιμην*, quam quidem vocem pro *impari* die, universoni fere interpretum omnium consensu, Medici vertunt. Proprie vero vox ea non *imparitatem* sed *præstantiam*, et *fecunditatem* significat; quare *γοιμος Ποικηης*, quod apud Aristophanem legimus, *egregium* et *optimum*, seu, juxta veterem scholiastem, *inventionibus* et *fictionibus* *fecundum* poetam, non certe *imparem* intelligimus. Quam ob causam, quod *imparem* diem omnes vertunt, *legitimum*, *fecundum*, aut *vitalem* diem, juxta Erotianum, interpretari satius est, eaque ratione *γοιμων Παιδίων*, quod similiter Hippocrates dixerat, *vitalem* *factum*, *legitimum* exponere, non *imparem* sane, quod sensu caruisset.

7. Apparet igitur Hippocratem ejusmodi vocem, ad terminum vitalem, periodum, circulum vitæ designandum convertisse; ob eamque rationem dies quosdam, et menses et annos, vitæ conversionibus

versionibus maxime accommodatos subintellexisse, item et proprias quasdam febrium periodos, et circuitus, sub quibus soluti morbi ex integro desinerent; contra quæ, si ante vel postea, invita quasi Natura, finirentur, plurima erat imperfectæ judicationis, et redituri morbi suspicio. Eos propterea *fecundos* dies, menses, et annos nominavit, in quos ejusmodi circuituum, sive in morbis, sive in sanitate terminus proprie caderet: cujusmodi circuitum confessam apud Clinicos auctoritatem esse credimus.

8. Verum quidem est alibi in Aphorismis¹⁰, et in libro qui de Judicationibus sive Crisibus inscribitur, *impares* omnino dies, adhibita Περὶ στήσιον ημερησίων voce, exprimi, febriumque reversiones, quod non *imparibus* diebus recesserint, expectandas esse ibidem doceri. Sed jamdū eum Aphorismorum locum castigaverat Galenus, *imparium* lectioni *criticos* dies substituens; quem in modum castigatio, eo antiquiore lectione melior et credibilior est, quod ea proxime cum his consentiat, quæ in Prognosticis et Coacis Hippocrates, de febrium reditu non critico die recedentium, scripserat. Præterea, quod ad universum Aphorismorum opus pertinet, sciendum est ab omni antiquitate de plurimis plane in eo rebus, vix ad Hippocratem pertinentibus dubitatum esse; quod quidem Theffalus Trallianus, et Jul. Alexandri-

¹⁰ Conf. Aph. cit.

nus egerunt, tametsi eos ¹¹ singulari libro Galenus oppugnasset. Quidquid vero iste in contrarium scripserit, verosimile est Aphorismorum opus posterorum studio maculatum, jamque multum ab autographo deflexisse. Certe eorum in sectiones distinctio non est ex Hippocrate, primusque, uti Oribasius docet, Soranus eos in partes tres distinxit, Rufus in quattuor, Galenus in septem: alii demum octavam addidere. Male nihilominus huc usque partitum opus, interpositis sententiis sæpe non suo loco, quisquis illud considerate legerit, facile inveniet, prætereaque gravissimas res insulsis immixtas sæpe in ipso intercurrere, ut communi profus auctore ¹² eas simul omnes natas esse vix possibile sit. Annon etiam Hippocratis Aphorismis adjuncti Democritæorum nonnulli sunt? fertur enim Democritum consimile opus inchoavisse, neutiquam vero perfecisse ¹³. Alia profecto ex Democritæis, Hippocraticis admixta fuisse: vetus est opinio, interque cætera librum inscriptum Περὶ κινῶν. Non

¹¹ Conf. *Bibl. Græc.* Fabr. loc. cit.

¹² Conf. judicium Halleri in *Cit. Aph. Lib.* Quamquam potuisset vir eruditissimus minus equidem Auctoris negligentiam in edendo libro culpate, cum non is talem ediderit, qualis hodie prostat: neque etiam, quod Cl. vir scribit, ab omni tempore habitus est pro genuino Hippocratis factu, saltem omni in parte.

¹³ Conf. Oribas. *Comment. ad Hipp. Aphor.* ex vers. Jo. Guint. Aternaci. Item Menag. ad Laert. in *Vita Democriti.*

ego tamen, si quæ levitatis in Aphorismis incusantur, ea a Democrito profecta esse judicavero, quem Hippocrates amicum, et præceptorem etiam suspexit.

9. Præterea, quæ de privatissima *Imparitatum* in judicando potestate ab Hippocrate allegantur, denuo refutat opposita plane eodem Auctore sententia, quæ in Epidemicis legitur, nimirum, quod qui morbi *paribus* diebus exacerbantur, *paribus* judicentur, quorum autem exacerbationes in *imparibus* fiunt, eorum judicia pariter in *imparibus* obveniant, addita post clausula, si aliter judicatio eveniat, perniciosum id esse, metumque recidivæ portendere. Fallor an non summo Medico is digna locutus est: nempe quod alibi despectentem extra proprias consuetudinis periodos, Naturam, et absque evidenti ratione, reformidaret. Non igitur recidivas ex iudicationibus parium dierum metuebat, sed iudicationes diebus non suis, et extra usitatos grassantis morbi circuitus, infideles existimaverat. Neque dicas Aphorismos in summo Hippocratis senio confectos, novisque ad eam usque ætatem observationibus conditos, fere suprema D. Senis oracula efferre, sub eorumque iudicio cætera quæque aliis in libris exarata cadere: non est enim, cur vero propiora, si quando alibi occurrant, illis cæca fide submittas, quæ minus vere dicta in Aphorismis evulgata sunt, inter quos spurios plures et ab Hippocratis sapientia remotissimos irrepsisse vix dubito.

10. Similiter

10. Similiter febrium fines in Quarta, Hippocratis iudicio frequentissimi, eum satis ab omni erga *Imparitatē* studio liberant : quod non vidit Celsus, neque post eum multi¹⁴, quos omnes Celsi iudicium fefellit, qui plurimus erga Asclepiadem ea saltem in re, aut in mendosum Hippocratis exemplar incidit, aut inconsiderate alieno iudicio suum ipse submitit. Quamquam et Celsi accusationem alius auxit¹⁵, creditam Pythagoreismi maculam, nova adjuncta animadversione denuo confirmans : nempe quod Hippocrates in percensendo Larissæ Virginis iudicio, quod in Sextam cecidit, singularem de ea non in morbum recidente notam appofuerit ; quasi legitimum istud *pari* die iudicium portentosam ille rem existimavisset. At vero utinam, qui sic scribunt, ægrotantes illius sectionis, in qua Larissæ Virginis casus extat, consideravissent, neque temere D. Senem erroris arguere quæsvissent. Ea siquidem fors ægrotantium omnium, quotquot ea sectione nominantur, fuerat, ut quotquot sanabantur, aut quorum morbus paulo longiora tempora habebat, pluries in morbum reciderent, Tertium demas qui decima die ad plures abiit, Quartum et Quintum, qui quarta die in vivis esse desierunt, Sextum qui quarta die a febre liberatus est, et Undecimum qui tertio die in crifem omnibus numeris absolutam incidit. At vero morbum non rediisse adnotaverat etiam in Sexto, quamvis quarta die,

¹⁴ Ric. Mead *de Imp. Sol. et Lun.* cap. ii.

¹⁵ D. Le Clerc *Hist. de la Med.*

is a febre liberatus fuisset; et alibi ¹⁶, quamvis *impari* die morbus cessavisset, nempe quinto, eum tamen non repetiisse similiter monuit, cum ea perstante Constitutione, in] aliis pluribus, febris post iterata judicia recruduisset.

11. Neque plus fidei iis similiter locis adhibere præstat, quæ ex libro de Septimestri Partu allegantur. Vigefimum namque octavum diem, et quadragesimum secundum, quorum utrumque maxime spectabilem in morborum finibus is liber facit, quod utrique septennariis ex integro consent, aut alibi nusquam inter *pares* circuitus judicantes Hippocrates nominavit, aut certe his non plus, quam cæteris diebus tribuit: vidit quidem judicia septimæ et vigesimæ diei, eamque inter *impares* decretoriam, sudoresque criticos aliquando afferentem dixit: de Amphiphradis Fil. dumtaxat circa Vigefimam octavam mortuo locutus est, eamque inter *pares* circuitus judicantes, non unum Hippocratis exemplar ommisit. Quadragesimum vero secundum nullibi nominat, nullaque prorsus, quoad vidi, Hippocratis exemplaria eum circuitibus judicantibus addunt: Quadragesimum contra sæpissime pro critico posuit, hujusque diei auctoritatem allatis exemplis confirmavit. Quam ob causam, aut ejusmodi locum emendari oportet, aut librum illegitimis accensere, quod etiam Hallero visum est.

¹⁶ *Epid. Lib. I. sect. iii. Ægr. viii.*

Revera nec memoratur ab Erotiano, pluraque incomposita dictione exarata, nec facile excusabilia continet, reluctantem tamen Foesii iudicio, qui eum inter Hippocraticos cooptavit¹⁷. Citaverunt etiam hunc librum, inter antiquos, M. Varro et A. Gellius: eorum vero levius in re non sua, facile excusari iudicium potest.

12. At vero postquam Asclepiades inter primos, criticorum dierum vanitatem repudiavisset, ipse, quam D. Seni objecerat culpam, suam similiter effecit. Ecur enim is *triduum* suum religiose servabat¹⁸, quo ægrum per omnia fatigaret, quartumque diem ei reficiendo destinabat? Annon ante Quartum periculosi etiam morbi

¹⁷ Neque mitius ego quidem de libro iudicavero, qui de *Pueri Natura* inscriptus est. Eo quidem Macrobius in *Somn. Scip.* ad Septennariorum doctrinam confirmandam utitur, historiam ex eo citans Mulieris, quæ semine non effuso, nolentisque prægnans fieri, iussa est ab ejusdem libri auctore, ut in vehementes sæpe erumperet saltus: eaque cum paruisset, septimo saltus die conceptum ex utero ejecit. Quod quidem adeo absonum a Medica Hippocratis religione est, ut latæ in eum injuriæ reus, meo quidem iudicio sit, quisquis eum librum, vel eam saltem historiam Hippocraticis accensuerit.

¹⁸ *Igitur tertio quoque die cibus ægro commodissime datur, ut alter febrem minuatur, alter viribus subveniat*—A. Corn. Celsus, *Lib. III. cap. v.* Exinde *Diatritarii* dicebantur Medici olim e schola Methodicorum, qui omnes morbos inedia sanari posse autumantes non nisi tertio quoque die infirmis cibos dabant. Sic longa in quartanis febribus jejunia, et aquam calidam tantummodo primo post febrem die sumere, biduo post quantum fieri posset, ne hanc quidem, Celsus proposuerat.

morbi solvi poterant, et in periculossimis quoque febribus anne quarta dies perpetuo tuta pro administrando cibo? Nihil certe horum ubique perpetuum, nullaque est in tertio aut quarto die absoluta et universim constans adversus morbum potestas. Sed et Celsus, qui jure repudiatos ab Asclepiade criticos dies judicavit, fatetur tamen, recentiorum ætatis suæ consentiente judicio, Hippocratem omnium optime de morborum finibus præfagisse, eamque doctrinæ partem intactam apud sui ævi Medicos extitisse, quamvis in curationibus quædam mutavissent. Peto nunc si delirantem in numerorum potestate virum, morborum exitus prænoscerè, et eventura significare posse credibile est. Neque quod Celsus scripsit, Hippocrataei Medici, *sine ulla probabili ratione*, ab undecimo die, non ad tertium decimum, sed ad quartum decimum transibant: ii etenim pro-

Conf. *Lib. cit. cap. xv.* Sed plurima universim *tridui* mentio Celso facta est, ut *tridui* habita ratione victum et medicamenta sæpe mutare in morbis, ejus consilio necesse esset. Sic in regio morbo primum et secundum *triduum* rite distinguit; pariterque *tridui* observationem, antequam ad operandum Chirurgus deveniat, proponit; eaque ratione, ante incisionem testiculorum, per *triduum* hominem aquam bibere, tum pridie a cibo abstinere jubet: Conf. *Lib. VII. cap. xix.* Puto etiam ad antiquissimam hanc *tridui* in Medicina regulam veterem illam Ægyptiorum legem pertinere, qua ex Diod. Siculi narratione, *Lib. II. cap. iii.* cautum fuerat, ne quis Medicinam fecus ab Hermeticis libris faceret ante quartum morbi diem; quem in modum Aristoteles laudatam legem interpretatus est. Fuerat quoque ternarius numerus in Chinesium Philosophia valde celebris. Conf. *Dider. Phil. des. Chin.*

positum suum, seu potius Naturæ, constanter tenuerunt, quod undecimam quartæ loco considerarent, ab eaque ad quartam decimam similiter progredierentur, veluti a quarta ad septimam. Expectabat et Themison tertium diem, quando defuisset febris aut certe levata esset, et cibum dabat: quam medendi regulam si tenuerunt hi, quibus commune nihil hac in re cum Pythagoræis fuerat; ecur his serviisse Hippocrates dicendus est, quod tertiam, quartam, et septimam diem in morbis consideravisset.

XIII. Quæret fortassis aliquis, annon Philosophorum aliquem Hippocrates in Sapientiæ studio secutus sit: propterea an Pythagoreus, an Socraticus, aut Heracliteus is fuerit: ad quod respondere solent plane plurimi, Hippocratem ita se juxta Naturam præstitisse, suaque omnia ita ad ejus institutum conformavisse, ut si quis unquam, is certe sectarum cujusvis generis expers, et eo ante alios sapientior, eorum judicio sit existimandus. Quod, qui scribunt, verum an non per omnia viderint, difficile est dicere: multoque etiam difficilius est, sensa hominum ea in re judicia immutare: nempe quod singuli, quæ cogitamus aut facimus ipsi, aliorum similiter esse credamus. At certe docti Medicinæ homines, et fere ii etiam, quorum plus interposita industria Ars increvit, vix si qua est, ea culpa vacant, Sydenhamii, et Baglivii exemplo, quod nempe universalem quandam scribendi formulam sibi sumpserint, cujus adminiculo omnia, quæ in Natura observaverant,

verant, colligarent inter se, cumque a notissimis ad ignotas pergerent res, has illarum exemplo præclare illustrarent. Quo circa eos minime erravisse judico: quantum enim eorum formulas in melius refici possibile sit, eas nihilominus ita accipere oportet, ut sint quasi totidem suapte natura incognitæ quantitates, quas quidem permutare possumus, ita tamen ut earum valores, consensus mutui, et proportionales maneat perpetuo immutabiles. Quare, quotquot se præclare in Arte gesserunt, unam omnes sententiam, et rem dicere mihi videntur, diversissimis tamen litteris, quas incognitas quantitates esse pono, expressas, quarum quidem ea præstantissima judicanda est, quæ cæterarum est magis universalis, utiturque in consociis formulis claritate majore, earumque apud omnes plus etiam confessâ veritate: cujusmodi discendi, aliosque in Philosophia erudiendi propositum Hippocratem ante alios tenuisse puto. Eum siquidem Heracliti instituta, quæ multum a Pythagoricis aberant, et medendo & scribendo se juxta gessisse, veri est maxime simile, ignem rerum omnium principium cum Heraclito existimantem. Plurima saltem non sine doctrina et veritatis specie pro iisdem in editos a se libros invexit, cujusmodi nonnulla sunt, quæ in libro De Morbo Sacro leguntur, quo non alter potior Hippocraticæ Philosophiæ et sapientiæ vindex perlegendus est¹⁹: Hem! quantum librum, veritatis,

¹⁹ Nuperrimas de hujus libri auctoritate excitavit controversias

ritatis, et philosophiæ plenissimum ! quam multum ejus fermo a dierum *imparitate* toties Hippocrati exprobrata, distat. Extat etiam apud ipsum, quod facile Heraclitææ doctrinæ imbuto homini tribuas, quædam nempe non infrequens præterquam in stilo, in interiore similiter fermone obscuritas, quam cum conciso et fracto Senecæ modo aut nuperiore *Lipsiano* jure conferas. Fuit namque et Heraclitus in scribendo paullo obscurior, quod Cicero dixit ²⁰.

14. Heraclitæam similiter philosophiam, in his quæ sub sensum cadunt, D. Plato tenuisse fertur, tametsi in his, quorum scientia unice ad mentem pertinet, Pythagoram, in Politicis vero Socratem ²¹ ante alios sequeretur ; quam ob causam antiquissima observatio est Platonis et Hippocratis dogmata in his, quæ ad Physicam pertinent, tum præcipue ad Anatomem, plurimo intercedente consensu, in unum simul facere. At vero cum Plato Harmonias, concentus, rithmos,

versas Ill. Hallerus, illumque ab Hippocratis ingenio recedere judicavit. Quominus Cl. viri sententiæ subscribam obstat plurimus Antiquitatis consensus in citando et laudando libro, tum et nonnullorum etiam limati judicii criticorum, inter quos Trilleri, qui de eodem nec dubium quidem moveri posse censuit, quod ad Hippocratem pertineat. Certe liber Erotiano memoratur, et a Galeno inter Hippocraticos ascribitur.

²⁰ *De Divinat. Lib. II.*

²¹ Conf. *Diog. Laert. in Vita Plat.* item *Apul. et Fabr. Bibl. Græc.*

calcolorumque doctrinas aliaque ad Pythagoræos propius pertinentia frequentissime inter scribendum usurpavisset, venisse is siquidem in Italiam dicitur ut Philolaum, et Euritam magni nominis Pythagoræos audiret, vix eorum memoria in Hippocrate est, tametsi e Pythagoricis multa magnam partem, Medicinam similiter respicerent, exindeque Democritum, Pythagora magistro, plurima, quoad pulsum differentias, in Arte immiscuisse, Boethius dixit ²² : Democritum enim Pythagoræos auscultavisse fama est, eorumque sectæ pene æmulatorem fuisse. Fertur quoque Heraclitus Hippasum Pythagoræum, vel fortassis Pythagoram ipsum audivisse. Ea tamen is fuisse dicitur ingenii indole, ut non facile suam præceptorum, quos audiverat, sententiam existimaret. Similiter Pythagoræi Musica delectaban-

²² Pythagoræorum doctrinas in Coorum insulam haudquam penetravisse, ibidemque contraria prorsus Thaletis, Anaxagoræ, Leucippi, et Democriti placita, philosophiam nempe quam corpuscularem vocant, quæ materiam et motum tamquam rerum omnia elementa constituit, in honore fuisse, dixerunt aliqui : quæ tamen, meo quidem iudicio, sunt valde dubia. Certe Democriti placita plurimum ad Pythagoræorum sententias accesserant, pluraque de *Musica*, *Harmonia*, *Numeris*, *Poesi*, *de Litteris bene et male sonantibus*, *de Cantu*, *Verbis*, *de Linguis*, et *de Homero sive de Emendata lectione*, eum post se scripta reliquisset Diog. Laertius memoriæ prodidit. Sed neque etiam sola Hippocratis mansio apud Coos fuit. Ea demum Hippocratis ætate, per omnes undique Græciæ urbes Pythagoræorum fama fuerat, ut vix verosimile sit eorum heresim Hippocratem doctissimum et eruditissimum sui temporis hominem latuisse.

tur, eamque in Medicinam invexisse feruntur, egregium Medicamenti genus eam esse judicantes: eos namque de Medica Arte non tantum philosophari consuevisse, sed ægrotantibus quoque opem tulisse, ex Porphyrio discimus; quibus nil simile quidpiam Hippocrates dixit, nullibi-que eorum in harmonia delectum secutus est.

XV. Restat postremo loco Hippocratis monitum, quo Theſſalum Fil. ad numerorum scientiam sibi comparandam impulit, quod illiusmodi studia, non plurimi dumtaxat honoris loco in degenda vita ei futura essent, verum addiscendæ Medicinæ plurimum quoque conferrent: dignum certe Pythagoræo homine tyrocinium. At vero, quæ ex Hippocratis epistolis circumferuntur, dubiæ adeo sunt fidei, ut neque ab iis multa, eaque etiam nonnisi prudentissime, usurpanda sint. Eas quidem Max. Tirus, Philo Judæus, Suidas, Stobæus, et nuperiore ævo, Prideaux²³ tamquam ex Hippocrate profectas nominaverunt: omnes tamen, quotquot sub Hippocratis nomine prostant, illius esse, perspecta satis in cæteris D. Senis libris, auctoritas vetat. Non ille certe se cum insomniis jocantem, aut intensiorem et remissionem morbi ex numerorum concursione arguentem se alibi præbet umquam; nec Deorum monita et testimonia, quæ solitus usurpare in morborum curationibus Galenus erat, is ludicra dictione contaminavit: Deos enim veneratus, non

²³ Conf. ejus *Lib. de Connex. Sacra et Proph. Hist.*

ſimulata

simulata eorum oracula, sed quæ putabat eorum opera, Naturam nempe, in gravissimum a se scriptarum rerum testimonium adduxit.

XVI. Verum, eo etiam exaratae ad Theſſalum epistolæ auctore, sciendum est numerorum et calculi doctrinas tanto tum in honore ad instituendam adolescentiam habitas fuisse, ut nil magis D. Plato²⁴ curavisse videatur, ut quæ egregia essent virtutum omnium primordia in pueros transfirent; nempe quod id genus animorum exercitationes acutum celeriter et perspicuum ingenium facerent; quando quidem ex plurimorum simul numerorum concursu, non antea prævisæ quantitates, eorumque distributiones repente, fierent, quibus quasi incitamento et pabulo eorum animi crescerent. Quare in hunc usum varios ordinari puerorum lusus, eosque publica lege constare voluit, scilicet ut coronas aut poma ii modo dividerent, modo copularent, modo super imponerent, aut contra invicem mutato ordine sisterent: inde enim excellentes in Tactica aliquando prodituros heroes augurabatur, eaque egregia castramentandi imposteum rudimenta putabat: quæ cuncta absque ullo Pythagoreismi studio Platonem inculcavisse credibile est. Jam vero si cui unquam arti ex varia concursionum et combinationum doctrina proficiendum est, ejusmodi Medicinam, omnium instar, censeo, quæ

²⁴ *In Lib. de Legib. VII.*

omnis in varia concursuum et circumstantiarum observatione versatur, ut non minimi in illa pretii Platonis consilium similiter esset, ut inde ordinatum, et ad prævidendum apposite comparatum, ab usque pueritia ingenium constaret: sed jamque ad cætera pergamus.

C A P. VIII.

De sic dicta Hippocraticæ Medicinæ Simplicitate.

1. **P**RÆSTAT modo in maxime familiarem Medicorum sermonem advertere, quem de ea, quam sic nominant, simplicissima Hippocratis Medicina usurpant. Eum namque arbitrantur morborum periodos, eorumque judicia ea propter vidisse, quod summam in medendo simplicitatem tenuisset.

2. Ego vero cum in Hippocraticæ Medicinæ laudes excurrere, parato ubique sim animo, vereor, ne si primas ab ejus simplicitate laudes ducerem, neque collaudavisse eam in re sua, neque veritati satis prospexisse viderer. Præterea neque facile est sic dictam simplicissimam medendi rationem circumscribere. Anquod solo tenui victu, et aqua, mitique deorsum aut sursum purgante medicamento constaret; quod a Baglivio et Meadio scriptum est; verum parcissima victus norma plurium dierum intervallo præter consuetudinem usurpata, activissimæ jamque medicinæ loco est,
et

et fere etiam usitatiores medicamentorum formulas vigore suo postremum superat: In eo etenim utrumque istud Medicinæ genus dissentit, quod medicamenta citius, si quidem conferunt, ægrotantibus conferant, morbo tamen ut antea sæpissime post renascente: diætæ vero tenuitas tardius plerumque proficit, morbum tamen validius mutet, minoremque eapropter secum securitatem afferat, quod Hippocrates dixit, quod fere nimium adversa morbo, et sanitatis consuetudinibus instituta sequatur. Subita etenim cunctarum in vita consuetudinum immutatio tanti in sanitatè similiter et morbis est, ut vix plura a medicamentis sperari possint: Morbus enim quod iisdem atque sanitas motuum consensionibus regatur, diversimode tamen contemperatis, cumque sanitas sit fere consensus unus omnium motuum Vitæ, tantum universim morbi ordo ab ægrotantium regimine turbatur, quantum universa turbatur Vita, istaque tantundem turbatur, quo plus multa contra diuturnas consuetudines patrantur, sive quoad diætæ regulas, sive quoad decubitus, et somni tempora, sive quoad reliqua vitæ munera, quibus ægrotans, contra quam sanus fecerat, propter necessitatem abstinet. Quæ pleraque mutationum genera cum ipse sibi morbus postulet, inde Naturas morborum medicatrices constare iudico.

3. Quam ob causam, qui de *Agente*, et *Expectante* Medicina, quem in modum loquuntur, nuperis etiam annis multa utrinque differuerunt, ii quidem veritatem minime mihi vidisse videntur, quando

quando ab ea, quam sic nominant agente Medicina, victus tenuitatem, solumque aquæ potum exemerunt: quidquid enim in morbo contra consuetudinem, aut propter ipsam morbi necessitatem, aut propter Medici consilium fit, tantum activitatis in se habet, quantum a consuetudine recedit: de qua re rursus satis multa alibi.

4. Verum, vix etiam Hippocratis Medicinam omnem unice in victus tenuitate fundatam fuisse puto. Plurima quidem de ejus præstantia in acutis morbis apud eum extant: monuit tamen non raro periculi plenissimam esse, erroremque omnem majorem in tenui victu fieri, quam in paulo pleniore: ut propterea latas ab eo nutriendorum ægrorum leges, austeritatis reprehendere difficile sit; eumque, contra, indulgentiore non nihil animo in his, quæ ad victum pertinent, gratificari ægrotantibus consuevisse, rectius a multis dicatur. Is etenim ante Medicos conjicere voluit, num ægro is victus usque ad morbi vigorem satis esset, nec prius æger deficeret neque cum eo victu perdurare posset, quam morbus ante remitteret: quamobrem acriter cœvos sibi medicos increpat, quod ægrotantes inedia macerarent, cibosque adulto dumtaxat morbo dare solerent: cujusmodi sermone in iis præprimis libris utitur, quos de Victus Ratione in Acutis exaravit.

5. At enim internis remediis eum locum dedisse, iisque haud prorsus mitissimis, præclare ex ejus libris apparet: tametsi de his omnibus non
nimis

nimis perspicue, et multis verbis is scripsit; idque consulto: scripsit enim ut artifex ad artificum captum, eaque quæ Medicis satis innotescere iudicabat, vel leviter attigit, vel profus ommisit, veritus, fortassis ne cum plurimi ab ejus librorum lectione repente Medici fierent, Ars omnis in tanto Medicorum numero deficeret. Et utinam ejusmodi Artis sacra diu post etiam Medici custodivissent, neque, quod scribunt, erga societatem humani generis inconsulto studiosi omnes e vulgo homines in Medicinæ studium, evulgatis totidem remediorum formulis cooptavissent: quandoquidem non remedia sanant, sed apposita scientis medici consilia, fatiusque est homines morbi ferocia interire, quam arma iis in perniciem ministrare. Quantum etenim, qui ita Artem evulgaverunt, monita præclare adjunxerint, ista neque vulgo hominum leguntur, neque fortassis etiam¹ intelliguntur; fatisque iis est si, cum medicamenta arripuerint, postea cum Medico insuavissima garrulitate disputent, eoque infalutato, vel saltem inobservato, moriantur.

6. Certe contra circumscriptam hanc Hippocratis Medicinæ normam satis obstant, quæ de ægrotantibus medicamenti vi confectis ipse scribit, cum inde triduo purgati fuissent: cujusmodi exempla non ex uno Epidemion loco supra percensuimus. Alibi etiam nullum medicamenti

¹ Oh quoties beatissimi, qui litteras nesciunt!

in morbo locum fuisse, nullumque ex adhibitis profuisse, in Epidemicis et Prognosticis memoriæ prodidit.

7. Rite igitur plurimorum prorsus remediorum silentium consultæ potius brevilloquentiæ vertendum est, quam parcissimo reapse eorum usui, cui se, artemque suam addixisset, quandoquidem eorum cum morbo necessitas satis per se Medicis elucesceret. Contra quæ Glassium² specioso argumenti genere utentem breviter refutare præstat, quod nimirum vix verosimile sit, Hippocratem stillam sanguinis e naribus exeuntem vel clysterem, vel fomenta, et levissima alia plurimâ religiose ostendentem, ea demum adnotare neglexisse, quæ longe pluris facienda in morbis fuissent. Magna quidem, fateor, veri species pro Glassio est: at vero longe etiam incredibilius in longissimis morbis, qui ad centesimum usque diem excurrerent, veluti Herophito Abderæ, vel ad quattuor proxime menses, quemadmodum Pario in Thaso accidit, nil quidquam eum auxiliatum esse: nullius namque plane rei in eorum historiis meminit: curavit ne solo tenui victu imperato, et fontis aqua: at ne hoc quidem dixit: eamque medendi regulam, in longis præcipue morbis, Hippocrates recusaverat. Anne inertissimus eventuri iudicii spectator, fuit in eo totus, ut de mortis aut salutis die vaticinium fumeret ali-

² Conf. ejusd. Præf. in *Comment. de Febr.*

quando?

quando? Dixerunt hoc quidem Medici, quorum insanæ erga eum reprehensiones vecordiæ plus quam temeritatis in se habent. Certe nulli miseranda magis, quam Medico, morborum spectacula, ejus fere etiam invitam industriam sollicitam, ut quo quo possit modo, proficit: quod nobilissimum Artis nostræ institutum, vix qui eam condidit, præteriisse verosimile est. Quamquam est etiam incredibile, eo usque Medico in diuturnis morbis otiante, non tandem ægrotantem ipsum ad medicamentum aliquod confugere: et confugiunt certe nimium nimiumque, ut vix sit unus, qui longo intereat morbo, antequam sciente, vel incio plane medico, de multiplici medicina, dubia etiam sæpe pericula fecerit.

8. Similiter raram venæ sectionis memoriam ex ejus libris constare Galenus credidit, quod in multis morbis perspicue id remedii genus per se intelligeretur³. Exemplo est venæ sectio, cujus in Pleurítico, die morbi octava⁴, meminit: vix etenim dubium est, sic ferente morbo, eam non ante jamque instituisse, modo eam morbus postulavisset. Quam ob causam vix etiam Glassio dederim solutas spontanea hemorrhagia febres, sectam perraro ab Hippocrate venam testari. Præter enim quam quod judicatarum in hunc modum febrium, haud plurima extant apud ipsum exempla, non semper etiam

³ *Comm. in III. Epid.*

⁴ *Epid. III. sect. iii. Ægr. viii.*

incisa vena, tametsi iterato, critica hemorrhagia prohibetur. Is certe venæ sectionibus neuti- quam abhorruit, easque contra, ad usque deli- quium animi in morbis maxime dolorificis suavit, ut nec venæ vulnus claudi vellet quam sanguinis color mutaretur⁵: quam is aliquando tenuit regu- lam in Juvene quodam, qui ventre dolebat: eous- que enim ei sanguinem misit *εως εξαιμος εφευετο, do- nec sine sanguine esset*, quem in modum vertit Cle- ricus⁶, proprius donec exanguis aut semianimis fuisset. Similiter utriusque brachii venas aperiri in angina suavit, et sanguinem copiose fundere, secarique morbo proprio persistente dolore iussit⁷: quare ex naribus, et fronte, in capitis dolore, sanguinem duxit: contra, mitigato do- lore magis diffitas a morbi sede venas aperit. Cujusmodi singulares in morbis vasorum delectus, mittendique sanguinis consilia, propius ad Herculeam medendi rationem pertinent, plusque etiam quam simplex venæ sectio, in morbis præstant.

9. Nec vero prætereundum est Hippocratem singulare opus de Medicamentis eorumque vir- tutibus confecisse: quod temporum incuria intercidit. Plurima tamen, quæ sparsim in ejus libris adversæ valetudinis præsidia memorantur

⁵ Conf. *Lib. de Rat. Viæ. in Acutis.*

⁶ *Jusqu'a ce qu'il fut sans sang. Hist. de la Med. Lib. III. cap. xix.*

⁷ Conf. *Epid. vi.*

eum divite consiliorum, remediorumque censu fuisse suadent, in chronicis nedum, sed et acutis morbis : neque eas, quas in eorum administratione consultissimas profert regulas, is profecto tulisset umquam, nisi eorum vires usu et quidem multiplici exploravisset. Præter enim Ginnasticam Medicinam, exercitationes, balnea, unctiones, frictiones, calorem siccum, quorum non minima est in utraque valetudine potestas, eo imprimis medicamentorum delectu usus est, quæ strenue sudores elicerent, plerosque morbos sudoris via mitescere, et solvi posse judicans⁸. Vestimentis siquidem probe contactum ægrotantem calidissimam farinam edere aliquando suavit, vinumque meracum insuper bibere, donec sudoribus disfleret⁹. Similiter et in libro de Morbis, tertiana febre correptos ad Sylphii usum provocavit, antiquissimum remedii genus, Aristæo Chironis Alumno auctore, incertum tamen jam modo apud nos, et jamque a Galeni ætate rarum¹⁰ : ejus profecto, cyrenaici præsertim, succum incitandis sudoribus plurimum profuisse, apud Dioscoridem legimus. Anne igitur Hippocrates *Alexipharmacorum misterium* ignoravit, quod argute A. De Haen dixit, rationem daturus¹¹, cur nulla ex mulieribus, quibus aspredines milliaceæ, culicum moribus similes, in æstivis febribus effloruerant; interiisset ?

⁸ Conf. de Rat. Viæ. in Acutis.

⁹ Conf. Epid. II.

¹⁰ Conf. Salm. de Homon. Hyl. Iatr. apud Seck. de Med. Stât.

¹¹ Conf. Inst. Path. Tom. II. Seméjot. 939.

Novisse quidem tale misterium, vix dubito, caute tamen usurpavisse, eamque universim medendi regulam tenuisse, quæ non oppositis rationibus constans, bonum omne subtraheret, sola in ægri perniciem auxiliorum inter se oppositione conversa. Certe et aromata ad suffitus adhibuit, præcipue in scæminarum morbis, in hisque cinnamono, casia, et mirrha usus est ¹², tum et vaporibus ex sulphure, et bitumine, et natro.

10. Præter quæ, potentiora adhuc remedia in Medicinam invexisse ex interno, quem præscripsit, cantharidum usu apparet. Est etenim in libro de Victu Acutorum inscripto, Hydropicis conduens potio ex cantharidibus tribus detracto capite, pedibus, et alis. Laudantur etiam alibi ¹³ trita, vinoque subactæ, subdique ad uteri purgamentum jubentur: memorantur et in libro de Superfœtatione ¹⁴.

11. Multus insuper nonnullis de perspecto Hippocrati Opii usu ¹⁵, sermo utrimque agitur. Doloris quidem pharmaca, eaque innocue somnum procurantia ab eo laudantur ¹⁶, eaque

¹² Conf. Le Clerc, *loc. cit.*

¹³ Lib. I. *De Morb. Mul.* Hunc tamen librum cum secundo ab Hippocraticis doctores critici ablegunt.

¹⁴ Hujus itidem libri summe dubia est auctoritas. Conf. Gruner *Cens. Script. Hippocr.*

¹⁵ Alston *Ess. d'Edimb. Tom. V.*

¹⁶ *In Libr. de Affect.*

ratione in Hegefippi odontalgia ¹⁷ υπνικον, somniferum nempe auri inditum fuisse dixit. Plantam infuper, quam Græce μηκων scripsit, *Papaver* nostri vertunt, perspicue nominavit: cum vero ei purgandi virtutem tribuisset, aliasque similiter plantas, docentibus Galeno, et Plinio, Antiquitas sic nominaverit, veluti *Titimalum*, et *Papaver spumeum* seu *Peplion*, parum exinde locus iste ad propositum confert. Propius ad nostratum Opium in eo libro accessisse videtur ¹⁸, in quo cum ea, quæ utero medentur, percensuisset, σπον μηκωνος, *papaveris succum* accensuit: neque enim peplii succus ad quem Hippocrates usum eo in loco laudat, comparatus est ¹⁹: est vero is liber criticis suspectus, nec certe pro Hippocratis sententia tuto allegandus.

12. Præter quæ, notissimum est eum utroque Helleboro albo videlicet, et nigro, locum in Medicina dedisse, præstantissimo inter cætera medicamento, quod a Melampodis ævo, qui Præti regis filias difficili rabie laborantes ejus interventu sanavit, Medicorum laudes, fiduciamque promeruit. Dolendum hercle pauca adeo de Antiquorum Helleborismo nobis superfuisse, ut quid in ejus tutiore usu administrando maxime conferret, magnam fane partem, nos lateat. Scimus nam-

¹⁷ *Epid. VI. sect. vi.*

¹⁸ *De Morb. Mul. Lib. II.*

¹⁹ *Conf. Tralles, Uj. Op. Sal. et Nox, sect. i.*

que Hippocratem molli aliquando Helleborizatione usum esse, quam per *μαλακων ελεσθρον* expressit: ad quam fractam Hellebori vim, *fluentia* quæ D. Senex dixerat, *corpora* conferebant fortasse plurimum, crebra videlicet ante et post Helleborum potio, item et balneorum usus. Thimelæ quoque feminibus, elaterio, colocynthide et scammonio fortes alvi purgationes mollitus est, easque non raro etiam die critico; quam ob causam in Epidemicis²⁰ ventres, decima quarta die resistentes, et in medicationibus non obediētes, quadam persistente Constitutione, diserte adnotavit. Ea ratione pleuritides biliosas, et choleram morbum Helleboro aggressus est, quamvis emeticis, et drasticis in acutis morbis, universim abstinuisse videatur: quare in Scompho pleuritico, et Scamandro pravos adhibiti purgantis in acuto morbo effectus memoravit. Alibi etiam adversos eos differt, qui valida purgatione acutos morbos principio exterminare student: vix enim aliquid ejus consilio ea in re proficiunt, quod quæ sana supersunt, corrumpant, neque corrupta et vitiosa corpore detrudant, morbi causa²¹ adhuc acerbiorē. Purgationes propterea, turgescēte tantummodo materie, quod rarum esse censuit sub morbi initio²², jubet, tametsi alio in loco, si quando in Acutis movendum sit, initio morbi id tutissime fieri moneat²³: cujusmodi textus

²⁰ *Epid.* IV.

²¹ *De Rat. Vict.* in *Acutis*.

²² *Aph.* XXII. *sect.* i.

²³ *Aph.* XXIV. *sect.* i. et xxix. *sect.* ii.

plurimorum Medicorum judicio inter se contradicentes, componere Galenus adlaboraverat et facile composuit, quod raro materies in principio turgeat, raraque exinde fit sub acutorum morborum principiis purgationis necessitas. Juxta quæ vix ac ne vix quidem eorum rationem probavisset, qui, emetico a morbi initio administrato, omnem acutarum febrium curationem inchoant, prosequuntur, et finiunt, tritissima inter nonnullas, quas vidi gentes, medendi semita.

13. Vix igitur mirum, si cum ille purgationis nomine validum ubique medicamenti genus intelligeret, eas solstitialibus æstatis diebus cavendas esse dixit, neque etiam purgari infantes, utero gerentes, et senes voluit. Videant igitur, si qui putant veterum medicinam omnem, solo tenui victu et aqua constituisse, ne in multa activissimorum remediorum frequentia, quorum apud antiquos usus invaluerat, quam nuperis apposuerunt, in veteres plane Medicos retorqueri criminatio queat: “Veterum enim purgantia magnam vim exerebant, et corpus mirifice turbabant: quare olim in morbis exhibitum purgans sæpe crifim pervertebat, quod hodie minus verendum est purgantibus minorativis, quibus apud recentiores increvit Medicina”²⁴.

14. Cæterum non omnia Antiquorum medicamenta ejus generis sunt: exemplo sunt, quæ de

²⁴ Gorter *Comm. in Aph. Hipp.*

eorum *Syrmaismo* five juxta alios *Syrmesmo* prostant²⁵. Moderatæ siquidem alvi vacuationes et vomitus fiebant, seu raphani succo cum marina aqua commixto²⁶, seu ex simplici falis et aquæ potione, quod testatur Hefichius, seu ex edulio quodam, quod adipe, et melle constabat, cujusmodi certaminis cujusdam præmium Lacedæmones olim constituerant²⁷: antiquissima profecto remedii laude, apud Ægyptios imprimis, quibus in more erat singulis mensibus per triduum *Syrmæa* purgari, testante Herodoto in²⁸ Euterpe.

²⁵ Conf. *Lib. de Art.*

²⁶ Erot. *Onom.* voc. *απο συρμαισμο:*

²⁷ Foef. *Oecon. Hipp.*

²⁸ Conf. Lang. *Epist. Med. de Ægypt. Syrmaismo.*

DE
VITALIBUS PERIODIS
ÆGROT. ET SAN.

SEU
Elem. Dynamicæ Animalis.

LIB. I. PARS II.

LIBRI I. PARS II.

DE PERIODORUM VITALIUM IN
MORBIS SUCCESSIONE, CONSENSU
MUTUO ET CONSTANTIA,

C A P U T I.

*De supputandis Morbi Diebus, et Morboſi Diei
Duratione.*

1. **D**UO maxime in morborum periodis di-
numerandis difficultatis aliquid in ſe
habent: pertinentque ad integram dierum in
morbis enumerationem, adque diem, quem pro-
prie *morbosum* aut *medicinalem* Medici vocant. De
utriſque ſingillatim eloquar.

2. Probe quidem cavendum eſt, ne quæ con-
ſulte interciderunt, inficetas Artis aſperitates
rurſus ſermone noſtro exſuſcitare videamur. Plu-
rima namque perpetua obſcuritate uſque perfun-
duntur, nec certas Artis regulas interponi ſiunt.
Quod Medicorum eſt, dare conabimur.

3. Sæpe

3. Sæpe equidem ægritudo, tacite illahens, ante manifestam febrem erumpit, et priusquam decumbant, morbo ægrotantes consternantur. Eorum etiam non minima pars Propheta plusquam Medico eget, si quando de morborum principiis apud eos Medicum conjectari oporteat. Eiusmodi sunt infantes, pueri, iique quibus non constat mens, hebetes, tardi, soporosi, apoplectici: quos circa sæpe Medicorum interest, si non accurate morbi diem, periodum tamen, et stadium, quod tum percurrit, cognoscere. Puerperarum similiter incerta sunt morbi tempora: si namque elapsis aliquot a Partu diebus ægrotent, disputant Medici an a Partus die, vel ab accessione morbi dies numerent: neque incelebris hinc inde stat Medicorum cohors.

4. Plurimi cum Aetio, a decubitu morborum dies numerant: at eos quidem falli necesse est cum in strenuos quosdam inciderint, de quibus difficile est dictu, an plus mortem metuant, in summa eorum erga morbos despicientia, quam vitam contemnant: hi etenim non ante decumbunt, quam iis ad extrema ventum sit. Neque firmior eorum ratio est, qui a spontanearum lassitudinum primordiis, morbi initia ducunt; hæ namque quam longissime acutos morbos præire solent, earumque universim inordinata ratio est. Accessiones itaque potius in universum intueri præstat, quod Celsus dixerat, ab iisque morbi dies enumerare: ad eas namque potissimum Hippocraticæ prognoses pleræque respiciunt. Quamquam
enim

enim ad pulsuum mutationes non omnem converterit Hippocrates industriam, in aliisque præter pulsuum, signis judiciorum præfagia locaverit, ingruentium tamen symptomatum feritatem, quæ auctam febris vehementiam monstrant, is diligentissime contulit, et hac potissimum via de morborum conversionibus et exitu ante dixisse videtur.

5. Cæterum decumbente jamque ægro, ordinatæ tum quidem maxime paroxysmorum accessiones fiunt, majorque in morbo universim regularitas, jamque tum incurrit. Sive etenim decubitum ipsum, jacendique modum intueamur, seu loci perpetuitatem, cæterarumque, quæ ad ægrum pertinent, rerum ordinatissimam assiduitatem, tum maxime liber morbi impetus est, contra quam, dum nullis adhuc se legibus ægrotans obligavit, Vitæque vires impedit, et interturbato ordine prodeunt: quare nec admodum manifestæ accessiones ingruunt, cunctaque confusim procedunt, ut quasi sine typo morbus esse videatur.

6. Jam vero si quando accessionum tempora inordinate moveantur, aut etiam non fuerint manifesta, neque sibi met ægrotantes constent; tum quidem Medico videndum est, an quidquam ex popularis morbi tum grassantis genio, sive ex proprio morbi, quo laborant, caractere, is in re dubia proficere possit. Sæpe namque in vulgaribus morbis, statis constantissime diebus morbo-
rum

rum conversiones eveniunt: quare ex ejusmodi apparentiis facile aliquando subduci dierum, et periodorum ratio poterit. Rursus etiam respiciendum est Medico, an confestim morbus consistendi vigorem habeat, quod ex ejus incremento manifestum fiet; itemque, num maturius aut diutius accessiones ingruant, et quæ maxime earum commissiones intersint; quod Hippocrates in Epidemicis dixerat.

7. Similiter in contagioso morbo, ab insito contagio sæpe ducendum morbi principium, sæpe etiam non: neque enim tuto aliquid determinari potest in summa contagiorum varietate, quam contagii natura, ægrotantis temperamentum, anni tempus, et aeris constitutio incredibilem fere constituunt: sæpissime tamen, susceptus contagio morbus, criticos circuitus proxime sequitur, in eorumque terminum aut initium adæquate cadit: quod alibi dicendum a nobis est.

8. Puerperarum vero morbos quod attinet, diligenter curandum est, si quidem partus juxta Naturam inciderit vel non. Cum enim partus proprie in se ipso crisis sit, ex qua novem mensium labores ex integro finiuntur, ei neutiquam subsequentes morbos admiscere præstat, si quando omnia in partu juxta Naturam processerunt. Verumtamen meminisse oportet utero gerentem mulierem novum quasi, et præter consuetudinem, vitæ genus degere; quare, cum fœtum enixa est, in primumque sensim recidit vitæ
tenorem,

tenorem, proprii nonnulli puerperarum affectus incurrunt, non a lacte, quod plurimi scribunt, perpetuo saltem pendentes, qui pristini status renovationem pone sequuntur. Quod si non omnia in partu, et quam proximis partui diebus, ordinate acciderint, dies morbi a partu ducere necesse est. Revera in Muliere, quæ juxta frigidam in Thaso decumbebat, cum non rite purgationes procederent, a partu morbi dies Hippocrates numeravit, tametsi tertia dumtaxat die eam febris acuta, cum horrore, corripuisset. Quod, si puerperas longe a partu ægrotare contigerit, a novi morbi inditiis initium rursus Hippocrates sumpsit; partum tamen antea, aut abortum si interfuit, diserte nominavit. Puerperarum similiter morbi plerique sæpissime in criticorum notabiliorem diem aliquam cadunt, Tertiam, Quartam, Septimam, Decimam quartam, Vigestimam, &c.

9. Quantum porro ad dierum in morbis intervalla pertinet, ad accessiones item respexerunt plurimi; dierum solarium rationem iniverunt alii, morborum dies viginti et quattuor horis circumscribentes; *medicinalem* alii rursus proprium quemdam diem constituerunt. Qua quidem in re antiquissimum Hippocratis dictum exstat, morbi nimirum dies integris exacte diebus neutiquam numerari posse, quasi perpetuum quid his desit, quod eos cum solaribus diebus conferre prohibeat. Quam ob causam medicinalem diem viginti
tribus

tribus circiter horis constantem interponunt alii¹, quorum profecto laudanda industria est: est tamen ab intuta unversim regula cavendum.

10. Ea quidem perennis constat vitalium motuum in vita successio, ut eorum plurimi ex perpetua consuetudine in stas incidunt diei horas, seque invicem excipiant, quod alibi exemplis factis et ratione demonstrabimus. His propterea constanti quadam periodo intercurrentibus, regularis quaedam in usitatos motus Vitæ concursio sumi persæpe potest, quæ non intermissio actionum circuitu usque procedat. Rursus etiam pleraque ex insignioribus, quæ die, nocteque eveniunt in animali phænomena, non minum regendæ Vitæ conferunt, ut propterea diurna quaedam motuum revolutio, quæ integro naturali die constet, jure in ea adstrui posse videatur. Cujusmodi præter quam plura in sanitate præclara existunt exempla, plurima etiam ex febrium historia, nuper diligentissime Ill. Cullen excitavit.

11. Intermittentium profecto febrium periodi naturalem diem magnam partem sequuntur, earumque pleræque viginti et quattuor horarum intervallo labente, integre circuitus expediunt suos. Difficilior plane est continuarum febrium ratio, quarum accessiones inordinate moventur, et in quibus remissionum tempora liberalia modo sunt, modo vero vix ulla. Sæpe enim illibera-

¹ Conf. Chesneau *Trait. des Fievr.*

liore remissionis intervallo, morbo ad acmen vergente, accessiones ante integræ diei complementum renovantur, ut postremo accessionum numerus dierum numerum non amplius cœquet. In his igitur rursus ad accessiones respicere tutius est, juxtaque eas febrium circuitus supputare.

12. Quamquam hac iterum in re cavendum est ne accessionum numerus nos fallat: fit enim ut plures uno eodemque die febrium insultus moveantur, perque omnia incrementi et status tempora sensim excurrant: unde vera profus accessionum tempora confunduntur. Casus extat in Hemitritæo Celsi: aliique, qui in hunc censum veniunt, exercitatissimis Clinicis morbi allegantur. Et eorum quidem alii, quantum observando profui, a morbo sunt, alii non item, pendentque a non naturalibus rebus, tum vero maxime ab incurrentibus aeris et tempestatis vicissitudinibus: quam ob causam in variantibus veris, autumnique diebus eas morborum irregularitates maxime videmus, exque subita insurgente procella, subito etiam quasi breviores incurrentis febris paroxysmi fiunt, iique confestim remittunt, quo primum soluto imbre cœlum pacatur: quod eorum imprimis est, qui imbecilla præ reliquis corpora habent. Propterea expeditissimos morborum circuitus², et crises maxime fideles, sudo exstante cœlo atque sereno fieri, verosimiliter Hoffman-

² *Med. Rat. Sift. Vol. I.*

nus dixit: quod etenim medicamenta nequeunt, subito variata cœli temperies sæpe in morbis efficit, mirum in modum immutato universæ vitæ consensu.

13. Quamobrem caveant, qui plurima in morbis præfagia ex pulsibus sibi sumunt, ne subitæ hæ pulsuum mutationes eos sæpe fallant, quod nobis de Solani pulsibus, experimenta facturis, aliquando accidit, nescio an plane propter incuriam nostram, an propter summam ejusmodi signorum fallaciam. Neque enim aliquid exinde percepimus, cumque ex intermittente, et dicroto pulsu, ut nobis videbatur, alvi evacuationem, aut hæmorrhagias tacite expectaremus, nil quidquam horum plane contigit, sed contra mutato cœlo omnia in pulsibus signa evanuerunt:

14. At in his quidem iteratis intra diem febrium insultibus considerare præstat ex Celsi monito, pares ne sint per omnia, quod vix fieri potest, an impares, nempe quænam sit propria a morbo accessio, primumque in servando morbi ordine locum teneat. Fit tamen aliquando ut duplex quasi natura sua sit morbus, nempe quod duplici regulatim intertexto morbo constet; cujusmodi nonnullorum Semitertiana est: de quibus denuo dicam.

C A P. II.

De Universalibus cujusque Morbi Periodis, earumque inter se Consensu.

1. **M**ORBORUM tempora alia ad integram ægritudinis periodum pertinent, alia vero ad singulares paroxysmorum accessiones, quibus integer morbus constat, tamquam totum sua parte. Utraque in hunc locum cadunt.

2. Et primum quidem quod integri morbi tempora attinet, plerisque de Re Medica scriptoribus quattuor, aliis quinque, nonnullis dumtaxat tria censentur. Illi quidem principium, incrementum, vigorem seu statum, et finem, quibus quattuor accurate periodi constant, considerant: inter vigorem et finem, medium quemdam remissionis terminum posuerunt alii: Rursus principio et fine aliis inconsiderato, quod indivisibile ferme obtingant temporis intervallo, restant incrementum, status, quem etiam appellant *Apogeeum*, et remissio: quarum ultimam unice ad morbos qui in salutem, desinunt pertinere, neque etiam ad eos respicere, qui subita et absolutissima crisi finiuntur, studiosiores hac in re animadvertunt.

3. Præterea, qua ratione dicta hæc tempora sese excipiant, videndum est. Galenus morbos perpetuo crescere censuit, quousque *perfectæ coctionis* signa apparerent, quibus incipientibus morbum

in vigore esse, perque illud maxime tempus converti dixit. Oportet autem intueri, qua celeritate dicta morborum tempora moveantur: cito enim crescente morbo, cito pariter ad acmen pervenit, et consimili celeritate in remissionem declinat.

4. Omnes siquidem morborum periodi uno inter se consensu incedunt, pariterque se habent ac cæteræ in morbis et sanitate circuituum conversiones, de quibus ante et post dicemus: nempe quod in valetudine pariter atque in invaletudine, omnia ex earundem virium summa similiter absolvuntur, earumque actio non intermissa uspiam uniformitate, accelerata modo, seu contrario modo retardata, paribus constanter temporibus pergit.

5. Neque diversa sunt, quæ singulos paroxysmorum circuitus respiciunt, nisi quod accessionum momenta sensibilia sint, auctis perpetuo a primo accessionis insultu, febris symptomatibus. Illis siquidem similiter interdistingta tempora tria competunt, quæ *exborrescentiæ*, *ebullitionis*, et *despumationis* propria quadam appellatione Sydenhamius nominaverat, felici certe vocabulo, sed neotericorum ingenio vix accommodato. Perstante igitur *exborrescentiæ* intervallo incomposita vasorum omnium actio subsequitur, manente tamen in ipsis insita quadam in consuetos motus tendentia, quam proprie medicatrices Naturæ vires, vitalem inertiam, repræsentare pono. Novum vero illud actionis Principium, unde omne per *exborrescen-*

vescentiam percelli corpus videtur, sæpe extrinsecus advenit, sæpe etiam non; estque internorum motuum, externorumque, propius turbamentum, et inordinata partitio, ut alicunde debilitati, in alteram vehementius exerantur partem. Fit itaque utrimque, ut sublato vitalium actionum et circumstantium imprimis fluidorum æquilibrio, vasorum extrema spasmodum, et strictiones, quas proprie nominaverunt multi, patiantur, neque ullum amplius permeanti fluido locum dent: dum insolita jamque velocitate per insigniores vasorum truncos sanguis circum it; nempe quod virium tantundem ei superadditum est, quantum est humoribus ademptum ad vasorum extrema fluentibus. At vero cum primum late in omnia animalis machinæ puncta additum illud novi motus Elementum, sive debite contemperata virium distributio, quorum alterutrum in febris initio posuimus, diffusibili quodam stimulo subiit, febris jamque in statu est, subestque tempus, sic dictum *ebullitionis*. Quæ quidem duo febrium tempora, primum videlicet, et secundum istud, ægrotantium res in angusto ponunt, ut si quibus moriendum est, his maxime temporibus intereant. Postremum *despumationis* periodo subeunte, rursusque prævalente pristina et maxime sanitati consentanea virium, motuumque consuetudine, denuo ægrotantium res in tuto locatur.

6. Ecur vero vasorum extrema tardius, quam eorum trunci aucto alicubi ejusmodi motus Ele-

mento percellantur, neque expedite dicere possumus, vixque hujus loci est quærere. Profecto cum eorum massa, si quidem cum eorum luminibus conferatur, major sit, simul quoque sumptas laterum in iis actiones validiores esse verosimile est, eamque ob causam ægrius illius, quem habent statum, immutationem pati, plusque novis motuum seriebus, quam quæ majora sunt vasa, obsistere. Propterea plus etiam in morbis universim læduntur, fitque frequentissima in his purulentia sedes. Huc facit observatio diuturnorum morborum, in quibus postrema inter omnes vitalium organorum actiones, cutis actio restituitur.

7. Sciendum est etiam summam inter modo dicta febrium tempora conformitatem interesse. Quo enim *exborrescentia* tempus fortius, et vividius ingruit, celerius quoque cætera febris tempora decurrunt. Exemplum prostat in Quartanis, quarum accessiones misere adeo ægros excruciant, ut hi proximo mortis periculo mulctari videantur, eorumque fatales exitus ordiente febre Sydhenamius viderit. At certe inter Periodicarum paroxifimos facile hi omnium brevissimi censendi sunt, ut decem aliquando aut octo imo horas etiam vix sex, singuli in integro paroxifimi circuitu infumant.

8. Contra vero Tertianæ, quarum simul sumptus accessionum numerus per omne morbi tempus, iis minor esse solet, quibus integer Quartanarum circuitus constat, longiores habent singulorum

rum paroxysmorum durationes, habentque universim accessiones minus vehementes.

9. Cum vero Quotidiana minorem universim, quam Quartana aut Tertianæ, morbi diuturnitatem portendat, ejus propterea insumpta in singulis paroxysmis tempora longiora sunt, parumque notabili accessionum typo prænuntiantur.

10. Febris præterea, et apirexiæ intervalla, propria quæ semel acquisiverunt tempora, regulatim servant, eaque integris aliquando diebus constant. Quam etiam regularitatem non raro intermittentes febres servant, si quando novus cum illis admisceatur morbus, nullusque amplius liberali remissioni sit locus. Statis namque horis, quibus Quartana vel Tertianæ ingruere solebant, earum accessiones non intermissio ordine redeunt, nil quidquam a nova, quam conjunctam habent, ægritudine immutatæ, quod exempli genus Swietenius dedit. Sic, quam in adolescente vidi, methastatica peripneumonia, cujus incrementi ratio pone tertianæ febris accessiones, et accessionum horas sequebatur, cum namque ab initio tertiana febris corripuerat, quinta die, hora consueta accessionis tertianæ febris labente, necem portendit.

11. Plerumque tamen quando intermittens febris vertitur in pejus, regulari quadam progressionem fit ejusmodi transitus; quod nuper diligentissime a Cullenio adnotatum est. Nempe quod

Quartanæ aut Tertianæ in Quotidianas quidem abeunt, remittentes tamen, ex hisque periodica quadam progressionem in Continuas transeunt: quod non ante fit, quam diuturniores, sensimque protractiores facti sint februm insultus.

12. Ex quibus duo universim colligimus, quæ si non ad universos morbos, ad plurimos saltem porriguntur.

A. Violentiores februm accessus, cæteris paribus, longioribus absolvi integri morbi periodis, ita tamen, ut accessiones singulæ, quibus tota morbi periodus constat, separatim sumptæ, cæteris paribus, breviores sint.

B. Breviores vero ejusmodi periodos, quibus protractior totus morbi circuitus evadit, longiore distare temporis, et remissionis intervallo, et e contra; ita ut proximior paroxysmorum reditus, in protractiore eorum duratione omnis esse videatur.

13. Juxta quam regulam Celsus similiter dixisse videtur graviorem accessionem, leviolem postea noctem inferre, et e contra¹. Ex quibus tertia similiter in februm circuitibus proportionis ratio sequitur, quod nimirum major febris violentia tuiorem remissionem significet. Quamobrem antiquitus jamque in more fuisse scimus, ut in febribus, quarum liberalis nulla remissio fieret, morbo morbus ex arte adderetur, ut magis magisque exagitato corpore, congrua tandem re-

¹ *Lib. III, cap. v.*

missio subsequeretur: Propter quam, ut apposite Celsus appellat, mutandi morbi rationem, fere novi motus accessio morbo fit, ex eoque cum plus febris intendatur, exortus sub ea major calor, simul priora mala tollit, et spem remissionis in eaque curationis ostendit: quod ingeniose Celsus in his monstravit, nempe quod ubi curationem id, quod est, non recipit, potest recipere quod futurum est.

14. Magnam profecto his, quæ scripsimus, veri similitudinem tribuit Podagræ historia. Prima siquidem morbi accessio cæterarum asperrima est, et in quattuor, vel septem, raro quattuordecim diebus, desinit: quod eorum est, qui vegetis adhuc valent annis. Contra cum in senio primum invadit, diuturniorem accessionem habet, ejusve propterea vicinior reditus instat, qui seris tantum post annis eos iterum apprehendit, quorum supra meminimus. Quæ vero subinde accessiones in utrisque frequentiores eveniunt, ad longius similiter tempus perdurant, plusque sensim earum singulæ in protractiora temporis intervalla porriguntur, et fere frequenti reditu earum asperitas frangitur². Iis etiam, qui exordiente

² Asthmatis similiter paroxifimos, quorum protractiora essent intervalla, vigesies per æstatem incurrentes, sedecies vero in hieme, quo persistente illorum tempora consimiliter contractiora essent, citat Floyerus, observator cum paucis comparandus. *Treatise of the Asthma*. Pariter et in asthmaticæ mulieris, quam is profert, historia, cum sub primitiva morbi invasione insultuum tempora brevissima essent, spatium

diente primum morbo, adhuc senio procul, asperius tractantur, longius similiter instat ægritudinis simul omnis sumptæ in vita intervallum: illius tamen subsequentes accessiones primæ diffinitionibus inter se temporibus fiunt: de qua iterum re inferius.

15. Quidquid igitur de alterno incrementi in febribus die, deque morborum in imparibus diebus progressionem ab Hippocrate traditum accepimus, ad tertianas ejusmodi Vitæ motiones, quarum multa etiam in sanitate exempla alibi citabimus, referendum est: incrementa siquidem alternorum dierum in morbis proxime cum tertianæ febris, quæ suapte natura, frequentissimus morbus est, periodicis, et incrementi modo consentiunt.

16. Sed et quartana Periodus cum multarum sit febrium, prævalet etiam aliquando in continuis morbis, quos propterea oportet paribus

videlicet 36 horarum circumscripta, distita inter se reversionum intervalla fuisse scribit, ut quater tantum in anno redirent. Cujusmodi in Asthmate periodi cum exposita febrium regula universim consentiunt: nisi quod longiora per ætatem insultuum intervalla, asperiores, et violentiores accessionem simul haberent, quorum aliena est ab his, quæ diximus ratio. At certe extant etiam propriæ aliæ morborum progressionem, quæ acutissimos et breves insultus habent, summa nihilominus commissorum inter se paroxysmorum vicinitate intercedente. Sic cuidam, de quo etiam Floyerus, cum ille ab intermittente sanatus fuisset, quattuordecim post elapsis diebus, febris rediit, quæ horribilo cum algore et asthmatis insultu conjuncta, eum postea bis in die jugiter corripuit.

diebus

diebus exacerbari. Quarta etiam dies quod media in septennario sit, propterea morbosæ conversionis, quæ eidem septennario competit, tutissimo plerumque est inditio. Septima vero cum utrisque Tertianæ et Quartanæ periodis facit, eamque ob causam nullis non in morbis observabilem sese præbet, sive in paribus, sive in imparibus crescant.

17. Ergo huc redit vexata fatis omnis de paribus et imparibus diebus quæstio, quod nempe continuæ acutæ febres, tertianæ modo, modo et quartanæ incrementa fumerent, earumque, fatis constanter progressionem servata, acutorum morborum periodos absolverent; omnino namque Tertianæ tum et Quartanæ, primarii quidem et ordinatissimi, Vitæ motus, et quasi cæterorum morborum elementa considerari merentur, ad quas cæteræ quæcumque febres in earum decursu referantur.

18. Cujusmodi cum multa passim exempla ostendere facile sit, idoneo fatis argumento est Puerperarum febris, quæ tertio, aut quarto ab enixo fœtu die magna certe constantia ingruere solet: nempe quod stata quædam motuum Vitæ successio constet, quorum integræ periodus, tres quatuorve dies exoptulet. Puto namque eum difficilius similium phænomenorum rationem daturum, qui inconsiderata ejusmodi, quam Vitæ consentaneam esse ponimus, vitalium motuum successione, lactis coctionem, genitamque exinde
acri-

acrimoniam, utramque simpliciter, tamquam præcipuam ingruentis statim a partu die febris causam sibi sumeret.

19. Rite quidem Sydenhamius *tertianosæ* et *quartanosæ* materiei statas quasdam in Natura leges asseruit, quas tamen se frustra, cur fierent, quæsiturum esse aiebat: eas tamen ejusmodi esse arbitratur, ut methodo quadam certa atque ordine Natura in iis progredieretur, atque in reliquis vitæ periodis. Uno verbo, ut earum februm propria utrimque materies non minus statim Naturæ legibus obsecundaret, ab iisque regeatur, *quam cætera alia corpora qualiacumque*³.

20. Juxta quæ illud Hippocratis intelligi oportere judico, quod febres nimirum non judicatorio die, sive ut alibi hunc Hippocratis locum exposuimus *non fecundo*, recedentes, recidivæ metum inferant. Fit enim aliquando, ut inita primum in morbo, Tertianæ aut Quartanæ consuetudo inopinato mutetur, manente tamen tacita quadam, et repressa potius quam sublata in eosdem motus Vitæ tendentia. Quam ob causam eadem denuo motiones exeruntur, quo semel, quæ eas quasi compresserat, vis contraria tollitur, manetque adhuc pristina motuum successio, quorum finis statim quibusdam periodis alligatur. Ejusmodi exemplo sunt crebri Terti-

³ *Febr. Interim. Ann. 1661, &c.*

anarum et Quartanarum reditus, postquam novus morbus, qui ab earum indole alienus iis sese immiscuerat, sanatus est.

21. Est et quotidiana febris primitivum quodam morbi genus, habetque universim singula paroxysmorum tempora protractiora, et insultuum principia, quod diximus, fere quam Tertianæ, aut Quartanæ leviora. In ipsa verosimiliter fundatur id morbi genus quod *acmaesticum* seu *omotonium* Medici appellaverunt, in quo semper idem ad usque morbi solutionem febris vigor adeste dicitur. Ejusmodi Ardens sic dicta febris esse creditur, quam propterea Continentem vocant, quod unica profus, plurium licet dierum periodo continueatur: item et *Lenta Febris* Celsi ⁴, quæ sine ulla remissione corpus tenet, ac neque cibo, neque ulli remedio locum dat. Ergo, in hac febre, ea aliquando morbi vis premit, ut remissionum intervalla brevissima sint, ipsaque etiam remissio admodum exigua, unde sine ulla remissione putatur: neque enim, quod verum fatear, morbum adhuc ullum inveni in quo vespertina exacerbatio, et matutina remissio, vel contra, aut meridiei, vel mediæ noctis tempora distincto febris gradu interlabentia non obtinerent: neque inter nuperiores, qui de febribus accurate scripserunt, eas exercitatissimus in Praxi Cullenius, ejusmodi vidit unquam, quarum continua hæc vigoris

⁴ *De Med. Lib. III. cap. ix.*

omotonia effæt: quare eas febres quotidianæ continuæ periodis constare verosimilius est, ita tamen inter se copulatis, ut nullibi intermissa earum continuitas perstet. Quæ de febrium commissione inter se, successione, et periodis universim dicta satis sint: ea namque, quæ ad consimilium periodorum causas, saltem vero propiores, pertinent, in secundum librum rejecimus.

C A P. III.

De Stasis, et propriis quorumcumque Morborum, qui cum Morbifico, sic dicto, Principio, junguntur, Periodis, et perpetua in his Hippocraticorum Circuituum Veritate.

1. **T**AMETSI, quæ superiori capite diximus, cum cunctos universim morbos complectantur, satis quoque flatas periodorum in morbis omnibus successiones adferere videantur, præstat tamen iterum argumentum partite profèqui: tum quod diurnos proprie morbos ab ea periodorum lege, Medicorum multi eximant, tum quod etiam criticos dierum circuitus, et iudicia in iis morbis fere recusant, quos *sine materia* appellant.

2. Censuit etiam Sthalius nullas internorum viscerum *undique conclusorum*¹ inflammationes cri-

¹ Disput. de Acrif. in Febr.

fibus proprie terminari, tametsi non propterea eo iudice, criticorum circuituum ratio in ejus census morbis prætermittenda esset.

3. Quorum nonnulla, ab assumpto dicendi instituto discedunt, cum non proprium et materiale criseos subjectum nostra hæc respiciant, sed vitalium motuum in morbis progressionem et circuitum. Tanta nihilominus utrorumque argumentorum consensio intercedit, ut alterius sermonem, unius ratio exoptulet; quamobrem aliqua similiter in alterum præfari vix gravabimur, alibi plura de Principio proprie morbum et sanitatem faciente exposituri.

4. Qui crîsem esse putant morbifici principii a corpore subtractionem, illudque proprium criseos subjectum faciunt, his ante alios tria accurate tempora in morbis distinguuntur, *Cruditatis* nimirum, *Cœtionis*, et *Evacuationis*. Principium namque morbificum, tametsi minus accurate definiant, materiem tamen esse aiunt a naturali Vitæ temperie recedentem, quæ in corpus vivens intrusa varias hinc inde motuum turbas concitat: quorum a naturali ordine aberrantium actionum interventu, morbus procreatur: cujus item in pristinam sanitatem terminus, in *crudæ* ejusmodi, quam sic nominant, materiei, *cœtione*, et *vacuatione* consistit. His ferme constant *humoralis*, quem in modum aliqui scribunt, Pathologiæ fundamenta.

5. Contra

5. Contra sic dicti *Solidistæ* ad humorum cruditates, et acrimonias vix quidquam respicientes debilitatum, et immutatum vitalis fibræ tonum universim in morbis considerant: tumque sanitatem redire putant, cum rursus in pristinum redit solidorum vita, singularumque partium actio propria: juxta quos humorum vacuationes, quæ sub morbi termino eveniunt, sunt sæpe vitalium motuum in pristinum redeuntium, signa potius effectusque necessarii, quam propria morbificæ materiei eliminatio.

6. Utrosque similiter verum vidisse arbitror: neque enim quod in alterutram ex expositis modo sententiis, lubenter magis deflexerim, in alteram injurius ero: quod alienarum rerum impatientissimi nuperiores quidam injuste fecerunt. Quantum enim, qui earum primam complexi sunt, de morbosa maxime eliminanda materie solliciti, continuas purgationes in morbis instituerint, laxantibusque medicinis amplissimum locum dederint, si quid in isto erraverunt, in Medicum, plusquam Medici opinionem culpa recidit. Omnata sane utrimque Medicorum, quibus consultior mens fuit, praxis ab omni ferme antiquitate stetit: pariterque cum ad decumbentem ægrotum utrimque ventum est, vox Naturæ intellecta: inscientium vero turba pariter utrimque per funera et strages periculosissima ubique cœpit Artis experimenta.

7. Est

7. Est sane in morbis aliquot materies morbifica admodum manifesta: exemplo sunt qui a contagio morbi nascuntur: cujusmodi contagiorum duo quidem univèrsim sunt genera: materiale unum, subque oculos cadens: exemplum est in variolis, cæterorumque exanthematicorum morborum infectionibus: invisibile alterum spiritale, principium septicum, putridum, Vitæ inimicum, quod non uno infectionis modo sanum corpus contaminat: hujus generis sunt nervosæ, et gastricæ sic dictæ febres: item magna intermittentium cohors, multa saltem ex parte: morbi item epidemici, tametsi non omnes: latius saltem, quam veritas patitur, principium in aere Epidemicum sæpe quæritur. Tandem materialis alia morborum causa in stomacho, primisque viis delitescit: acria ingesta, corrosiva, narcotica, et consimilia, quæ intolerabilem animali vitæ principiorum mixtionem in se habent: item immodica cibi et potus assumptio. Illorum magna pars, materiali causa, quæ morbum fecerat, sublata, in salutem confestim terminatur.

8. Vix tamen prætereundum est eam esse ple-
 rorumque ex his, quas citavimus, materialibus
 morborum causis naturam, ut noxia eorum po-
 testas vix propter necessitatem, quod dicitur, in
 se lædat, sitque, magnam saltem partem, *relati-
 va*. Neque enim eos, quos variolæ jamque cor-
 ripuerunt, denuo morbus invadere solet, conta-
 gio licet immediate applicato: nec putrefactiva
 a tellure, et aere principia pariter omnibus nocent:

cent: neque item, qui acribus et narcoticis ad-fuetus est, a magna licet assumpta consimilium principiorum quantitate facile læditur. Item epulones et bibones rarius aliquam ab ingluvie noxam patiuntur.

9. Certe quæ natura sua juvare videntur, alias nocent, et e contra; ut nihil proprie *morbificum*, nil noxium natura sua, dicere præstet. Omnis ergo a quocumque demum principio proficiscatur morbi causa, eam ad ejus cum Vita consensum referre necesse est: Vita autem omnis universim in motu est: motus autem causa, seu potius propagationis instrumentum, est quidquid in corpore animali congregatur, sive solidum sive fluidum, sive sub sensus cadat, sive non. Externa igitur quæcumque, universim nocent aut profunt *relative* tantum: nempe externorum corporum vis ubique cum interna Vitæ contemperatur, alterutra sæpe prævalente.

10. Contra: ea est aliquando morborum natura, qui cum a stimulo unice proficiscantur, neque *morbificam*, neque propterea vacuandam materiem ullam in se habent: inter quos multi sunt, nervorum sic dicti, non tamen omnes. Ejusmodi fuerat sævus ille infantis morbus, cujus ex Boerhaavio meminit ³ A. de Haen: is etenim acuta febre et convulsionibus laborans, arte

³ *Path. &c. Ætiol.* p. 744.

nulla levare poterat : donec Boerhaavius infantem totum coram se denudari jubens, quo externa omnia illius probe perlustraret, aciculam corpori infixam deprehenderet, quæ sola tanti fuerat mali causa : cujusmodi consimilibus exemplis late referta est medica historia omnis. Neque cum materiali proprio *morbifico* principio ii conjungi solent morbi, qui ab invalente consuetudine, et eximia voluntatis, et imitationis potestate proficiscuntur.

11. Annon igitur constat aliquando morbus solo Fluidorum vitio, aut unica Solidi læsione ? Principio quidem primum in morbis incitamentum fit aliquando ab eorum alterutro separatim : sed jamque sub ipso exorientis ægritudinis limine, Solidum cum Fluido, et vicissim, conjurant, alteriusque ab altero ope impetrata, Fluidorum vitium Solidorum actionem invertit, et lædit, Solidorumque labefactata vis Fluida similiter corrumpit.

12. Proprie igitur nullus sine materia morbus est ; namque perpetuo in non sanitati consentanea Solidorum actione, numquam etiam humores sanorum similes erunt. Ejusmodi tamen, quam propter suam in corpore mobilitatem, *morbificam* materiem recepto nomine dicimus, sive sit prima per se morbi causa, seu consentiens effectus, neque similiter semper in morbi decursu immutatur, neque eodem semper modo, vertente criseos periodo, expellitur.

13. Chronici et periculosi morbi, minimo alicubi excitato abscessu, aliquando sanantur. Dolente testiculo, sanatæ repente Intermittentes, nec amplius redierunt: Epilepticorum nonnulli, simili modo pariter sanati: a fluentibus muliebribus sæpe magni fœminarum morbi, quasi subito ablati: stillantes parcissime hemorrhoides, redeunte post intermissam consuetudinem, pristino quodam motuum ordine, jamque desperatum ægotantem aliquando sanaverunt: quorum exemplorum auctoritas ab Hippocrate in ætatem usque nostram perpetua factorum successione constitit. Nec profecto in his et consimilibus morborum sanationibus, quarum uberior tractatio a nobis in secundo Libro facienda est, quod criticum proprie effluxit, morbo fuit, et lædenti, uti dicitur, causæ proportionale.

14. Alias etiam corrupta universim humorum crassi, aut saltem vitiata, morbique materie late per totum corpus manante, nulla prorsus invalitudo suboritur; sed connutritus in senectutem usque, incolumi vita morbus fertur, cui propterea neque judicatoriæ periodi ullæ competunt, neque ulla similiter crisis. Ætatem nihilominus conversiones, cum vitæ modum, et ex integro temperamentum aliquando immutent, sæpe diuturnas ejusmodi fluidorum labes, morbi causas sine morbo, corrigunt, et penitus etiam auferunt.

15. Post

15. Post quæ, Morbum universim definire lubet “ Motuum, quibus Vita constat, mutationem ab incitante alicubi causa præter consuetudinem, neque æquabiliter per totum corpus agente, nec servata eadem actionum et reactionum in omni corporis puncto, proportione, et summa.”

16. Quare e converso Sanitas erit “ Ordinate succedens et unicuique temperamento proprie accommodata motuum series, et reactionum ab omni corporis puncto proportio, et summa.”

17. Erunt igitur circuitus, et periodi judicatoriæ in morbis, quasi “ Novæ quædam motuum series inter sanitatem, et morbum intermediæ, et duplici quidem actionis principio constantes: quorum unum a manente adhuc alicubi in corpore ad pristinos sanitatis motus, Tendentia, seu a Vitali Inertia fiet: Erit alterum in perpetuo morbificæ causæ, singulariter ali- quorsum in corpore manente Incitamento.”

18. Prout igitur una universim omnium morborum immediata causa est, una etiam sanationis est ratio, “ Restituta nempe pristina, aut equalis altera, in omni corporis puncto, et dato temperamento consentanea, motuum series, proportio, et summa.” Neque enim cædem perpetuo, post morbum, Vitæ consuetudines, et pristina actionum summa recuperatur. Sæpe a longo morbo aut in certam ætatem incidente,

novum vitæ genus degitur, totumque immutatur corpus: inde a variolis, morbum iterum in se recipiendi facultatem universum animal ammittit: nec proprie variolosum miasma ei morbificæ materiei loco amplius est: uberiora suppetunt ejusmodi exempla in ætatum Conversionibus.

19. Ergo a morbo ad salutem, cujuscumque demum census morbus fuerit, intercedit regularis quædam motuum series, quorum incitamento, et vi, aut ægrotantis Vita novam quandam motuum successionem, et proportionem in universum acquirat, aut pristinam inoffensa retineat, superato jamque adverfo morbi Principio.

20. Quam ob causam eadem chronicorum atque acutorum morborum ratio universim putanda est, item eadem in morbis qui *cum Materia*, atque in iis, qui fiunt *sine Materia*: Negavit hoc quidem quoad primam partem Galenus, Crisim in Acutis dumtaxat incidere judicans, in mitibus vero et diuturnis solam ægritudinis solutionem. Tametsi vero in diuturno et lente procedente morbo, perturbationum vehementia, minus quam in Acuto urgeat, judicia nihilominus, sive motuum conversiones statis dierum circuitibus alligatæ similiter utrinque præsto sunt; ita tamen, ut duplex illud actionis principium, quo criticas periodos constare diximus, quod minus in chronico morbo incitatum sit, tardius similiter omne incrementi stadium ad acmen usque percurrat, quod

quod ut primum contigit, jamque morbi conversio, et judicatoria dies instat.

21. Neque concedimus criticarum ejusmodi motionum impetum ita perpetuo morbi diuturnitate collabi, ut nulla in longis morbis proprie sit judicationis intensio. Exemplum prostat apud Hippocratem in Cleonactidis morbo: is etenim, postquam aliquot jamque diebus sine febre fuisset, rursus in Octuagesima subito febriit, sudavit multum, et perfecte judicatus est.

22. Verum enim diuturnæ ægritudines, quæ diffitis inter se paroxifmis constant, et in quibus paullo liberaliora intercedunt remissionum et apirexiæ intervalla, ita censendæ sunt, quasi contigua febrium accessione constarent, earumque dies juxta febrium numerum, earumque durationem, veluti in continua febre dinumerandi. Quam ob causam Tertianam septennis ea propter circuitibus circumscribi Galenus judicabat *, quod legitima Continua intra dies septem desineret; Quartanarumque circuitus menses iccirco sex, atque annum perdurare Sydhenamius censuit, quod materies morbum faciens, quæ cum integris dierum circuitibus ægritudo constat, intra quattuordecim dies judicari solet, jamque sexaginta, pluresque etiam aliquando brevissimas febres concitet, quarum simul tempora quattuordecim dierum summam efficiant, perindeque quartanas similiter atque continuas febres judicari.

* *In Aph. LIX. Lib. VI.*

23. Neque Sydhenamii animadversionem excludunt diuturniora aliquando Quartanarum tempora: si quidem is similiter grassantis morbi tenor sit, ut ultra Decimam quartam ejus anni febres pleræque porrigantur: quod insuper a pravo regimine fieri posse credibile est. Certe nonnullorum Annorum Quartanæ longissimæ natura sua sunt, veluti pestilentialis ea, quam Annis 1545 et 46 Hispaniam vastantem descripsit Pereira, ægrotantibus, magnam partem, decimo adventante mense, vel jamque vertente anno e vita migrantibus.

24. Quibus similia podagræ insultus ostendunt, quorum periodos supra etiam laudavimus. Sive enim paroxysmorum inter se commissiones, qui pene omnes ea invaletudine correptos pari ordine et incessu affligunt, singillatim spectentur, sive totus morbi per vitam decursus, tanta est undique in toto morbo consensio, ut omnes paroxysmorum per vitam invasiones unicum dumtaxat morbum absolvere videantur, cujus tamen tempora diffitis longe inter se accessionibus consentent. Quare et futura recidivarum tempora, earumque exitum, ordinate affligente morbo, neque alia ægritudine interturbato, sæpe prædixisse scientes Medicos vidimus, magna in his periodorum constante fiducia, et confirmatione.

25. Verum ut ad Intermittentes revertar, illud inter cætera sapienter a Celso dictum accepimus, diu ægrotantium interesse ejus diei meminisse,

nisse, quo febris quievit, eoque oportere, eos vitare frigus, calorem, et cruditatem: facile enim revertitur, nisi a sano quoque timeatur. Erant ergo statim dies in longis etiam morbis observabiles⁵, quos tamen Asclepiadeus Celsus injuria repudiaverat. Communissima namque Medicorum experientia monstrat, longa post intermissione febres, cum denuo invadunt, eo rursus die ingruere, quem occupavissent non profligatæ; quare præclare Werlossius, sanata intermittente febre, octiduum quiescere convalescentes jubebat, rursusque octiduo exacto similia remedia octiduo secundo porrigebat, quibus ante febrim referat: similemque curationis methodum secuti sunt Vichelmannus, et Maerherus, quibus Hippocacuanhæ usus⁶ China salubrior in Periodicis visus est. Nec certe injudicatæ quoad propriam criseos materiem, Intermittentes evadunt, argumenti genus jamque satis Fr. Albertini⁷ observationibus locupletatum. Neque enim, eo integerrimo in Arte judice, febres intermittentes ullæ, interveniente etiam corticis usu sanantur, antequam insolita alicubi fiat humoris vacuatio. Ejusmodi sunt diarrhææ, urinæ, aut copiosior salivæ fluxus: sæpissime tamen perspiratio fœtido nidore distinguenda morbi finem affert: quare diu cum febribus luctantes ægros is descripsit,

⁵ *De Med. Lib. III. cap. xvi.*

⁶ *Conf. Diff. de Emet. in Tom. II. Inst. Path. A. De Haen. Edit. Coll. Allobr.*

⁷ *Conf. Comm. Inst. Bon. Tom. I. Ann. 1781.*

quousque ejusmodi munere Natura functa fuisset, dubiæque sanationis vicissitudines se perpetuo vidisse affirmavit, quousque instabilis perspirationis modus mansisset.

26. Eam ob causam sæpe intuto, Intermittentium sanatio usu corticis anticipatur. Ab in-tempeſtiva Quotidianæ curatione, spasmus in Laringe et Pharinge visus Hoffmanno: vomitus et mortalis lipothimia, Mortono: Parotides cum tertiana febre alternantes Medico: Histeritis atrocissima aliis: sæpe etiam dolores chronici a sanata Intermittente, radices alicubi agunt, inque omne corpus propagantur. Quæ malorum genera ad non expurgatam Intermittentium materiem, communi Clinicorum judicio referuntur³: quod tamen veritate carere queat, manet tamen appositæ curandi tempora tutiorem sanationem efficere.

27. Exanthematici similiter morbi, periodis circumſcribi patiuntur, eaque præprimis in his periodorum ratio interest, ut quam proxime cum Pithagoræis, de quibus superius fati multa, consentiant. Extat inter cætera in variolis exemplum. Verum enim discretæ, quas proprio nomine appellamus, tertio die, aut benigniores etiam quarto⁹ prodeunt, tum proximis duobus

³ Conf. quæ de *Metastasi* infra scripsimus in Secundo Libro.

⁹ Conf. Sydh. in *Const. Ann.* 1667, 68, 69.

aut tribus diebus integram eruptionem absolvunt, quæ sæpius in septimam, aliquando etiam in sextam et octavam diem cadit: tum vero in undecimam usque morbus crescit, eoque maxime tempore in angusto res est: Undecima autem ineunte, secundaria quæ dicitur, febris succedit, ex eaque deciduis decima quarta die pustulis morbus finitur. Quæ in ordinate procedente morbo evenire solent, non absque magna decretoriorum dierum, quos Hippocrates descripsit, confirmatione. Nihil tamen perpetuum hoc etiam in morbo est. Confluentes variolæ secundo aut primo etiam die erumpere aliquando visæ sunt: tardius post Quartam alias prodeunt, morbi materie uti scribitur, quasi ob nimium impetum et copiam sibi met ipsi moras faciente: cujuscumque tardivæ eruptionis fatale exemplum, dum hæc scribo, ante oculos habeo. Nec septima dies perpetuo modum eruptioni ponit; neque læthalis morbi exitus in eam vel subsequentes dies in undecimam usque perpetuo cadit. Variolas quas Musckembroeck Anno 1729 vidit, quasque proxime cum variolis nigris Sydhenamii comparavit, quinto etiam die læthum portendisse, accuratus idem morbi Historicus testatus est. Mors etiam in Decimam sextam, et in mensem usque est dilata. Neque salivarem fluxum in Adultis, fluentesque in pueris ventres, quorum utrumque auspicato persæpe fit, ex Sydhenamii monitu, aut sub ipso eruptionis die, aut altero aut tertio subsequente, eodem in omnibus beneficio esse eventus probavit. Tandem etiam deciduis, quæ

in prima eruptione factæ sunt, pustulis, nova aliquando eruptio recrudescit, consimili rursus dierum periodo absolvenda: quod vidit, cui vitæ, **Artisque debitor sum, carissimus mihi Parens meus.**

28. Similiter purpurata febris, et exanthematicæ cæteræ, morbo sibimet permisso, eadem cum variolis die oriuntur: crescunt plerumque in Septimam usque, vigentque ad Undecimam; tumque morbi conversione suborta, in Decima quarta aut saltem subsequente triduo terminantur.

29. Neque diversa sunt, quæ excitato ab insitione morbo competunt. Septima namque ab insitione die sæpe prodit, minus frequenter in Quarta. Neque tamen ab insitione perpetuo exeritur, contagio etiam instante: sive quod alio morbi genere per id tempus ægrotantes contaminentur, sive quod eorum Vita per eos dies proprie morbum recuset: quod utrumque adjectis exemplis confirmavit Ill. **Kruikshank**, novo itidem argumento, nil quidquam invita Natura in viventibus mutari posse: quod iterum inferius dicendum est. Similia etiam in exanthematici alterius morbi insitione observata nuperius prostant.

30. Cum his similiter faciunt, quæ a suscepta Celtica lue, prodeunte post virulento fluxu, observantur. Quinquaginta horis ab impudica scortatione, lassitudines, vagi in artubus dolores, levis febris accessio, tum vellicationes in glande,
gonor-

gonorrhœici fluxus mox subsecuturi signa. Mane post mucus ex urethra spissus, catarrhus, et quasi lymphæ coagulatum: vespere, tertio nempe die, pus gonorrhœicum purum. Sæpissime certe, tertio aut quarto aut septimo die, illati virus signa prodeunt: raro exemplo in Decimam quartam protrahuntur: finis quoque morbi plerumque in Quarta decima aut Decima septima incidit²⁰. Ardores saltem urethræ, et colli vesicæ inter meendum, post hos dies compesci solent, qui gravissime Septima et Undecima, sub noctem præfertim, ingruunt. Rariora sunt, quæ de protractis ad sex usque hebdomadas, sexque etiam menses recepti virus inditiis prodeuntibus, nuper ab Joh. Huntero, et Kruikshank evulgata sunt.

30. Jam porro, quæ de morbis diximus, quorum manifestior est contagii materies, ad eos pariter pertinent, quorum subtilius miasma, quod dicitur in Epidemicorum plerisque, sensuum acutiem effugit; tametsi non in omnibus idem perpetuo sit periodorum nexus et modus: quod inferius differendum est. Modo ad eos pergamus, qui magnam saltem partem absque ulla proprie sic dicta *morbifica materie* fiunt, penitusque a stimulo, aut læsa alicubi naturali Solidorum vi, et actione procedunt.

²⁰ Confer. quæ scite de morbi sanatione nuper inter alios scripsit S. F. Simmons.

C A P. IV.

De Stasis, et propriis Morborum a simplici, et sola Solidorum Læsione pendentium, Periodis, similiterque in his, atque in Superioribus, constanti Hippocraticorum Circuituum Veritate.

1. **M**ORBORUM quidem, qui sola constant Solidorum læsione, multiplex ratio est; neque facile queunt omnes in unum conferri. Alii namque ex absoluta fiunt solidi textus immutatione: exemplum est in contusis, luxatis, fractis, vulneratis, exulceratis, &c. quorum pleraque Chirurgorum opera sanantur. Alii autem solam fere ponunt motuum in Solidis aberrationem ab inordinato prætercurrente stimulo; alii denique, utrasque, quas nominavimus, causas conjunctim habent: cujusmodi in utramque partem sæpe sunt nervorum morbi. Circa quos omnes iterum monemus, subsequenter humorum labem pariter omnibus postremo competere, cum primum ad aliquantum temporis intervallum jamque porriguntur: ut propterea isthæc, quam ponimus morborum divisio, potius ad primum ægritudinis incitamentum, quam ad perdurantis morbi causam jure referri queat.

2. Ut igitur quædam dierum motiones in morbis ab origine cum materiali causa conjunctis, maxime Naturæ amicæ sunt, easque non facile Ars removet, eas similiter ad alterum istud,
de

de quo scribimus, morborum genus pertinere verosimile est, easdemque pariter utrimque periodos proxime subsequi. Utrunque etenim similiter idem Solidorum nisus in pristinum, sive ut aliis scribitur, *vitalis inertia* exeritur; eademque motuum conversiones intermedios quosdam transitus postulant, quorum successione critici, sic dicti, circuitus efficiuntur.

3. Insignes profecto in vulneribus, statis diebus permutationes incidere, et pariter atque in reliquis morbis certiora tum ad bonum, cum ad malum inditia, statis præterlabentibus dierum circuitibus, in iis manifestari vix dubium est, magna ubivis congregata observationum ea in re auctoritate: ut neque etiam imperitissimi quique Artis cultores a spectabilium quorundam dierum contemplatione in vulneribus, recedere vetere instituto soleant: quod apposite notavit C. Magatus.

4. Ejusmodi notissima exstant apud Hippocratem ² loca, quibus critici dierum circuitus eorum similes laudantur, quorum in febrilibus morbis plurima in superiore hujus libri parte mentio a nobis facta est. Pari namque ratione in vulneribus Quartam, Septimam, Undecimam, Decimam quartam, et Vigestimam Medicos considerare jubet, quod his maxime diebus magnæ in his conversiones fierent, per æstatem citius, per hiemem tardius; quorum

² Conf. Libr. *Prænot. Epid. De Jud. De Fract. De Morb.*
nihil-

nihilominus circuituum eadem in his atque in morbis reliquis ratio putanda est, ut cæteri etiam intermedii dies, sive conversionem, sive ægritudinis exitum asferre queant. Sic Metrophontis Fil. capite vulneratum, Duodecima correptum læthali febre, in Quarta et Vigesima obiisse legimus: item Autonomum Decima sexta e vita migravisse, et Virginem illam pulchram Nerei Fil. ab amica ludente lata manu in sinciput percussam, fati nona die concessisse, postquam in Septima, circa aurem dextram ei pus processisset graveolens, subrubrum, et copiosum, quo fluente levare videbatur. Similiter abscessuum ruptiones plurimæ quidem vigesima die eveniunt, aliæ trigesima, quadragesima aliæ, seriusque adhuc aliæ, simili interposito dierum ordine, atque in febrium curatione. Ulcerum quoque inflammationes quarta die plerumque incipiunt, septima vero frequenter sedantur; tametsi pro vulnerum differentia, diversa similiter judicantium periodorum sit series: in aliis namque intra primum circuitum, qui ad Undecimam usque porrigitur, vulnera ab inflammatione liberantur, quod serius in aliis succedit. Cavendum propterea, Hippocrate iudice, Chirurgis est, ne criticis diebus scalpellum ulceribus admoveant; nimirum ne recrudescencia sub his diebus vulnera, novis adhibitis vulneribus, aut acrium medicamentorum appositione plus adhuc irritent, quod et ulcera, tametsi sanationi sint propiora, his maxime diebus inflammari consueverint. Salutares demum alvi evacuationes, itemque sudores, criticis sæpe diebus,

in

in vulneratis sponte moveri vidit, ulcerumque repurgationes rite cum urinis conferri posse judicavit; ulcera namque si repurgando pus album rejiciant, celerem curationem denunciant; contra vero, si saniosum emittant laticem, maligna evadunt.

5. Rite igitur magnus ille Anatomes et Chirurgiæ restaurator Berengarius in opportuno temporis delectu, quo Chirurgus ad operandum manus conferat, maximam spei partem locatam esse dixit². Ante Septimam propterea æstivo tempore, ante Quartam decimam vero, vergente hieme, quo primum gravia ab impacto capite symptomata apparent, os amoveri necesse est, quod maxime sub his diebus³, juxta tempestatum vicissitudines, læthales morbi conversiones succedant: quæ tamen in longius aliquando tempus distrahuntur, veluti in Quadragesimam,

² *Veni igitur Sancte Spiritus, et illumina non minus nostram mentem quam audientium ad bene et lucide dicendum, &c. Si autem operari ut requiritur, scilicet debito ordine, modo, et tempore contingat, ad Tartara jam destinati revocantur ad Superos, et hic loci non inveniuntur Januensium nugæ, simulque neque aliorum a via Hippocratica deviantium jactantiæ. Cap. xx. de Fract. Cran.*

³ Similiter etiam calidioris loci incolæ, plus ab impacto capite periclitantur, quam qui temperato, aut frigido sub Jove vivunt: eamque ob causam Italos plus quam Germanos hoc morbi genere interire citatus auctor judicavit. . . *Nemquod in Germania, magis quam in Italia, aer est grossior propter frigiditatem, cujus effectus est ingrossare: hinc ibidem rarius moriuntur qui capite sunt vulnerati, quam in Italia. Verumtamen,*

gesimam, Quinquagesimam, et Sexagesimam, cujusmodi periodorum memoria præclare apud Hippocratem extat: quæ cuncta propria observatione confirmavit Berengarius. Sic in Martino *Boletarum Nuntio*, cui circa decimam diem is volebat *os incidere et fissuram ampliare*, quod ægrotans recusavit, rigores, febres, et inquietudines ad usque quinquaginta fere dies perseverabant: similiter circa Sexagesimam, Epilepsiam cum *maximo omnium membrorum tremore et rigore*, supervenisse vidit Paulo Card. Strigoniensis Nepoti, qui tamen in sanitatem rediit, postquam Berengarius ingentem *quantitatem materiæ aquosæ colore lacteo coloratæ, aperto cranio, e cerebro vacuavisset*. At iste quidem intemperanter toto curationis tempore vixit, nec tamen periodum juxta

tamen, præter loci calorem aut frigus, ventos, positumque regionis, Medicis maxime ad prognosim contemplabiles, is rite dixit. Quare Bononiæ, inter cæteras Italiæ urbes, difficilia capitis vulnera censuit, quia *a Boreali vento, per reverberationem montium, quibus propinqua est, aer efficitur frigidus, et subtilis*: contra vero, Ferrariæ, tametsi vix decem Gallicis leucis procul Bononia, loco undique ventis perflato, incredibile est quam summa cum felicitate fracta capita sanentur: quorum complura exempla in M. D. Annæ Nosocomio habui. Tametsi enim numquam nec terebram admovissem, neque vulnera, quod inter Chirurgos multi facere solent, ampliavissem, quotquot huc usque ad manus habui, ad sanitatem, Deo dante, perduxî. Plures profecto etiam sine incisione et terebra similiter sanatos vidit Berengarius, quod de Martino inter cæteros scribit, additque. . . . *Vidi autem hoc etiam in aliis, et res bene successit.*

Hippo-

Hippocratis doctrinam maxime judicatoriam in abscessuum ruptione ⁴ effugiit.

6. Sed et saniei, quam vocat Berengarius, subter cranium generatio, in tertiam, vel quartam, saltem sæpius, fit diem, quod et Arabum, et propria observatione admonitus confirmat: his namque diebus suppuratoria febres in vulneribus universim fiunt, Tertianæ aut Quartanæ periodo fati constanter ab inflictio vulnere, servata. Similiter, læthales morbi ab impactio Capite, conversiones, quas in Hepar potissimum fieri, multi scribunt, quasque in Pulmonibus, Renibus, Liene, Mesenterio, inventas similiter fuisse legimus, nullo antea, frequenter, extante in cerebro purulentia inditio; hæ, inquam, critico circuitu aliquo prope ineunte, exeruntur, magnaue tunc inopinato fit rerum angustia.

7. Quamquam, si qui de Hippocraticæ doctrinæ confirmatione hac universim in re dubitant, eos satius est ad communem Chirurgorum praxim provocare, potius quam ad numerosissima, quæ ex Medicæ Historiæ scriptoribus allegari possent singularium factorum ⁵ exempla. Præter enim

⁴ Extant exempla ferius longe supervientis læthalis vertiginis, et apoplexiæ, quorum unum, decimo jam prope labente a læso capite mense, recitat P. Paw, in *Succent. Anat.* non mediocri industriæ, et experientiæ libro. Conf. etiam Skenk. *Obs. T. I.* 34. et Valeriol. *cap. v.*

⁵ Conf. inter antiquiores Paræum, *Lib. IX. cap. ix.* et Hildanum in locis plane plurimis; tum vero recentiorum

enim suppuratorias febres, quarum crebriores dies supra indicavimus, convulsiones etiam, criticos maxime dies sequi, nemini non notum est ut magnam propterea partem in Tertiam, Quartam, Sextam, Septimam, Decimam, Undecimam, Quartam decimam, Decimam septimam, et Vigesimam usque incidant, quod septuagenario cuidam homini inter cæteros evenit, quem tetanus vigesimo a cataractæ operatione die, improvise superveniens, intra viginti horas^o jugulavit. Nonnulli etiam secundo, ab inflicto vulnere, die, item in primo, convulsionibus necantur: quod in binis vidi, quorum vesica Fellea vulnerata est.

8. Præterea vasorum ligaturas septima potissimum aut octava die decidere, exindeque Hæ-

omnium instar conferri ea in re merentur, evulgatæ superioribus annis a Cl. Perciv. Pott, Chirurgus inter Londinenses longe celeberrimo, de Morbis impacti capitis historiæ. Earum siquidem pleræque cum Hippocraticis eisque, quas Berengarius laudat, conveniunt, summa prorsus inter se periodorum similitudine. Nec criticas periodos in capitis vulneribus despexisse prorsus, videtur Celsus, quando fissum, fractumque os, superimposito emplastro curare, tum quotidie deligare, et solvere usque ad diem quintum præcipit: a sexto autem vapore calidæ per spongiam fovere. *De Med. Lib. VIII. cap. iv.* Plurimam etiam dierum rationem in reliquorum vulnerum tractatione subjunxit; postque biduum, tertio die vulnera aperire, faniemque frigida aqua detergere monet, itemque quinto die vulneris colorem considerari vult, quod quanta futura sit inflammatio, jamque eo die sese ostendat. *Lib. V. cap. xxvii.*

^o Tissot, *Sympth. Nerv.*

morrhagiæ

morrhagiæ novos metus instare, notissimum est: quare duplices in deligatione vincturas, arteriis injici, quarum una laxius primum apposita, circa vas denuo deligari queat, altera jamque post septem plerumque dies decedente, nuper voluit experimentissimus idem et diligentissimus inter Parisienses Chirurgus, Cl. Default.

9. Consimili etiam dierum servata ratione, nempe post Septimam aut Quartam decimam, vel ferius etiam, quod perpetuo melius esse solet, si quidem nec dolor, neque inflammatio, neque puris copia ante cogant, difficilia et maxime periculosa vulnera, detracto primum apparatu solvere præstat, quod his jamque dierum periodis exactis, minor ab inflammatione et a convulsionibus metus sit, faciliusque subinde vulnera farentur.

10. Neque inconsiderata dierum ratione fractorum ossium vincturæ solvendæ sunt, verum id in statos differre dies præstat juxta ossium qualitatem, tempestatem, modum, locumque fracturæ, ægrotantis denique constitutionem: non enim, anteaquam dati quidam dierum circuitus emensi sint, pro eorum, quæ diximus, omnium ratione, ossa denuo coalescunt.

C A P. V.

De proprio Periodorum, et Criseos in nonnullis Morbis Defectu, ejusque Cauffis.

1. **D**IXIMUS in Morbis omnibus, five primitus cum Materiali cauffa jungantur, five a solo proficiscantur non naturali Solidorum incitamento, perpetuo aliquid, quod *Crudum* recepta voce nominamus, proprius, non juxta naturalem dati ejus corporis mixtionem contemperatum, aut sub ipso Morbi principio in corpus irrepere, aut sensim invalente morbo procreari, ut propterea quisque Morborum terminus, aut cruditatum vacuationem afferat, aut earum saltem, juxta naturalem dati corporis modum, temperationem postulet, et efficiat: quod utrumque crifeos loco fumimus.

2. Alia igitur crisis conspicuo evacuato humore sensibilis: insensibilis alia, et nulla profus ratione sub oculos cadens: quorum utrumque frequentissima exemplorum cohorte manifestatur.

3. Et primæ quidem terminationis exempla vix ob frequentiam citamus: alterius tamen sermonem locus postulat: Morborum namque, qui in hunc modum finiuntur, ea quoque ratio esse solet, ut vix juxta communiore cæterorum morborum periodos incedant, eorumque conver-
siones

ones et termini proprium quemdam circuituum ordinem constituant.

4. In quorum censum, Epidemicorum Morborum exitus plane multi veniunt, summo Medicæ Historiæ, ab Hippocratis ætate in hanc usque, consensu. Judicationum siquidem cessationes, et judicationes etiam prorsus nullæ, aut saltem difficiles, nimiumque diuturnæ, sæpe in Popularibus ab Hippocrate memorantur, earumque consimilia prorsus exempla, qui longa post ætate Hippocratis laudes observationum utilitate et veritate æquavit, Th. Sydenham vidit in Constitutione Annorum 1673, 74, 75: id enim Febrium genus *Natura, methodo sibi peculiari, sine visibili aliqua evacuatione ablegabat*, eæque egregie sanabantur victu tenui, et tenuissimæ cerevisiæ potu, nec semel adhibita purgatione, verum consueta corporis exercitatione, et aura liberiore permixtis. Simile quidpiam apud Edimburgenses memoriæ proditum est in Constitutione Morbillorum pessimi moris, et Febre lenta, quæ Annum 1735 occupavit. Alii namque delirio premebantur, et brevi sudoribus frangebantur, ex iisque alii quidem melius se habebant; alii contra: eorum etiam multi, absque ulla manifesta crisi sanabantur¹. Similiter ex Epidemicis Febribus, quas descripsit Bianchus, tam mixtis, quam simplicibus, nulla fere interfuit, quæ crisi perfecta soluta esset². In

¹ Conf. Obs. Soc. Edimb. ejusd. Ann.

² Hist. Hepat. 947.

Febre Epidemica Batavorum, Anni 1742, de protracto ad sex hebdomadas morbo, absque sensibili crisi ulla, gravissimus morbi testis, Cl. Home³ narravit. In Epidemica febre, quæ Galliæ in Delphinatu sæviit Annis 1779 et 80, rarissimas vidit crises accuratus morbi historicus Cl. Villars⁴. Præterea Septicas febres universim absque coctione, et crisi terminari Grantzius pronuntiavit, nec nisi raro morbi solutionem, per crisem, expectandam in Continente febre monuit Cl. Ludwig⁵. Vidi, quæ superius scripta confirmarent: sic in populari Autumnali febre, quæ Ferrariæ, Anno 1782, ab Augusti mensis initio ad ver usque subsequenti anni sæviit, cum pluribus in Nosocomio decumbentibus militibus medicinam facerem, morbumque non una methodo aggrederer, eorumque alios Naturæ profus favendos committerem, nullas umquam evacuati-ones effatu dignas, cumque propria morbi et integra solutione conjunctas, Natura et medicamenta afferebant; exindeque frequentes recidivæ, morborumque conversiones pessimæ.

5. Est et aliud Acrisizæ genus, cujus tum maxime metus instat, cum pluribus simul judicatio- num viis intenta Natura, per omnes simul, et eodem tempore excurrit, cujusmodi luculenta existant apud Hippocratem testimonia: quibus-

³ Conf. *Prinç. Med.*

⁴ *Obj. de Med. sur une Fievre Epid.*

⁵ *Inst. Med. Clin. P. I.*

dam namque in populari Morbo, ex naribus sanguis fluebat, aut ex vesica, urina multum sedimentum, et bonum habens procedebat, aut perturbata alvus, biliosa tempestive excernebat, aut dysenterix fiebant: multis autem judicatio non ex uno tantum superscriptorum signorum fiebat, sed ex eorum plerisque simul junctis: aliis tamen inter ejusmodi perturbationes, dolores, et colliquationes, subito judicia cessabant, neque ulla morbi remissio fiebat. Neque integra morborum solutio constat, cum præcociter judicantur, nempe quod dicitur, quando cruda sunt omnia. A primis namque morbi diebus, vacationum copia, fractæ ægri vires sibimet ipsis postremo tempore defunt: quare confusim morborum tempora interlabuntur, et diu protracta in valetudine, vix in iis, qui communiter magis cæteros morbos judicant, circuitibus judicia apparent, exindeque vagi et sine typo creduntur, quorum plurima in Popularibus exempla sunt.

6. Huc pertinent, quæ de tardiore universim in Nosocomiis morborum termino, solers ante alios Joh. Pringlius adnotavit: Febres enim, quæ septima plerumque die in urbe judicabantur, ferius in Nosocomiis sanabantur⁶, Quarta decima et Vigesima, aliquando etiam et Trigesima: consensit cum ipso Cl. Clephane, post

⁶ *Observ. on the Jail or Hospital Fever, ch. vii.*

Decimam septimam, pleraque in Nosocomiis morborum judicia obvenire scribens.

7. Verum enim, quos supra memoravimus vagi, et errantes in Morbis Naturæ impetus, principia maxime popularium morborum tenent: quare quid sibi morbus velit, quidve recuset, magnam saltem partem nos latet: exindeque perdifficile illud Medicorum judicium de exterminando nuper nascente morbo, fereque tantum finientis, crebrius adinventæ remedia. Ob quam similiter causam arbitror morborum judicia in Nosocomiis, iis potissimum, quæ ingenti ægrotantium cohorte frequentantur, et tarde, et cum irregularitate fieri: verosimile est enim fere quid perpetuum Epidemici ea circum ire loca. Quamquam jam modo industrias ea et humanissima optimorum Principum et gentium cura in valet, ut in meliorem longe formam resectæ publicæ ægrorum stationes, inque plurimas mansiones divisæ, tutius decumbentium rebus consulant: qua præstantissima humanitatis laude, nuperioribus annis Austriaci Principes ante omnes certaverunt. Ista tamen invidiosissima humanæ benevolentiae exempla, multum adhuc multiplicari possunt, ut quæ adversa valetudine consternatorum hominum perfugia sunt, sint etiam veluti amplissimi et tutissimi sanitatis portus.

8. Qua ratione intelligi potest, quod olim de Anglis Clermontius ? scripserat, absolutas mor-

? De Angl. Acr. Aq. et Loc.

borum

borum crises eorum maxime esse, qui nobiliore sunt censu, minime vero aut rarissimo exemplo miserabilium, et pauperum, nempe verosimiliter, quod iis purior aeris usus tribueretur: similiterque illud Baglivii, quod rusticorum plusquam urbanorum hominum sint criticæ morborum mutationes²: quod aliibi differendum est.

9. Oportet enim in ordinata circuituum in morbis successione, ut cuncta congrue fiant, videlicet ne quid aliud sibi morbi natura, aliud intercurrentis anni tempestas, aliud denique sibimet ægrotus ipse postulet. Cum etenim pleraque morborum genera quamdam, sibi propriam, anni stationem adsciscant, tum vero singulariter etiam, datæ constitutionis hominem eorum plane multi afficiant, propriamque insuper evacuationis et iudicii viam, eorum pene singuli sibimet exposcant, jamque multa perpetuo contra usitatiores periodos evenient, si qua supra dictorum incongrua simul fiant. Quam morborum cum ætate, sexu, anni tempestate, vivendique consuetudine, et prægressis affectibus incongruentiam, diligentissimorum Clinicorum monita, et observata confirmant.

10. Alterum denique superest invisibilis crises exemplum, cujus item periodos subducere et prævidere non est facile. Hujus generis sunt convulsivi affectus quidam, quorum opportuna

² Conf. *Prax. Med. Lib. II. cap. xii.*

interpositione homines aliquando ægritudinibus liberantur, si quid, aut in non naturalibus rebus peccaverunt, sive noxium aliquid eorum corpora infecerit: hi etenim ominato, convulsione superveniente, proximo morbo evadunt; quæ Camperi observatio est. Quare istud nervosæ passionis genus, sæpe Fœminæ desiderant, quod eo interveniente ab inquiete, et sexcentis ærumnis aliis fanentur: crisem enim cum convulsione habent, eamque propterea, quæ plus sagacitate valent, actutum pro voluntate concitant.

C A P. VI.

De consimili in Morbis apud quascumque Gentes Periodorum Eventu.

1. QUAMQUAM multa, quæ hujus loci sunt, sic instituti nostri partitione ferente, in Secundum Librum a nobis rejecta sint, ubi simul cunctorum hominum vitam consentire, simulque earumdem legum colligatione constare, contra quod Medicorum, et Philosophorum multi existimant, idoneis argumentis probandum a nobis est, nihilo tamen minus nonnulla, in antecessum, hic subjicienda curavimus.

2. Latas nempe primum in orientalibus mundi plagis, medendi leges, subductasque ibidem ab Hippocrate morborum periodos vix ad boreales frigidasque regiones pertinere, multi putant;

tant: quod tenuit ante alios nuperiore ævo Rich. Mead: incusant etiam, hominum ab Hippocratis ætate diversitatem, fereque antiquiores cum nostratibus conferre reiciunt ¹.

3. Contra quæ, multa satis ab aliis disputata sunt, aliæque etiam in eorum judiciis nos ipsi alibi

¹ Conf. Mead, *de Imp. Sol. et Lun.* cap. ii. Dixerat etiam Waldschmidius *Fund. Med.* vix amplius morbos, in eum atque antiquitus, modum terminari, propterea nec prædictiones nostras in Acutis cum Hippocraticis congruere: rara quoque crifium apud Septentrionales exempla dixit Baglivius, *Prax. Med. Lib. II. ut Germani aliarumque frigidarum regionum Medici abunde testantur.* Similiter et Peclinus, *Obf. Med. II.* Neque ullam crifium, criticorumque dierum mentionem, longa quamvis praxi eruditus Sylv. de Le Boe fecit, cum eoque non infrequens ejus ætatis scriptorum cohors, cæterique plane, quorum cum Chimiatri communis erat sententia. Præterea Hippocraticam omnem periodorum doctrinam vix jamque apud nos spectabilem, penitus evertit, et rejectit magni nominis in Medicina vir Pitcarnius, *Elem. Med. Lib. I.* isque in Erasistrati partem transiit. Inter nuperimos, Septentrionalium medicinam sæpe Hippocraticæ praxi contradicentem sistit Ellerus, proximeque cum Meadio faciunt Macbride, *Introd. Meth. in Th. et Prax. cap. iv.* et Th. Glassius *Comm. de Febr.* Tandem plerosque neotericorum morbos, erraticos, injudicatos, et sine typo intercurrere, ut nec *contemplabiles, nec medicos, nec criticos* dies habeant, cujusmodi multiplicem dierum distinctionem alibi consulto prætermisimus, frequentibus aliorum Medicorum paginis scriptum est. Quam ob causam ab Reg. Lond. Sc. Acad. haud multis ab hinc annis indicto problemate quæsitum est, ecur tanta in Morborum conversionibus differentia antiquos inter et nuperos extaret: cum eoque prope incidens quæsitum aliud, postea a Divionensi Academia excitatum fuisse legimus.

repre-

reprehendemus. Neque dubito, quin multos Galeni sermo de signis criseos nuntiis, in errorem duxerit: quod diximus superiore libro: undecumque enim sumpta morborum exempla, si quando cum Hippocraticis accurate conferantur, tanta simul similitudine junguntur, ut parem utrimque Naturæ incessum quisque facile agnoscat.

4. Cæterum cum non unam omnes Medici medendi regulam servaverint, dissimilem pariter in Morbis Naturæ potestatem tribuerunt: ut propterea cum utrimque ad Clinicam provocatum fuisset, consultis exemplis, quisque pro sua in Medicina voluntate, aut Hippocratis sententias confirmaret, aut rejiceret. Certe cum de ejus doctrinæ perennitate inter cultiores qualvis gentes vexatissima inciderit sæpe quæstio, non alii magis, quam earumdem gentium Medici², propria

² Morborum judicationes et periodos cum Hippocraticis accurate incidentes nulla non gens vidit, nullibique earum confirmatio plane defuit. Viderunt inter Gallos, et cum Hippocraticis contulerunt Riverius, Hollerius, Duretus, Balionius, tum vero inter cæteros A. Laurentius non minimam profecto laudem edito eruditissimo ea de re libro indeptus: viderunt inter nuperiores Quæfnæus, Senacius, Lorrjus, aliique quorum nomina non sine laude superius in Hippocratica Tabula dedimus. Similia inter Anglos specimina ediderunt Freindius, Mortonus, Wintheringam, Musckembroeck, Martin, Nihel, ut Sydhenamium, Pringlium, aliosque, de quibus alibi dicam, præteream. Nuperrime demum Cullenius, vir de universa Medicina præclare et singulariter meritus, Hippocraticam criseum doctrinam defendit et ornavit. Quid
ds

pria conterraneorum dubia adversus eam oppugnaverunt: novo itidem argumenti genere, Factorum etiam, quam appellamus, viam, non indubias perpetuo Veritatis notas offerre, verum earum plurimas plus adhuc, a recta ratiocinandi methodo proficisci.

5. At verò, quod magis nostra interest, tamen si crifium doctrinam repudiaviffent nonnulli, eorum adhuc multi, statutos dierum in morbis circuitus, et tenuerunt, et cum Hippocraticis contulerunt, valde intutum illud medicinæ genus putantes, quæ despecta prorsus ejusmodi dierum observatione, omne confusim remediorum genus, cunctis similiter diebus, nulla interposita tempo-

de Batavis et Germanis dicam, quos inter, ut in ingenti numero aliquorum recorder, Fr. Hoffmannus, Boerhaavius, Swietenius, Gorterus, De Haen, Hippocraticis vindiciis cumulate, instar omnium fatifeciffè videntur: quibus cumulum adjecit Zimmermannus Hippocraticæ veritatis in Morborum periodis, et crifibus apud Batavos, Anglos, Germanos, et Helveticos, non infrequens testis et Historicus. Neque clarius aliquid Solani historiis inter Hispanos crifes testari poterat, ut Pereiram, aliosque spectatæ auctoritatis viros præteream. Quid demum de Italis commemorabo, quorum studia nulla non ætate cum Hippocraticis incidiffè ex præstantiffima scriptorum omnis ævi cohorte, nec dubium est. Huc Brasavolæ, Fracastorii, P. Alpini, Baglivii, Bellini, Tortii, Ramazzini, Albertini, Lancifii observationes faciunt, aliorumque plane, quos superioribus annis et præceptores et amicos habuimus. Sed quoque Sthalianorum univèrsa Schola, quæ magnas in crifium negotio partes animæ detulit, Hippocraticos morborum fines attendit; quod inter alios scite, et copiose Sthalius egit.

rum

rum morbi distinctione, ministraret: quod de Pleuritis curatione scite Pringlius animadvertit.

6. Quam Medendi rationem juxta se gessit Sydenhamius, laudatus tamen ab Harrisio, quod sæpe die critico medicamenta ægrotantibus obtulisset, veluti in variolis, earumque secundaria febre: ob quam causam, dubia de ejus erga Hippocraticam doctrinam fide, non injuriose excitavit, plurimæ eruditionis Vir, Th. Bordeu. At ille quidem, quamvis liberaliter, quotiescumque opus fuisset, critica die vel non, medicamentis uteretur, stata nihilominus et perpetua febrium intervalla accuratissimus consideravit, eaque proxime cum fermentationis periodis, et incessu contulit: quare et peculiare morborum affectus, peculiarem criseos modum³ dixit; cumque summam periodorum in morbis constantiam demiraretur, tantæ constantiæ causam se non reperire professus est: *Libenter enim quæsierim---* is subjungit *---* *cur equus ad acmen suum pertingat septem annorum spatium, homo xxi, cur in Plantarum regno hæc mense Maio, illa Junio, ista alio florere soleat, ut innumera alia nunc fileam*⁴. Alibi etiam Morborum reditus cum universæ Naturæ periodis colligatos esse censuit, iisque pro occultis et incomptis alterationibus, quæ⁵ ipsius terræ visceribus acci-

³ Febr. Intercurr. sect. vi.

⁴ Febr. Intermitt. Ann. 1661, 1662, &c.

⁵ Var. Anom. Ann. 1674, 75.

duunt,

dunt, pro varia ejusdem ætate et duratione, ftatas fimiliter viciffitudines competere judicavit.

7. Eaque etiam Hippocratis mens fuiſſe creditur, ut cum in Libia, et Delo, et Scythia, prius ſcripta a ſe de Morborum Signis, Inceſſu, et Finibus vera eſſe noviffet, locorum oppoſita diſſimilitudine vix quidquam in adverſum proficiente, ea propterea immutabilibus Naturæ legibus ſuperſtructa judicaret, eaque pariter duratas frigore gentes, æſtuque peruſtas afficere. Quare præclare illud Freindii, *Ne quis ea, quæ de Febris divine ſcripſit Hippocrates, ad nos minime pertinere arbitretur, veluti alio in cælo, alioque hominum genere concluſos* ⁶.

8. Quam ob cauſſam, ſi quid a condita Medicina durable perſtitit, neque ſæculorum ſucceſſione, ulla prorfus parte interiit, illud maxime ad acutorum Morborum periodos pertinet, ut in hunc uſque diem ducta ab Hippocrate Semeiotica integra, inque omnem partem vigeat. Maxima certe morborum pars, quæ Acutis conſtat, Hippocraticos circuitus et fines per totam undique Europam, Zimmermanni ⁷ teſtimonio, et judicio, commonſtrat.

⁶ *Comm. de Febr. I.*

⁷ *Les Maladies aiguës, et conſequemment les deux tiers des Maladies, ont dans preſque tous les pays de l'Europe les memes ſymptomes, les memes ſignes, et la meme iſſue, que dans Hippocrate—Des Prejug. contre l'Érud.*

9. Neque credibile est Morborum periodos multum adeo a vario locorum positu mutari, si quando idem et integer morbus, prorsus toto divisos orbe populos peragrat, nil quidquam a regionis loco, aut varia gentium vivendi consuetudine immutatus: cujusmodi non unum extat apud Popularium Morborum Scriptores exemplum. Sic Catharralis Febris Anni 1729, quæ mensibus Novembre et Decembre ejusdem Anni, Hungariam, Poloniam, Moscoviam, Daniam, Sueciam, Saxoniam, Angliam, Galliam, Hispaniam, Italiam, uno verbo, omnem fere Europam tenuit, testibus sæpe nobis laudatis Loewio, et Hoffmanno. Erant apud omnes gentes eadem omnino popularis morbi insignia, spontaneæ lassitudines, insomnia, immodici æstus, debilis pulsus, nausæ, irritæ tusses, pectoris sive capitis gravedines, anxia respiratio, vertigines et deliria². In eo dumtaxat dissimilis erat morbus, ut mitius altiora loca invaderet, vixque unus Helveticorum eo correptus interiret: plurimi e contra apud Anglos, Hispanos, et Gallos, Parisiis imprimis, ex ejus invasione mortui sunt, nonnullaque etiam Italicarum urbium insigniter depopulatus est, Ferrariam imprimis, et Ravennam, forte ob soli humilitatem. Huic consimilis morbus, Anno 1733³, per totam ferme Europam contendit, et ad Americam usque delatus est.

² Conf. Saillant *Tabl. Hist. et Raisonn. des Epid.*

³ Conf. *Act. Edimb. Tom. II.* Huxam, *De Aer. et Morb. Epid.* Et Jusficu *Thes. Med. Paris. Prop. Ann. 1733.*

Eum præcefferant insignes, et subitæ vulcanorum explosiones apud Italos, Chinenfes, Indos, interque Americanos conspicuæ: eadem Gallos, et Anglos, Peruanos, et Mexicanos Morbi insignia vexabant; neque in tanta locorum distantia, et regionum varietate quidquam immutabantur. Ad quæ accessit nuperrimum Catarhi Russi exemplum, quo maxima Europæ pars conflictata est: ejus remissiora quidem alicubi symptomata, alibi ingravescebant; verum genere nusquam immutato, pariter apud varias gentes distingui poterat. Ballonius et Sydhenamius easdem apud Parisienses, et Londinenses, Febres vidisse sibi met visi sunt, quas in Thasi Constitutione tot ante sæcula Hippocrates descripserat: easdemque apud Anglos Morborum vicissitudines, quæ magnum olim Græcis portenderant exitium, proxime se vidisse putavit¹⁰ Clift. Wintheringham.

10. Annon igitur rite occultas in Terræ sinibus alterationes in tanta Morborum constantia olim sumpsit Sydhenamius? sed jamque ad reliqua pergamus.

¹⁰ Conf. *Comm. Nofol.*

C A P. VII.

*De Medicinæ Potestate Vitalibus Morborum Periodis
haud plurimum, univèrsim saltem, officiente.*

1. **E**ST certe gravissima adversus Medicos criminatio, quod intempestivis remediis Naturam turbent, coctiones differant, Morbumque et Naturam, quasi in obsequium cogere adnitantur. Quare Hippocraticos circuitus, morborumque terminos vix, ac ne vix quidem eorum praxis confirmat, tantaque propterea cum antiquorum morborum solutionibus, hodiernorum differentia extat: quod in Medicorum libris nullibi non iteratum, consentientes habuit nobilissimos in Arte viros.

2. Adversus quos, quam sit dictu difficile plane sentio, cum alterutrum ex his verificari necesse sit, aut Medicinam aliquid adversus Morbos, exindeque Naturam valere, eorumque propterea periodos, et fines immutare, aut Artem non propter ea, quæ vulgo putantur, homines adjuvare. Neque enim propterea utilium Artium censu ea movenda esset, quod Litteratorum hominum, malim Sophistarum, turbulentus grex perpetuo sermone crepat. Verum istis, quod reliqui homines agunt, ex instituto displicet: cumque hi a reliquo hominum consortio, quoad fieri poterat, et cogitando, et scribendo, et in cæteris humanæ communitatis officiis perpetuo discesserint, præstat

stat eos quidem plusquam reprehendere, consimili, atque illi alios, pœna mulctare, despicientesque cæteros, despectos et inauditos similiter dimittere: neque enim Ars inimicum habere potest, nisi ignorantem.

3. Jam vero ea aliquando conditione homines sunt, ut vel levissimis etiam rebus toti commoveantur¹, quod mulierum est, cæterorumque laxæ et imbecillæ compagis: quare nulla liberalis Medicamenti exhibitio intercedat necesse est, ut omnis in his periodorum, et judiciorum ordo secus deflectant, proptereaque non aliis minus, pharmacopolarum officinas patere prudentissimum sit. Aliqui etiam cum cætera egregie ferant, quidquid Medicamentum sapit, stomachantur: ut Stillatitiæ usque aquæ iis nauseas, et vomitum incitent, in quibus plusquam Medicamenti virtutem, interioris hominis potestatem respicere præstat.

¹ Ab unius fragæ usu, perpetuo incredibiles ventris dolores, nausæ, tormina: in aliis purpureum exanthema cutim undique obsidens: subita et ingens spuitio a minima Eutiri particula degustata: a levi tactu et percussione ad tergus, continuo incredibilis nausea: quæ quidem ego ipse vidi. Notissima sunt, quæ de subita vertigine, et vomitu nonnullorum circumferuntur, ex celeri ante oculos rotatione virgæ capite uno incensæ. A cremore lactis crudo aut cocto, vehementissimus hemisphæricæ insultus. Tissot. *Sympath. Nerv.* A solo casei odore, constans narium Hæmorrhagia. Kaaw. Boerh. *Impet. faciens* 480. Item a Fele simul in eodem cubiculo stante, nec tamen conspecto nausea, vomitus et sudor. *Idem.* A manna sumpta, item a vino Hispanico, frequens, et immodica sternutatio. Porta. *Diff. de Sternut.*

4. Tametsi his porro, faciles a levi quocunque medicamento mutationes impendant, facile eorum similiter in pristinum redire Naturæ solent, eorumque consuetudines, et periodi illico post etiam recurrunt, nihilum, aut vix nihilum ab assumpto medicamento immutatæ. Exinde difficiles Histericarum, et Hypochondriacorum sanationes, et Sisiphus vere Medicorum labor, cum flexuosas ejusmodi Naturas ad stabilitatem, et sanitatem componere adlaborant.

5. Contra: non modicam sanguinis jacturam, et validiora Medicamenta inoffense ferunt alii, neque propterea, subito saltem, eorum morbus mutatur, quod in Acutis potissimum fit. Difficile vero acuti, et magni morbi eos qui debiles et valetudinarii sunt obsident; utriusque siquidem valetudinis, proportionalis quædam mensura plerumque constat.

6. Sed cum morbus in vigore fuerit, haud multus medicamentorum potestati locus est, fatiusque est Medicum quiescere. Quamquam magna rerum premente angustia, oportet eum aliquando Artis auxilia interponere: vix etenim consternatus vitæ inopia æger, aliter resurget, quod de mesenterica * febre dixit Baglivius, multique ante nos exemplis, fat multis, ditaverunt. Inter quæ irruentem mox Naturæ impetum, alieno fundere

* Bagl. *Prax. Med. Lib. II. cap. xii.*

loco non est perdifficile³, estque propterea coacta mutatio periculi plenissima. Manet tamen vix ac ne vix quidem morborum tempora propter Medicinæ activitatem mutari, aut raro saltem, ut mortis quidem, aut vitæ possibile sit causas in Arte extare; nullas vero. aut fere nullas multo celerioris, aut tardioris sanationis. Constans etenim adeo Naturæ ordo statuta quædam coctionum in morbis, tempora regit, ut nonnullæ febres quantumque contra adhibueris remedia, prorsus cedere nolint, nisi absoluto antea, quem Natura sibi pro perficienda crise delegit, temporis circuitu. Ecquis enim variolas intra triduum aut quatrividuum sanari vidit, Herculeam tamen Medicina adnitente: quod idem de Nosocomiorum febre, inter cæteros morbos, monuit Ill. Pringle.

7. Quæ ad Acutos Morbos pertinent: in diuturnis vero, videndum similiter est, ne quid etiam multum præter rationem medicamenti tribuamus, tunc quoque, cum validius ea agere putantur. Cum etenim magna chronicorum morborum pars ab universo corpore in illud ægritudinis genus ita disposito pendeat, vix certe universam hanc in habitu immutationem a dato medicamento sperare possumus, cujus effectus cito post extenuantur, succedente priori in pristinos motus tendentia. Exemplo est Podagra. Alii tamen morbi, quos

³ Conf. quæ ejusmodi exempla attulimus. *Lib. II. P. I. cap. iii. et iv.*

etiam *constitutionales* nuperrimi quidam vocavere, optime medicamentis sanantur, velut Syphilis, quamquam in ejus historia, aphrodisiaco habitu invalente, multa adhuc dubietatum loca sint.

8. Propter quæ puto non dissimiles morborum exitus apud divitis census homines incurrere, ac apud reliquos tenuis conditionis, quorum crumena prolixo apparatusi medico ferendo non est, quod Sydhenam dixit. Nec certe subsidiorum ferax ejus medendi methodus ab Hippocraticorum circuituum contemplatione felicissimum amovit Clinicum, tametsi neque venæ sectionibus ⁴, neque catharticis, neque emeticis, neque demum anodinis medicamentis, siqua esset opportunitas parceret, paullo fortassis etiam in eorum usu liberalior, quam multorum in eum censuram audivimus. Demum neque Hippocraticorum circuituum defectum accusaverunt Boerhaavius, et Swietenius, quos neque remediorum numero neque præstantia deffuisse scimus: exemplo sunt utriusque Epidemicorum historiae. Eos nihilominus corticem Peruvianum parce usurpavisse; ingeniosissima est Cullenii observatio, qui alibi in idem atque nos, hac in re judicium ⁵ collineaverat.

⁴ Conf. *Febr. Cont. Ann.* 1661, 62, &c.

⁵ For the exhibition of Medicine has little effect in disturbing the crisis, though it be commonly assigned as a cause.—*Lecture on the Mat. Med.*

9. Vix igitur mirum, si *confitentes reos* Fizi-um et Chiracium, quem in modum eos lepide Th. Bordeu⁶ pertrinxit, in hujus, de qua scribimus, doctrinæ testimonium fidenter adhibeamus, quamquam non aliam hi viam inter medendum tenuissent, quam ut nuspian intermissis purgantibus, et venæ sectione, communissimas morborum periodos averterent. Purgati etenim alternis saltem diebus ægrotantes, effusoque sanguine perpetim, quousque morbus vigeret, sudabant nihilominus critice septima die, et decima quarta, aut vigesima in integrum sanabantur, neque ante septimam, decimam quartam, aut vigesimam, aut proprias alias tum vigentis morbi periodos, in summa, quam putabant, eorum medicinæ activitate, pravi humores apti vacuando fiebant.

10. Est etenim in sano homine pariter atque ægrotante, magnum quid et durable, unde Vita omnis, et utraque valetudo pendent, cujus vires mirum quam ingentes, et ex innato quodam impetu renascentes facile quidem ex integro elidere, ægre immutare et convertere, medicamenta queunt, eo citius deffectura persæpe, quo plus subito activa; ut iis lente agentibus fere plus fidei adhibendum sit, quam activioribus momento temporis vim exerentibus, re si non semper, plerumque sal-

⁶ Conf. *Bordeu Rech. sur les Cris.*

tem vera. Væ certe nimium, si sic facilis dominatio in Vita concederetur, nec quæ omittuntur, aut in lævam partem patrantur, ferre docilis Natura, inscientium culpam sic misere plecteret. Quod exemplis ornare, portentaque medicatricis Naturæ, in magnis et populosis urbibus, ad miraculum frequentissima percensere, neque hujus loci est, neque animo nostro fere consentaneum[?]
 Verum

[?] Confer quæ de Helmontiana et calefaciente Methodo in Pleuritide imprimis, felici plane eventu nuperrimæ etiam observationes memorantur: *I. Em. Gilliberti Præf. de Nat. Medic. Ext. in Præl. Ant. De Haen, Edit. Coll. Allobr.* Etenim nec semel facta vena, contra bene potè ægrotantes vino, eoque meraco, acutissimis simul aromatibus adjunctis, sanati tamen adhuc plurimi sunt. Similia etiam de confluentibus variolis perpetuos inter ægrotantium ætus, nuperrime observata extant, cujusmodi quidem tot, tantaque in vulgus exempla vidi, barbitonorum, et pharmacopolarum, quorum maxima est apud vulgares homines auctoritas, præeunte consilio, ut coactus crediderim, posse equidem oppositas prorsus methodos iisdem morbis succurrere, modo tamen juxta alterutram constantissime incedamus, neque calefacientes medicinas refrigerantibus admisceamus, et e contra: quamquam utrarumque methodorum limites accurate circumscribere vix possibile sit. Ea tamen ratione cum ad decennem puerum quondam advocatus essem pessimis confluentibus variolis decumbentem, quemque undecim jamque dierum intervallo clauso undique conclavi, et alexipharmacis potionibus chirurgus quidam vexaverat, de eoque sententiam, ut libere dicerem, mater exoraret, effectque jamque res in angusto, timui methodum contraria prorsus ratione immutare, veritus quoque, ne subssecuturæ, quemadmodum videbatur, mortis causa dicerer. Propterea nil quidquam immutare audens ignem igni addidi, nova alexipharmacorum

Verum tanta exemplorum ejusmodi copia ab Hippocrate ad hæc usque tempora suppetit, ut propter istud maxime *difficile judicium* Hippocrates dixisse videatur: nimirum, quod recta sanandi via vix tuto a Morborum sanationibus sumi posset, quandoquidem multa, sæpe nimium, contra Artis regulas in morbis patrata, non adhuc Naturam sanari volentem excludunt.

II. Efficacissimum nihilominus Medicinæ genus extat, et vere Herculeum: cujus exercitio qui vacant, non his certe plurimum Hippocraticis circuitibus proficiendum est. Ejusmodi sunt sanguinis crebra ad usque deliquium, animi effusio; item arteriotomia, cujus apud P. Alpinum, Bal-

pharmacorum præscriptione, et infans sanatus est. Postea etiam chirurgus, qui primus morbo præerat, se eadem perpetuo methodo variolas tractare, perconctanti mihi retulit. Consimiles sanationum in variolis eventus jamque memoraverat Sydenhamius, *Sched. Mon. de Nov. Febr. Ingr.*—*Multi ex iis qui diro calidorum et regiminis, et remediorum usu cruciantur, tamen convalescent: ex adverso autem et iis pariter feliciter cedit, quorum curatio methodo plane contraria tentatur.*—An non etiam miliaria exanthemata in acutis morbis studiose movent medici alii, neq̄ nisi piaculi loco eorum introversionem ducunt. Quid denique reliqua commemoravero, quæ sæpius non sine luctu, aliquando tamen impune, circa indebitum calefacientis methodi, et alexipharmacorum usum committuntur: tametsi verendum quoque est ne similiter etiam in contrariam partem a nonnullis erratum sit, quibus contemperando et refrigerando nunquam satis est modus impositus.

lonium,

Ionium, et M. Aur. Severinum stupenda profant exempla morborum subito sanatorum; spirituosorum liquorum nimia ingurgitatio, vel etiam a vino ebrietas^{*}: quod optato post sanationis eventu aliquos fecisse lego, inhonesto certe remedii genere. Sunt quoque hujus generis valentissimæ drasticorum doses, unde totidem extant subita circulatorum miracula, vera certe, tametsi, sæpe post, luctuosissima: quorum, dum hæc scribo, recens domi exemplum habeo, octuagenariæ mulieris, complures jamque annos asthmaticæ, et Hydrothorace, quantum ego quidem judico, laborantis: accessit ad eam Venetus-Circulator quidam suaviloquentissimus, eamque valida purgatione, veluti præsentis numine, aliquot postea per noctem accessionibus liberavit: recruduit tamen illico post morbus, eaque fere in mortis agone jactata est. Fames denique et sitis ad triduum, et amplius tollerata, quod medendi genus Asclepiadi et Themisoni placuit; immodica demum corporis exercitia, item ustiones, cauteria aliaque hujus census.

^{*} Consilium potandi vini usque ad ebrietatem ex voce *μετυσθῆναι*, qua Hippocrates usus est sub fine Lib. III. de Diæta, plerique derivant. Ea tamen vox vertenda potius est quasi suaderet meracum vinum bibere usque ad animi lætitiâ, quod idem, eadem voce interposita in S. paginis legitur, ex Dacierii animadversione. Felices ex ebrietate successus in morbis nuper exposuit J. Sims. *Observ. sur les Mal. Epidem.*

12. Quod [vere Heroicum Medicinæ genus subitas et magnas in morbis perturbationes inducit, propriasque morborum periodos avertit. Sed ejus quidem cum non omnis obsoleverit in Arte usus, raro tamen ejusmodi medicinæ sævitiam apud cultiores, quas adivimus, Europæ gentes, in usum venire vidimus.

INDEX CAPITUM.

LIB. I. PARS I.

CONSPECTUS ET DEFENSIO HIPPOCRATICÆ DOCTRINÆ DE PERIODIS VITALIBUS ÆGROTANTIUM.

C A P. I.

PROEMIUM.

C A P. II.

*De potissima in Morbis Periodo, quam Crisim
Græce diximus*

9

C A P. III.

*De Hippocratica Periodorum et Crisim in Mor-
bis Doctrina*

12

C A P. IV.

*De Epidemicorum Librorum Hippocratis Aucto-
ritate*

16

C A P. V.

Conspectus Dierum Criticorum ex Hippocrate

33

C A P.

INDEX CAPITUM.

C A P. VI.

Animadversiones in expositam Vitalium Periodorum in Ægrotantibus, ex Hippocrate Tabulam 99

C A P. VII.

De Hippocratis Pitbagoreismo 103

C A P. VIII.

De sic dicta Hippocraticæ Medicinæ Simplicitate 122

LIBRI I. PARS II.

DE PERIODORUM VITALIUM IN MORBIS SUCCESSIONE, CONSENSU MUTUO ET CONSTANTIA.

C A P. I.

De supputandis Morbi Diebus, et Morboſi Diei Duratione 137

C A P. II.

De Universalibus cujusque Morbi Periodis, earumque inter se Consensu 145

C A P. III

De Statis, et propriis quorumcumque Morborum, qui cum Morbifico, sic dicto, Principio, junguntur, Periodis, et perpetua in his Hippocraticorum Circuituum Veritate 156

C A P.

I N D E X C A P I T U M .

C A P. IV.

De Stasis, et propriis Morborum a simplici, et sola Solidorum Læsione pendentium, Periodis, similiterque in his, atque in Superioribus, constanti Hippocraticorum Circuituum Veritate. 172

C A P. V.

De proprio Periodorum, et Criseos in nonnullis Morbis Defectu, ejusque Causis 180

C A P. VI.

De Consimili in Morbis apud quascumque Gentes Periodorum Eventu 186

C A P. VII.

De Medicinæ Potestate, Vitalibus Ægrotantium Periodis haud plurimum, univèrsim saltem, efficiente 194

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

R Testa, Antonio Giuseppe
128 De vitalibus periodis
 .7 aegrotantium et sanorum
T47
v.1

Biomed

